

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten päivähoitosta annettua lakia. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Siirron jälkeen päivähoito lakkaisi olemasta sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Päivähoitoon liittyvät tehtävät siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Poikkeuksena tästä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävät säilyisivät hallinnonalasiirrosta huolimatta ennallaan.

Siirto ei koskisi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa säännellyjä lasten päivähoidon vaihtoehtona myönnettäviä taloudellisia tukia. Tukia koskeva lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus

jäisivät edelleen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia päivähoito-oikeuteen tai kuntien päivähoitopalvelujen järjestämisvelvollisuuteen. Siirto toteutettaisiin siten, ettei päivähoitojärjestelmän toimivuudessa tapahtuisi laadullisia heikennyksiä eikä päivähoitopalvelujen asiakkaiden asemaan tulisi muutoksia. Päivähoitoon sovellettaisiin siirron jälkeenkin sosiaalihuollon lainsäädäntöä eräiltä osin.

Päivähoidon hallinnonalansiirtoa koskevat päivähoitolain ja siihen liittyvien muiden lakien muutokset on tarkoitettu väliaikaisiksi kunnes laki varhaiskasvatuksesta säädetään.

Esitys liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	4
Johdanto	4
Valtion viranomaiset ja muut toimijat	4
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.....	5
Opetushallitus	6
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.....	7
Aluehallintovirastot.....	8
Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta.....	8
Sosiaalialan osaamiskeskukset.....	9
Lasten päivähoito osana sosiaalihuollon lainsäädäntöä	10
Valvonta.....	12
Rahoitus	15
Päivähoidon asiakasmaksut	16
Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki	17
Päivähoidon asiakkaat ja henkilöstö	17
Päivähoidon paikallistason hallinto	18
Päivähoidon kustannukset.....	18
Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittäminen.....	18
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	22
2.3 Nykytilan arviointi.....	22
Laatu	23
Hallinto	23
Valvonta.....	25
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	25
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	26
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	26
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	27
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikutukset asiakkaisiin.....	30
5 ASIAN VALMISTELU	31
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	31
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	32
5.3 Riippuvuus muista esityksistä	33
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	33
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	33
1.1 Laki lasten päivähoitosta	33
2 luku Hallinto	34
3 luku Yksityinen lasten päivähoito	39
1.2 Sosiaalihoitolaiki	41
1.3 Lastensuojelulaki.....	42
1.4 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	42
1.5 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista	44
1.6 Terveys- ja sosiaalihuoltolaiki.....	44

2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	44
3	VOIMAANTULO	45
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	45
	LAKIEHDOTUKSET	49
	Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta	49
	Laki sosiaalihoitolain 17 §:n muuttamisesta.....	55
	Laki lastensuojelulain muuttamisesta	56
	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta...	58
	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 b §:n muuttamisesta	59
	Laki terveydenhuoltolain 32 ja 34 §:n muuttamisesta	60
	LIITE.....	61
	RINNAKKAISTEKSTIT	61
	Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta	61
	Laki sosiaalihoitolain 17 §:n muuttamisesta.....	71
	Laki lastensuojelulain muuttamisesta	72
	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta...	75
	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 b §:n muuttamisesta	76
	Laki terveydenhuoltolain 32 ja 34 §:n muuttamisesta	77

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman 2011—2015 mukaan varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään opetus- ja kulttuuriministeriöön. Varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tiivistetään. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle. Hallitusohjelman mukaisesti säädetään laki varhaiskasvatuksesta.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011—2016 todetaan, että varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alusta lukien. Myös kehittämissuunnitelmassa todetaan, että säädetään laki varhaiskasvatuksesta ja hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätestuntokaudella 2014.

Hallitusneuvotteluissa on sovittu, että siirto koskee lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973, jäljempänä *päivähoitolaki*) 1 §:ssä määriteltyjä päivähoidon palveluja. Siirto ei koske lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996) säännellyjä lasten päivähoidon vaihtoehtona myönnettäviä taloudellisia tukia.

Päivähoito on sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n mukainen sosiaalipalvelu. Päivähoitoon on sovellettu päivähoitolain ja lasten päivähoidosta annetun asetuksen (239/1973, jäljempänä *päivähoitoasetus*) lisäksi myös muuta sosiaalihuollon lainsäädäntöä esimerkiksi päivähoitomaksuja ja yksityistä päivähoitoa koskien. Kun päivähoito siirtyy opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle, se lakkaa olemasta sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Johdanto

Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 2 §:n mukaan ministeriöiden toimialasta ja asioiden jaosta niiden kesken säädetään lailla tai valtioneuvoston asetuksella. Saman lain 11 §:n mukaan ministeriöiden toimialajoon muuttuessa siirtyvät ministeriön hallinnonalalle kuuluvat virastot, laitokset, toimielimet ja yhtiöt uuden toimialajoon mukaisen ministeriön hallinnonalalle. Samoin siirtyvät vireillä olevat asiat sekä ministeriön tekemät sopimukset ja muut sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvoitteet uuden toimialajoon mukaiselle ministeriölle.

Valtioneuvosto voi siirtää ministeriöön perustetun viran ministeriöiden toimialajoon muutosta vastaavasti toiseen ministeriöön. Samoin voidaan valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräajaksi nimitetty virkamies siirtää toisen ministeriön palvelukseen määräajan päättymiseen saakka. Virka ja virkamies voidaan siirtää ilman virkamiehen suostumusta vain, jos siirto ei vaikuta virkamiehen vapauteen valita asuinpaikkansa.

Määrärahan siirtämisestä ministeriön toimialan muuttuessa säädetään valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988).

Valtion viranomaiset ja muut toimijat

Säännökset ministeriöiden toimialoista ovat valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 3 luvussa. Valtioneuvoston ohjesäännön 10 §:n mukaan asiat jakautuvat ministeriöiden toimialoille niin kuin kyseessä olevan ohjesäännön 3 luvussa säädetään.

Toimivaltainen ministeriö on se, jonka toimialaan asia pääosaltaan kuuluu.

Valtioneuvoston ohjesäännön 11 §:n mukaan ministeriöt käsittelevät oman toimialansa toiminta- ja taloussuunnitteluasiat, tulosohjausasiat, lainvalmisteluasiat, tietoyhteiskunta-asiat, hallintoasiat, tietojärjestelmäasiat, tutkimusta, kehittämistä ja seurantaa koskevat asiat, kansainväliset asiat sekä toimialansa hallinnassa olevan valtion varallisuuden omistaja-asiat samoin kuin muut sellaiset asiat, joiden on katsottava kuuluvan toimialan tehtävien hoitamiseen. Kukin ministeriö käsittelee toimialansa virastoja, laitoksia, liikelaitoksia, talousarvion ulkopuolisia rahastoja, yhteisöjä, yhtiöitä ja muita toimielimiä koskevat asiat. Samoin ministeriö käsittelee toimialansa tehtäviä hoitavia muita toimielimiä koskevat asiat ja ohjaa aluehallintovirastoja sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Ohjesäännön 22 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvat terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sekä sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisy, sosiaali- ja terveyspalvelut, lääkahuolto, terveydensuojelu sekä säteilyhaittojen, kemikaalien ja geeniteknologian valvonta, toimeentuloturva, vakuutusmarkkinoiden toiminta, työsuojelu sekä naisten ja miesten välinen tasa-arvo.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (90/2008) 1 §:ssä on sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi säädetty muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtiosuuskysymykset sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaaminen. Asetuksen 2 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvat muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Valtioneuvoston ohjesäännön 18 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvat koulutus ja tiede, taide, kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö, arkisto-, museo- ja yleinen kirjastotoimi, evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä muut uskonnolliset yhdyskunnat, opintotuki ja tekijänoikeus.

Valtioneuvoston opetus- ja kulttuuriministeriöstä antaman asetuksen (310/2010) 1 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön tehtäviä ovat muun muassa esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus sekä muu yleissivistävä koulutus, ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, aikuiskoulutus ja vapaa sivistystyö, yliopisto-opetus, ammattikorkeakouluopetus, tieteellinen tutkimus ja nuorisotyö. Valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluu muun muassa Opetushallitus ja sen toimialaan kuuluvat valtion oppilaitokset.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 1 §:n mukaisesti väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sen palvelujen kehittämiseksi on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Laitos on sosiaali- ja terveysministeriön alainen. Lain 2 §:n mukaan laitoksen tehtävänä on 1) tutkia ja seurata väestön hyvinvointia ja terveyttä, niihin vaikuttavia tekijöitä ja niihin liittyviä ongelmia, ongelmien yleisyyttä ja ehkäisymahdollisuuksia, sekä kehittää ja edistää toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja ongelmien vähentämiseksi, 2) tutkia, seurata, arvioida ja kehittää sekä ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja antaa asiantuntijatukea hyvinvointia ja terveyttä edistävien politiikkojen, toimintatapojen ja käytäntöjen toteuttamiseksi, 3) harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa, edistää innovaatioita sekä tehdä aloitteita ja esityksiä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sen palvelujen kehittämiseksi ja väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, 4) toimia tilastolain (280/2004) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuna tilastoviranomaisena ja ylläpitää alan tiedostoja ja rekistereitä siten kuin niistä erikseen säädetään sekä huolehtia tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä, 4 b) vastata sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon sähköisen käsittelyn, siihen liittyvän tietohallinnon ja valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käytön ja toteuttamisen suunnittelusta, ohjauksesta ja seurannasta, 5) kehittää ja ylläpitää sosiaali- ja terveysalan

keskeisiä termejä, määrittäviä ja luokituksia sekä 6) osallistua toimialansa kansainväliseen toimintaan. Laitoksen tulee lisäksi huolehtia niistä tehtävistä, jotka laissa tai sen nojalla säädetään sen tehtäviksi tai jotka sosiaali- ja terveysministeriö sille määrää.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetulla lailla kumottiin Kansanterveyslaitoksesta annettu laki (828/1981) ja sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta annettu laki (1073/1992), ja organisaatioiden toiminnot yhdistettiin uudeksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 11 §:ssä olevan siirtymäsäännöksen mukaan viittauksilla sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen tarkoitetaan lain voimaantumisen jälkeen viittausta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen. Näin ollen sosiaalihuoltolain 4 §:n mukaisena sosiaalihuollon asiantuntijavirastona toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Valtion tilastotoimen tehtävänä on huolehtia yhteiskuntaoloista ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tilastolain mukaisesti tätä yhteiskunnallista tehtävää hoitava viranomaislaitos. Laitos tuottaa tilastoja sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalta. Tilastojen laatimisessa, tilastotietojen keruussa sekä tilastojen suunnittelussa ja laadintaa koskeissa menettelytavoissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos noudattaa niitä periaatteita, joista säädetään tilastolaissa, laissa sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta annettuun lakiin (409/2001) sekä laissa terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tuottanut tietoja päivähoidossa olevien lasten määrästä, päivähoidon henkilöstöstä sekä päivähoidon kustannuksista. Aineiston keruusta vastaa pääosin Tilastokeskus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toiminnut päivähoidon asiantuntijavirastona ja vastannut päivähoidon kehittämisestä. Viime vuosina kehittämistyössä keskeisintä on ollut Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta edeltävän Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta annettujen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (VASU, Stakes 2003, uusittu painos 2005, oppaita 56) toi-

menpanon edistäminen, ohjaus, tukimateriaalin tuottaminen ja koulutuksen järjestäminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus on yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa seurannut ja raportoinut vuosina 2004—2010 päivähoitoa hallinnollista sijoittumista kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus ylläpiti vuosina 2000—2009 omaa varhaiskasvatuksen verkkoympäristöä, Varttua. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toiminut kansallisena ja kansainvälisenä varhaiskasvatuksen ja päivähoitoa asiantuntijana muun muassa tuottaen varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon liittyvää sisältötietoa sekä tietoa sosiaalipalvelujärjestelmästä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kansainväliset tehtävät varhaiskasvatuksessa ovat liittyneet pohjoismaiseen yhteistyöhön ja toimintaan OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development) varhaiskasvatuksen verkostossa (OECD Network on Early Childhood Education and Care).

Opetushallitus

Opetushallituksesta annetun lain (182/1991) 1 §:n mukaan opetustoimen kehittämis- ja hallintotehtäviä varten on opetusministeriön alaisena asiantuntijakeskusvirastona Opetushallitus. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan asetuksella säädetään opetushallituksen toimialaan kuuluvasta koulutuksesta ja muusta toiminnasta. Lain 2 §:n mukaan Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa kuuluvan koulutuksen kehittämistä, edistää koulutuksen tuloksellisuutta sekä seurata koulutuksen järjestämistä. Opetushallituksen tulee lisäksi huolehtia niistä tehtävistä, jotka sille erikseen säädetään tai määrätään, sekä suorittaa ne toimeksiannot, jotka opetusministeriö virastolle antaa.

Opetushallituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (805/2008) 1 §:ssä säädetään tarkemmin Opetushallituksen toimialasta. Asetuksen mukaan Opetushallituksesta annetun lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta on perusopetus, esiopetus, lisäopetus, maahanmuuttajille järjestettävä perusopetukseen valmistava opetus ja perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu koululaisten aamu- ja

iltapäivätoiminta, lukiokoulutus, ammatillinen peruskoulutus, vammaisille järjestettävä valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus sekä maahanmuuttajille järjestettävä ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, ammatillinen aikuiskoulutus, vapaa sivistystyö; sekä taiteen perusopetus.

Asetuksen 1 §:n 4 momentin mukaan Opetushallituksen tulee edistää elinikäistä oppimista, opetuksen ja koulutuksen korkealaatuisuutta ja tehokasta järjestämistä, opetukselle ja koulutukselle säädettyjen ja valtioneuvoston ja opetusministeriön asettamien koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamista sekä toteuttaa oppimistulosten seuranta-arviointoja.

Perusopetuslain 14 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus päättää perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien, oppilaanohjauksen ja muun perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja koulun yhteistyön ja oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet). Lain 14 §:n 3 momentin mukaan Opetushallitus valmistelee opetussuunnitelman perusteita koskevan päätöksen esiopetusta, oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008, jäljempänä *valviralaki*) 1 §:n mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto on sosiaali- ja terveysministeriön alainen keskusvirasto, joka edistää ohjauksen ja valvonnan keinoin oikeusturvan toteutumista ja palvelujen laatua sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä elinympäristön ja väestön terveysriskien hallintaa. Lailla kumottiin terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annettu laki (1074/1992) ja sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annettu laki (1146/1994) ja niiden toiminnot siirrettiin pe-

rustetulle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivalta laajeni vuoden 2010 alusta sosiaalihuollon ohjaukseen ja valvontaan sekä 1 päivänä lokakuuta 2011 sosiaalihuollon lupahallintoon valtakunnallisten yksityisten palveluntuottajien osalta.

Valviralain 2 §:n mukaan viraston tehtävänä on huolehtia pykälässä mainituissa sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa laeissa virastolle säädetyistä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta. Päivähoitoa koskevista laeista pykälässä on mainittu muiden ohella sosiaalihuoltolaki ja yksityisistä sosiaalipalveluista annettu laki (922/2011). Lisäksi pykälässä todetaan viraston huolehtivan raskauden keskeyttämistä, steriloimista, hedelmöityshoitoja, ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellistä käyttöä sekä lääketieteellistä tutkimusta koskevassa lainsäädännössä sille säädetyistä tehtävistä; sekä muussa laissa tai asetuksessa sille säädetyistä tehtävistä. Virasto hoitaa lisäksi ne edellä tarkoitetun lainsäädännön nojalla sen toimialaan liittyvät tehtävät, jotka sosiaali- ja terveysministeriö sille määrää.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivallan laajenemisen jälkeenkin valvonta on tapahtunut pääasiassa lähellä paikallista tasoa eli aluehallintovirastoissa. Sosiaalihuoltolain 3 §:ssä on säädetty Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi sosiaali- ja terveysministeriön alaisena aluehallintovirastojen toiminnan ohjaaminen niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi sosiaalihuollon ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi sen tehtävänä on ohjata ja valvoa sosiaalihuoltoa periaatteellisesti tärkeissä tai laajakantoisissa asioissa, usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevissa asioissa ja asioissa, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Päivähoitoa koskevat valvonta-asiat ovat tyypillisesti sellaisia, jotka on lupa- ja valvontaviraston toimivallan laajenemisen jälkeenkin käsitelty aluehallintovirastoissa, koska ne eivät yleensä ole edellä lueteltujen, sosiaalihuoltolain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettujen, kaltaisia tapauksia. Sen jälkeen, kun

sosiaalihuollon valtakunnallinen ohjaus ja valvonta on tullut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi, sen ratkaistavana on ollut yksi päivähoitoa koskeva kantelu aluehallintoviraston esteellisyyden vuoksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät yhdessä valtakunnallista tietojärjestelmää (Valverirekisteri; aikaisemmin Ysteri-rekisteri) laissa tarkoitettujen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä sekä toiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, joka myös vastaa tietojärjestelmän toimivuudesta. Kunnan toimielimen on viipymättä annettava aluehallintovirastolle ilmoitusvelvollisuuden nojalla saamansa tiedot lukuun ottamatta tietoja sellaisista palvelujen tuottajista, jotka tuottavat ainoastaan yksityistä perhepäivähoitoa. Tiedot ilmoituksenvaraisista päivähoitopalvelujen tuottajista rekisteriin vie aluehallintovirasto. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tehtävänä on ylläpitää rekisteriä. Valveri-rekisteriin merkityiltä palvelujen tuottajilta peritään vuosimaksu.

Aluehallintovirastot

Aluehallintoviraston toiminnasta on säännöksiä aluehallintovirastoista annetuissa laissa (896/2009) ja valtioneuvoston asetuksessa (906/2009). Aluehallintovirastolain 4 §:n mukaan aluehallintovirastot hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä koulutus- ja muussa sivistystoimessa. Lain 7 §:n mukaan aluehallintovirastojen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle. Lain 10 §:n mukaan ministeriöt ohjaavat aluehallintovirastojen toimintaa omilla toimialoillaan. Valtiovarainministeriö huolehtii viraston yhteisiä toimintoja ja muita viraston yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

Sosiaalihuoltolain 3 §:n mukaisesti aluehallintovirastoille kuuluu sosiaalihuollon suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan. Sosiaalihuoltolaissa on määritelty ne aluehallintovirastojen oikeudet ja menettelytavat,

joita aluehallintovirastot voivat käyttää tässä tehtävässään.

Sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa olevat sosiaali- ja terveystoimen tehtävät ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa olevat esi- ja perusopetuksen tehtävät kuuluvat aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueeseen. Poikkeuksena tästä aluehallintovirastojen toimialaan kuuluvat ruotsinkieliset opetustoimen tehtävät hoidetaan ruotsinkielisessä palveluyksikössä, joka toimii Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa sen vastuualueista erillisenä yksikkönä.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (524/2004) 1 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii varhaiskasvatuksen neuvottelukunta, jonka tavoitteena on tukea ja edistää varhaiskasvatuksen laaja-alaista kehittämistä. Asetuksen 2 §:n mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on edistää, vahvistaa ja yhteen sovittaa yhteistyötä eri hallinnonalojen, järjestöjen, tutkimus- ja koulutuslaitosten, kuntien ja muiden tahojen kesken, seurata ja arvioida kansallista ja kansainvälistä kehitystä varhaiskasvatuksessa ja tehdä ehdotuksia varhaiskasvatuksen pitkäjänteiseksi kehittämiseksi, toimia varhaiskasvatuksen aseman vahvistajana yhteiskunnassa ja suorittaa sosiaali- ja terveysministeriön määräämät muut tehtävät neuvottelukunnan tavoitteiden mukaisesti. Asetuksen 3 §:n mukaan neuvottelukunnan jäsenten tulee edustaa varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta keskeisiä tahoja. Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna hallinnon, tutkimuksen, koulutuksen, järjestöjen ja kuntakentän asiantuntemus.

Neuvottelukunta on asetettu kolmannelle toimikaudelle ajalle 24.2.2011—31.12.2013. Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja 20 jäsentä sekä heillä henkilökohtaiset varajäsenet. Neuvottelukunnan puheenjohtajana on toiminut sosiaali- ja terveysministeriön edustaja. Neuvottelukunnassa on ollut sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön edustus

että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Opetushallituksen edustus. Jäsenet ovat edustaneet yliopistoja, ammattikorkeakouluja, toisen asteen oppilaitoksia, alan ammatti- ja kansalaisjärjestöjä sekä kuntia. Tällä toimikaudella neuvottelukunnassa on edustajat myös valtiovarainministeriöstä sekä työ- ja elinkeinoministeriöstä. Neuvottelukunta koostuu keskimäärin neljä – viisi kertaa vuodessa. Neuvottelukunnan toimikausien aikana on toiminut yhteensä viisi jaostoa, joiden aihepiirejä ovat olleet henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittäminen, perhepäivähoidon kehittäminen, varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittäminen, varhaiskasvatuksen tutkimus ja kansainvälinen tilanne sekä varhaiskasvatustilanteiden kehittäminen. Jaostojen lisäksi neuvottelukunnan yhteydessä selvitettiin avoimen varhaiskasvatustoiminnan sääntelytarpeita sekä työstettiin eteenpäin jaostossa tehtyä ehdotusta korkeakoulujen ja koulutuksen arviointineuvostoille varhaiskasvatusalan henkilöstön koulutuksen valtakunnalliseksi arvioimiseksi. Neuvottelukunta on osallistunut ajankohtaisiin varhaiskasvatuksen valmistelutehtäviin asiantuntijatahona, kuullut asiantuntijoita, laatinut lausuntoja ja järjestänyt seminaareja.

Sosiaalialan osaamiskeskukset

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) 1 §:n mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Osaamiskeskusten voivat muodostaa kunkin toimialueen kunnat ja kuntayhtymät yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten, maakunnan liittojen, aluehallintovirastojen, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveysalalla toimivien eri tahojen kanssa. Valtioneuvoston asetus sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001) mukaan sosiaalialan osaamiskeskuksia on yhdeksän.

Sosiaalialan osaamiskeskuksista annetun lain 2 §:n mukaan osaamiskeskuksen tehtävänä on toimialueellaan turvata:

- 1) sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittyminen ja välittyminen;
- 2) peruspalvelujen kehittyminen sekä erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen;
- 3) sosiaalialan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolinen yhteys;
- 4) sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen; sekä
- 5) muiden 1 §:n 1 momentin tavoitetta palvelevien tehtävien toteutuminen.

Sosiaalialan osaamiskeskukset eivät ole valtion viranomaisia. Niillä on kuitenkin sosiaalialan osaamiskeskuksista annetussa laissa säädetty tehtävä ja hallinto. Osaamiskeskusten perustoimintojen turvaamiseen maksetaan valtionavustusta. Valtionavustus määräytyy osaamiskeskuksen toiminta-alueen väestömäärän ja pinta-alan mukaan. Ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustus määräytyy yksinomaan ruotsinkielisen väestön lukumäärän mukaisessa suhteessa. Valtionavustuksen perusteista ja maksamisesta säädetään tarkemmin sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa asetuksessa. Valtion talousarviossa osaamiskeskustoiminnalle on varattu yhteensä 3,5 miljoonaa euroa vuonna 2012. Valtiontalouden kehityksissä vuosille 2013—2016 todetaan, että hallinnonalan laitosten toimintamenoihin sekä sosiaalialan osaamiskeskusten valtionavustukseen kohdistetaan kehyskauden loppuun mennessä yhteensä 2,5 miljoonan euron säästö vuositasolla.

Sosiaalialan osaamiskeskuksista annetun lain 5 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston neljäksi vuodeksi kerrallaan asettama sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on muodostaa osaamiskeskustoiminnan valtakunnalliset linjaukset, huolehtia kunkin osaamiskeskuksen toiminnan erityisistä painoalueista sopimisesta sekä muutoinkin yhteen sovittaa ja tukea osaamiskeskusten toimintaa. Osaamiskeskusten tehtävänä on turvata valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityis-

osaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen neuvottelukunnassa erikseen sovittavan työnjaon pohjalta. Sosiaalialan osaamiskeskukset toimivat varhaiskasvatuksen kehittämisessä lähellä kuntakenttää kooten alueensa kuntia, tutkimuslaitoksia, koulutusorganisaatiota, järjestöjä, aluehallintovirastoja ja muita tahoja yhteistyöhön alueellaan. Varhaiskasvatuksen kehittäminen osana osaamiskeskustoimintaa toteutuu hankkeissa, tutkimuksissa ja selvityksissä sekä koulutuksessa. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä painottuvat seudullisen yhteistyön kehittäminen, tiedon tuottaminen, uusien työmenetelmien kehittäminen, käytäntöä hyödyntävän tutkimuksen toteuttaminen sekä kehittämistyön levittäminen käytännön työntekijöille. Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat vahvasti mukana myös Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (*Kaste-ohjelma*) alueellisessa toimeenpanossa ja valtakunnallisessa ohjauksessa.

Lasten päivähoito osana sosiaalihuollon lainsäädäntöä

Sosiaalihuoltolain 1 §:n mukaan sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalipalveluja, toimeentulotukea, sosiaaliavustuksia, sosiaalista luottoa ja niihin liittyviä toimintoja, joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Saman pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltolain säännöksiä sovelletaan sosiaalihuoltoon siltä osin, kuin siitä ei lailla ole toisin säädetty.

Sosiaalihuoltolain 5 §:n mukaan kunnan on pidettävä huolta sosiaalihuollon suunnittelusta ja toteuttamisesta. Sosiaalihuollon järjestämistä koskevan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §:n mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät muun muassa hoitamalla toiminnan itse, hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksy-

mältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti. Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Sosiaalihuoltolain 15 §:n mukaan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muuten niin vaatiessa kunnan on huolehdittava sosiaalipalveluiden järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle. Sosiaalihuoltoasetuksen (607/1983) 4 §:n mukaan edellä mainittujen olosuhteiden on kiireellisten tapausten lisäksi katsottava olevan olemassa muun muassa silloin, kun henkilö opiskelun, työn tai vastaavien syiden vuoksi oleskelee kunnassa eikä henkilön kotipaikka kotikuntalain (201/1994) mukaan sen vuoksi muutu.

Sosiaalihuoltolain 6 §:n mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtii yksi tai useampi kunnan määräämä monijäseninen toimielin. Toimielimen tehtävänä on myös edustaa kuntaa, valvoa sen oikeutta ja käyttää puhevaltaa sosiaalihuollon yksilöllistä toimeenpanoa koskevissa asioissa ja tehdä sen puolesta näissä asioissa sopimukset ja muut oikeustoimet. Kunta voi itse päättää, mikä monijäseninen toimielin huolehtii päivähoitolaissa kunnalle säädetystä tehtävistä. Valtakunnallinen ohjaus on kuntatason hallinnonalasta riippumatta sosiaali- ja terveysministeriöllä.

Sosiaalihuoltolain 2 §:n mukaan puheena olevassa laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009), jollei lailla toisin säädetä.

Sosiaalihuoltolain 17 §:n 2 momentin mukaan kunnan on huolehdittava muun ohella lasten päivähoiton järjestämisestä. Keskeiset lasten päivähoitoa koskevat säännökset sisältyvät päivähoitolakiin ja päivähoitoasetukseen. Tämän lisäksi päivähoitoon sovellettavia säännöksiä on laajalti sosiaalihuollon muussa lainsäädännössä.

Päivähoitolaissa säädetään muun ohella päivähoiton muodoista, tavoitteista, kunnan

järjestämisvelvollisuudesta, lapsen vanhempien tai muiden huoltajien oikeudesta saada lapselle päivähoitopaikka, muutoksenhausta sekä päivähoidon valvonnasta. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (272/2005, jäljempänä *sosiaalihuollon kelpoisuuslaki*) säädetään lasten päivähoidossa työskentelevän henkilöstön kelpoisuudesta.

Kuntien ja kuntayhtymien velvollisuudesta järjestää sosiaalihuoltoa suomen tai ruotsin kielellä yksikielisissä ja kaksikielisissä kunnissa säädetään sosiaalihuoltolain 40 §:ssä. Säännöksen 1 momentissa on lisäksi viittaus kielilakiin (423/2003), jossa säädetään sosiaalihuollon asiakkaan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuulluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä sekä hänen oikeudestaan tulkkaukseen näitä kieliä viranomaisissa käytettäessä (kielilaki 10, 18 ja 20 §). Viittaus kielilakiin sekä viittaus sosiaalihuoltolain 40 §:ään on lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä *sosiaalihuollon asiakaslaki*) 4 §:n 3 momentissa.

Sosiaalihuoltolain 40 §:n 3 momentissa todetaan, että kunnan tai kuntayhtymän tulee huolehtia siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat sosiaalipalveluja käyttäessään tarvittaessa käyttää omaa kieltään, suomen, islannin, norjan, ruotsin tai tanskan kieltä. Kunnan tai kuntayhtymän on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkkaus- ja käännösavun. Säännös vastaa sisällöltään pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen 5 artiklaa ja Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään muussa Pohjoismaassa tehdyn sopimuksen (Pohjoismainen kielisopimus) 2 artiklaa.

Sosiaalihuollon asiakaslaki koskee myös lasten päivähoitoa. Laki sisältää sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset oikeudelliset periaatteet sekä viranomaisen että yksityisen järjestämässä sosiaalihuollossa. Lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohte-

luun sosiaalihuollossa. Laki määrittelee myös salassapitoa, vaitiolovelvollisuutta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia kysymyksiä. Asiakaslaissa säädetään myös sosiaaliasiamiesjärjestelmästä. Kunnan on nimettävä sosiaaliasiamies. Sosiaaliasiamies voi olla kahden tai useamman kunnan yhteinen. Sosiaaliasiamies palvelee sekä julkisen että yksityisen sosiaalihuollon asiakkaita. Sosiaaliasiamiestoiminta ei ole sosiaalihuoltolain 17 §:ssä tarkoitettua sosiaalipalvelua, vaan lähinnä sosiaalihuoltolain 13 §:n 4 kohdassa tarkoitettua, kunnan sosiaalihuoltoon kuuluvaa ohjausta ja neuvontaa. Päivähoidosta sosiaaliasiamiehelle on tullut käsiteltäväksi yksittäisiä asioita, jotka ovat koskeneet päivähoidon saantia ja siihen liittyviä päätöksentekomenettelyjä, erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen varhaiskasvatuksen ja kuntoutuksen suunnittelua sekä lapselle tarpeellisten kuljetusten järjestämistä. Määriä ei ole tilastoitu.

Lasten päivähoidon henkilöstön kelpoisuudesta säädetään sosiaalihuollon kelpoisuuslaissa ja sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (608/2005, jäljempänä *sosiaalihuollon kelpoisuusasetus*). Sosiaalihuollon kelpoisuuslain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun edellyttämällä, että sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä on tarvittava koulutus ja perehtyneisyys. Sosiaalihuollon kelpoisuuslain ja -asetuksen mukaisia sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia on noudatettava kaikilla kunnan ja valtion hallinnonaloilla sekä yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa tarkoitetuissa yksityisissä sosiaalipalveluissa.

Esiopetuksen opettajan ja erityisopetusta antavan opettajan kelpoisuudesta samoin kuin aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan kelpoisuudesta säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998).

Sosiaalihuoltolain 53 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että sosiaalihuollon henkilöstö peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveystiete-

nisteriö voi antaa asetuksella tarvittaessa tarkemmat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

Valvonta

Keskeiset lasten päivähoidtoa koskevat valvontasäännökset ovat sosiaalihuoltolaissa ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa sekä päivähoidtolaissa. Sosiaalihuollon valvonta rakentuu kolmen toimijan malliin.

Sosiaalihuoltolain 3 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. 2 momentin mukaan aluehallintovirastoille kuuluu toiminnan suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan. Aluehallintovirastot hoitavat päivähoidon valvonnan suoritannon tasolla. Aluehallintoviraston suorittama ohjaus ja valvonta voidaan jakaa etukäteis- ja jälkikäteistoimiin. Etukäteisvalvontaan ja -ohjaukseen kuuluvat muun muassa lupa- ja ilmoitusmenettely, tiedottaminen, resurssiohjaus, informaatio-ohjaus, tarkastuskäynnit, neuvonta, koulutus sekä valtakunnallisten valvontaohjelmien toimeenpano. Jälkikäteisvalvontaan ja -ohjaukseen kuuluvat muun muassa kantelujen käsittely, valvonta-asioiden käsittely sekä tarkastukset viireillä olevaan valvonta-asiaan liittyen. Valvonta-asia voi olla viranomaisen omaaloitteisesti käynnistämää laillisuusvalvontaa, joka perustuu viranomaisen epäilyyn asiansaisten virheellisestä tai lainvastaisesta menettelystä. Tällaisen valvonta-asian käsittely aluehallintovirastossa tulee perustua lain säännökseen viranomaisen valvontatehtävästä. Valvonnan käsittelyn menettelytavoissa noudatetaan hallintolain säännöksiä. Valvonta-asioita hoitaessaan aluehallintovirastolla on käytettävissään viimesijaisina keinoina kussakin substanssilaisissa erikseen säädetyt velvoittavat määräykset ja hallintopakkokeinot.

Sosiaalihuoltolain 3 §:n 3 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön alaisena aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi sosiaalihuollon ohjauksessa ja valvonnassa.

Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo sosiaalihuoltoa erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat, usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat sekä asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Valviralain 6 §:n 3 ja 4 momentin mukaan virastolla ja aluehallintovirastoilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa toisilleen lain 2 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamisessa tarvittavat tiedot ja selvitykset. Tiedot ja selvitykset voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista on varmistuttava tietojen asianmukaisesta suojamisesta.

Sosiaalihuoltolain 55 §:n mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat tarkastaa kunnan ja kuntayhtymän tässä laissa tarkoitettua toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi lisäksi perustellusta syystä määrätä aluehallintoviraston tekemään tarkastuksen. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia asiantuntijoita. Poliisin on tarvittaessa annettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastolle virka-apua tarkastuksen suorittamiseksi. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastuksessa erityisesti huomioon otettavista asioista ja tarkastusmenettelyn tarkemmasta sisällöstä sekä tarkastuksessa pidettävästä pöytäkirjasta ja sen säilyttämisestä ja säilyttämisajasta voidaan tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalihuoltolain 56 §:n mukaan jos sosiaalihuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin kyseisen lain vastaista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi velvoittaa kunnan tai kuntayhtymän noudattamaan puutteiden korjaamista tai epäkohtien poistamista koskevaa määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöstä toiminnan keskeyttämisestä taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käytön kieltämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Sosiaalihuoltolain 57 §:n mukaan jos sosiaalihuollon ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että kunta tai kuntayhtymä on sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat antaa kunnalle tai kuntayhtymälle taikka virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle virkamiehelle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat, jos asia ei anna aiheita huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen. Tähän Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamiseen, toteuttamiseen ja valvontaan sovelletaan yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia, jollei jollakin toisella lailla toisin säädetä. Yksityisten sosiaalipalvelujen toteuttamisesta on lisäksi voimassa, mitä sosiaalihuollon asiakaslaissa ja muutoin sosiaalipalveluista säädetään.

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 2011 ja sillä kumottiin laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (603/1996). Lain tarkoituksena on varmistaa, että yksityisiä sosiaalipalveluja käyttävän asiakkaan oikeus laadultaan hyviin sosiaalipalveluihin toteutuu. Laki koskee myös yksityisesti järjestettyä lasten päivähoitoa.

Laki sisältää muun muassa yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamista, toimintaedellytyksiä, palvelun laatua, lupamenettelyä, valvontaa ja yksityisten palvelujen antajien rekisteriä koskevia säännöksiä.

Yksityisillä sosiaalipalveluilla tarkoitetaan kyseisen lain 3 §:n mukaan sosiaalihuoltolain 17 §:ssä mainittuja sosiaalihuollon palveluja sekä niiden järjestämiseen liittyvää sosiaalialan ammatillista ohjausta ja neuvontaa, joita yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla. Toimintayksiköllä tarkoitetaan toiminnallista kokonaisuutta, jossa tuotetaan asiakkaalle tässä laissa tarkoitettuja palveluja. Lupaviranomaisella tarkoitetaan aluehallintovirastoja sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa ja valvontaviranomaisella sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettua kunnan toimielintä tai sen määräämää viranhaltijaa, aluehallintovirastoa sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 19—23 §:ssä on säännökset valvonta- ja ohjauskeinoista yksityisissä sosiaalipalveluissa. Lain 19 §:n mukaan jos yksityisten sosiaalipalvelujen ohjauksen tai valvonnan yhteydessä todetaan, että palvelujen tuottaja on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheita muihin toimenpiteisiin, lupaviranomainen voi antaa palvelujen tuottajalle

tai vastuuhenkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle tai kiinnittää huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen. Lain 20 §:n mukaan lupaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta, jos yksityinen sosiaalipalvelujen tuottaja ei ole täyttänyt ilmoitus- tai luvanhakuvollisuuttaan tai jos sosiaalipalvelujen järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän kyseisen lain vastaista. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Lain 21 §:n mukaan lupaviranomainen voi kieltää toiminnan tai määrätä sen keskeytettäväksi taikka kieltää toimintayksikön, sen osan tai laitteen käytön välittömästi, jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää. Lupaviranomainen voi velvoittaa palvelujen tuottajan noudattamaan 20 ja 21 §:ssä tarkoitettua määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kielletään tai peruuttaa sosiaalipalvelujen tuottamiseen myöntämänsä luvan osittain tai kokonaan, jos toiminnassa on olennaisesti rikottu tätä yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Luvan peruuttamisen edellytyksenä on lisäksi, että lupaviranomaisen aikaisemmat huomautukset ja määräykset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen tai epäkohtien poistamiseen.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 6 §:n mukaan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan sosiaalipalvelut. Palvelujen tuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laadimisesta ja seurannasta.

Päivähoitolaissa on erityissäännökset yksityisestä päivähoidosta ja sen valvonnasta. Yksityinen henkilö tai yhteisö, joka korvauttaa vastaan harjoittaa lasten päivähoitotoimin-

taa, on velvollinen kahden viikon kuluessa toiminnan aloittamisesta tekemään ilmoituksen päivähoidosta vastaavalle sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentin tarkoittamalle toimielimelle. Toimielimen tehtävänä on valvoa päivähoitotoimintaa siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Päivähoitoasetuksen mukaan toimielimen tulee välittömästi ilmoituksen saatuaan tarkastaa päivähoitopaikka sekä huolehtia siitä, että päivähoitopaikka ja siellä annettava hoito vastaavat päivähoidolle asetettuja terveydellisiä ja muita vaatimuksia. Toimielimen käytettävissä olevista jälkikäteisen valvonnan keinoista säädetään päivähoitolaissa 29 §:ssä, jonka mukaan toimielimen tulee pyrkiä sopivilla keinoilla saamaan aikaan korjaus asiassa, jos päivähoitopaikka tai siinä annettu hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielin voi kieltää pitämästä lasta sanotussa päivähoitopaikassa. Kunnan toimielin voi yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaisena valvontaviranomaisena esimerkiksi antaa ohjausta ja neuvontaa päivähoitopalveluja tuottaville palvelujen tuottajille. Lisäksi se voi yksityisestä sosiaalihuollosta annetun lain perusteella tehdä tarkastuksia näitä palveluja tuottaviin toimintayksiköihin. Kunnan toimielimen on lisäksi pidettävä luetteloa yksityisistä päivähoiton harjoittajista

Tarkastuksista ja niiden perusteella tekemistään johtopäätöksistä kunnan on yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaisesti tiedotettava aluehallintovirastolle, joka voi tarvittaessa käyttää laissa tarkoitettuja valvonta- ja pakkokeinoja mahdollisten puutteiden korjaamiseksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät yhdessä valtakunnallista tietojärjestelmää laissa tarkoitettujen lupa- ja ilmoitusasioiden käsitteilyä sekä toiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, joka myös vastaa tietojärjestelmän toimivuudesta. Kunnan toimielimen on viipymättä annettava aluehallintovirastolle ilmoitusvelvollisuuden nojalla saamansa tiedot lukuun ottamatta tietoja sellaisista palvelujen tuottajista, jotka tuottavat ainoastaan yksi-

tyistä perhepäivähoitoa (laki yksityisistä sosiaalipalveluista 13 §).

Sosiaalipalveluiden valvonta ja rekisterit liittyvät kiinteästi myös vero-oikeudellisiin tulkintoihin. Arvonlisäverolain (1501/1993) 38 §:n mukaan sosiaalihuolto on arvonlisäverovapaata toimintaa. Vero-oikeudellisen määritelmän mukaan sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaaliviranomaisten valvomaa sosiaalihuollon palvelujen tuottajan harjoittamaa toimintaa, jonka tarkoituksena on huolehtia lasten ja nuorten huollosta, lasten päivähoitosta, vanhustenhuollosta, kehitysvammaisten huollosta, muista vammaisten palveluista ja tukitoimista, päihdehuollosta sekä muusta tällaisesta toiminnasta. Verohallinnon ohjeen 604/40/2011 mukaan yksityiset sosiaalipalvelut ovat verottomia, mikäli palveluntuottaja on rekisteröity yksityisten palvelujen tarjoajien rekisteriin tai hän on tehnyt toiminnastaan ilmoituksen siihen kuntaan, jonka alueella palveluja tuotetaan. Sen kunnan, jonka alueella palveluja tuotetaan, sosiaalihuollosta vastaava toimielin valvoo toimintaa sekä antaa tietoja ilmoituksenantovelvollisuuden täyttämistä. Sosiaalihuolto perustuu joko viranomaisen päätökseen tai palveluntuottajan ja asiakkaan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Palveluntuottajalla on asiakkaan kanssa yhteistyössä tehty palvelu- tai muu vastaava suunnitelma. Palveluntuottajalla on omavalvontasuunnitelma, jonka toteutumista palveluntuottaja seuraa.

Rahoitus

Päivähoidon kustannukset rahoitetaan valtionosuudella, kunnan rahoitusosuudella sekä asiakasmaksuina kerättävillä tuloilla.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin, joista säädetään päivähoitolaissa. Valtiovarainministeriö myöntää kunnalle valtionosuuden sekä päättää verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta. Päivähoidon, esiopetuksen ja perusopetuksen valtionosuusrahoitus myönnetään keskitetysti samasta valtiovarainministeriön hallinnoimasta järjestelmästä. Valtionosuus perustuu ikäluokittaiseen asukasmäärään ja se myönnetään kunnille. Vaikka sosiaali- ja

terveydenhuollon valtionosuuksien ja esi- ja perusopetuksen valtionosuuksien laskennalliset perusteet lasketaan erikseen, ne perustuvat samaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin. Valtiovarainministeriö valmistelee yhteistoiminnassa sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tässä laissa tarkoitettujen valtionosuustehtävien muutoksien vaikutukset valtionosuusperusteisiin ja valtionosuuden perusteiden laskennan valtion talousarvion valmistelua varten. Valtionosuuden maksamisesta huolehtii Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 10 §:n mukaan kaksikieliselle kunnalle ja saamelaisten kotiseutualueen kunnalle yleisen osan perushintaa korotetaan euromäärällä, joka on yleisen osan perushinta kerrottuna luvulla 0,10.

Kunnan sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset saadaan laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla sosiaalihuollon ikäluokittaiset perushinnat ao. ikäluokkiin kuuluvien kunnan asukkaiden määrällä. Valtionosuuslaissa tarkoitettut perushinnat päätetään vuosittain valtioneuvoston asetuksella erikseen kullekin ikäluokalle. Kunnan 0–6-vuotiaiden osalta saatu tulo kerrotaan päivähoitokertoimella. Näin saatuun summaan lisätään kunnan työttömyyden, vammaisuuden ja lastensuojelun perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 16 §:n mukaan päivähoitokerroin lasketaan jakamalla kunnan palvelu- ja jalostusaloilla toimivan kunnan työllisen työvoiman ja kunnan koko työllisen työvoiman osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä. Kerrointa määriteltäessä käytetään Tilastokeskuksen työssäkäyntitietoja, jotka perustuvat kolme vuotta ennen varainhoitovuotta alkaneen vuoden tietoihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia sovelletaan lasten päivähoitoon. Lain mukaan kunnan on osoitettava voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon (3 §). Laissa säädetään myös valtionavustuksista sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisiin perustamishankkeisiin. Käytännössä valtion talous-

arviossa ei enää ole myönnetty perustamis- hankkeisiin määrärahoja lukuun ottamatta elvytysluonteista rahoitusta. Rakennusinvestointeihin on myönnetty elvytysluonteista rahoitusta lisätalousarviossa vuosina 2009 ja 2012.

Valtion talousarviossa on vuodesta 2002 lähtien myönnetty erillinen valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi saamelaiden kotiseutualueella. Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaiden kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi. Avustus on vuodesta 2004 alkaen ollut 600 000 euroa vuosittain. Määrärahan käyttö perustuu saamelaiskäräjien ja saamelaiden kotiseutualueen kuntien tekemiin sopimuksiin, jotka Lapin aluehallintovirasto vahvistaa. Vuonna 2011 saamenkielisiin lasten päivähoitopalveluihin määrärahaa suunnattiin 117 573,50 euroa.

Valtion talousarvioon sisältyy lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa erillinen määräraha, joka on tarkoitettu inarisaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen. Vuonna 2011 määrärahan suuruus oli 350 000 euroa. Silloin, kun saamenkielinen toiminta ei täytä päivähoitolaissa lasten päivähoitolaissa asetettuja vaatimuksia esimerkiksi henkilöstön kelpoisuusvaatimusten osalta, toiminta voi olla erillisellä määrärahalta rahoitettavaa kulttuuri- ja kielipesätoimintaa.

EU:n kemikaaliviraston ulkomaisen henkilöstön katsotaan kuuluvan kotikuntalain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin, jotka oleskelevat Suomessa tilapäisesti ja joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Suomen tasavallan hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (40/2008) 12 artiklan mukaan viraston henkilöstön lapset ovat kuitenkin oikeutettuja kunnan järjestämään päivähoitoon Suomessa samoin edellytyksin kuin henkilöt omassa kotikunnassaan. Toimipaikkasopimuksen mukaan kunnille näin aiheutuvat ylimääräiset kustannukset korvataan valtion budjetista sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisällytettävistä määrärahoista. Toimipaikka-

sopimus on saatettu voimaan Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (1304/2007). Valtion talousarviossa on momentilla 33.10.52 (eräät valtion korvattavat perhe-etuudet) määräraha EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lasten päivähoitoon järjestämiseen Suomessa. Momentilta maksetaan päivähoitopalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuotavalle kunnalle palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus. Vuoden 2012 talousarviossa tarkoitukseen on varattu 500 000 euroa.

Päivähoidon asiakasmaksut

Lasten päivähoitoon maksujen määräytymisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992, jäljempänä *asiakasmaksulaki*) ja sen nojalla annetussa asetuksessa (912/1992, jäljempänä *asiakasmaksuasetus*).

Asiakasmaksulain 7 a §:ssä säädetään maksun määräytymisen perusteista, kokopäiväisen maksun suuruudesta, osa-aikaisen päivähoitoon maksusta, maksuprosenteista ja tuloajoista, tilapäisen päivähoitoon maksusta sekä maksujen indeksitarkistuksista. Lain 10 §:ssä säädetään maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavista tekijöistä ja lain 10 a §:ssä päivähoitomaksun määräämisen perusteena olevista tuloista.

Asiakasmaksulain 11 §:n mukaan sosiaali- huollon palveluista määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista. Maksun alentamisen tai perimättä jättämisen on ensisijainen toimenpide toimeentulotuen myöntämiseen nähden. Muualta kuin Suomessa asuvalta perittävästä maksuista säädetään lain 13 §:ssä sekä maksuasetuksen 24 §:ssä.

Lasten päivähoitoon maksujen määrät tarkistetaan asiakasmaksulain 7 a §:n 11 momentin mukaisesti joka toinen vuosi ja tarkistettavat määrät julkaistaan asiakasmaksulain 14 b §:n mukaisesti tarkistusvuoden marraskuussa Suomen säädöskokoelmassa julkais-

tavalla sosiaali- ja terveysministeriön ilmoituksella.

Asiakasmaksuasetuksessa säädetään muun muassa käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävästä maksusta (25 §) sekä maksun perimisestä poissaolon ajalta (32 §).

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki

Suomessa päivähoiton rinnalle on haluttu luoda vaihtoehtoja perheille pienten lasten hoidon järjestämiseksi. Lasten kotihoidon tuki otettiin asteittain käyttöön vuodesta 1985. Kolmantena vaihtoehtona perheillä on mahdollisuus valita yksityinen päivähoito. Yksityisen hoidon tukea on myönnetty elokuusta 1997 lähtien. Perheillä on oikeus valita näiden kolmen vaihtoehdon kesken perheiden ja lasten tarpeisiin parhaiten soveltuva ratkaisu. Pienten lasten hoitojärjestelmä muodostaa kiinteän kokonaisuuden, jossa muutokset yhdessä osatekijässä vaikuttavat väistämättä koko järjestelmään. Esimerkiksi kotihoidon tuen leikkaus lisää päivähoiton kysyntää.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa säädetään oikeudesta päivähoitopaikalle vaihtoehtoiseen lapsen hoidon järjestämiseksi suoritettavaan taloudelliseen tukeen. Lain 2 §:n mukaan lasten kotihoidon tuella tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemmalle tai muulle huoltajalle suoritettavaa tukea, johon voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä. Lasten yksityisen hoidon tuella tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemman tai muun huoltajan osoittamalle hoidon tuottajalle suoritettavaa tukea, johon voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä. Laissa on säännökset myös osittaisesta hoitorahasta.

Lain 3 §:n mukaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse päivähoitolain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaiset tehtävät hoitaa lain 8 §:n mukaisesti Kansaneläkelaitos. Kunta korvaa lain nojalla maksetusta tuesta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset lukuun ottamatta eräitä lain 3 §:n 2 momentissa mainittuja tilanteita, joissa val-

tio korvaa kustannukset Kansaneläkelaitokselle. Lain 12 §:n mukaan kunnalle laista aiheutuviin menoihin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, jollei lailla toisin säädetä.

Päivähoidon asiakkaat ja henkilöstö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen päivähoiton tilastoraportin mukaan lasten päivähoiton piirissä oli yhteensä 223 088 lasta vuonna 2010. Näistä lapsista 204 747 oli kunnan järjestämän päivähoiton piirissä (92 %) ja yksityisessä päivähoitossa yksityisen hoidon tuella hoidettiin 18 341 lasta (8 %).

Hallinnonalan siirto koskee kunnan järjestämän päivähoiton piirissä olevia lapsia eli 204 747 lasta ja heidän perheitään. Seuraavat tilastotiedot koskevat kunnan järjestämän päivähoiton piirissä olevia lapsia. Suurin osa lapsista (78,6 %) hoidettiin päiväkodeissa. Perhepäivähoidossa oli 21,4 % päivähoitossa olevista 0–6-vuotiaista lapsista. Päivähoidossa olevista lapsista 80 prosenttia oli kokopäivähoidossa ja 20 prosenttia osapäivähoidossa. Lapsista 7 prosenttia (14 650 lasta) on ns. vuorohoidon piirissä eli hoitoa järjestetään iltaisin, öisin ja viikonloppuisin.

Lasten osallistuminen päivähoitoon vaihtelee lasten iän mukaan. Vuonna 2010 kunnan järjestämässä päivähoitossa oli 513 alle 1-vuotiaista lasta eli vajaa yksi prosentti vastaavan ikäisestä väestöstä. Kaksivuotiaista lapsista 48 prosenttia oli päivähoitossa ja 5-vuotiaista lapsista 72 prosenttia. Lähes koko 6-vuotiaiden ikäluokka osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen, joka järjestetään pääsääntöisesti päiväkodeissa. Esiopetuksen lisäksi kunnan järjestämän päivähoiton palveluja käyttää 66,2 prosenttia 6-vuotiaista.

Kunnan järjestämässä päivähoitossa olevista lapsista reilu kahdeksan prosenttia (16 800 lasta) oli erityistä tukea saavia ja noin kuusi prosenttia (noin 12 000–12 500) maahanmuuttajataustaisia lapsia.

Yksityisiä päivähoiton yksiköitä oli Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin 25/2011 mukaan 615 vuonna 2010.

Kunnan päivähoitoyksiköiden määrästä ei ole valtakunnallisia tilastotietoja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen päivähoiton tilastoraportin (Lasten päivähoito 2010 THL 46/2011) mukaan kunnan järjestämien sosiaalipalvelujen henkilöstöstä 45 prosenttia (52 300) työskenteli lasten päivähoiton tehtävissä vuonna 2010. Henkilöstö koostuu päivähoiton johtajista, lastentarhanopettajista, erityislastentarhanopettajista, päiväkodin johtajista, lähihoitajista, lastenhoitajista, perhepäivähoitajista, avustajista. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna kunnallisen päivähoiton (Kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2010 THL 28/2011) suurimmat ammattiryhmät olivat lähihoitajat ja vastaavat (sisältää lastenhoitajat) 20 830 (39,8 %), lastentarhanopettajat (sisältää sosiaalialan ohjaajat ja kasvattajat, muut erityisasiantuntijat) 12 610 (24,1 %) sekä perhepäivähoitajat 12 030 (23 %). Erityislastentarhanopettajien osuutta ei tilastoida erikseen, erityislastentarhanopettajat sisältyvät lastentarhanopettajista annettuun lukuun.

Vuonna 2010 yksityisissä sosiaalipalveluissa työskenteli yhteensä noin 41 700 henkilöä, joista lasten yksityisessä päivähoitossa eri tehtävissä toimi noin 9 300 henkilöä.

Päivähoidon paikallistason hallinto

Pääosa kunnista järjestää päivähoiton joko opetustoimessa tai sosiaalitoimessa. Suomen Kuntaliiton helmikuussa 2012 tekemästä kyselystä käy ilmi, että entistä useampi kunta on siirtänyt päivähoiton sosiaalitoimesta opetustoimen hallinnonalalle. Keväällä 2012 päivähoito oli opetustoimen yhteydessä 214 kunnassa, eli 67 prosentissa kaikista kunnista. Näissä kunnissa asuu 73 prosenttia kaikista 0—6-vuotiaista. Sosiaalitoimen lautakunta huolehti päivähoiton tehtävistä yhteensä 84 kunnassa eli 26 prosentissa kunnista. Näissä kunnissa asuu 22 prosenttia alle kouluikäisistä lapsista.

Kyselyn mukaan 22 kuntaa oli organisoinut päivähoiton muulla tavalla. Muun hallintoratkaisun tehneistä kunnista 12:ssä päivähoiton tehtäviä hoitavat peruspalvelujen kuntayhtymät. Kolmessa kunnassa on elinkaari-malli. Kolmessa kunnassa päivähoito on kunnanhallituksen alaisuudessa ja kolmessa

kunnassa liikelaitos vastaa päivähoiton tehtävistä ja yhdessä kunnassa päivähoito kuuluu palvelulautakunnalle.

Päivähoidon kustannukset

Kunnan järjestämän päiväkotij- ja perhepäivähoidon menot olivat 2 146,4 miljoonaa euroa vuonna 2010. Muut lasten päivähoitomenot olivat 65,7 miljoonaa euroa vuonna 2010. Muu lasten päivähoito sisältää lasten leikki-toiminnan järjestämisen. Viime vuosina tapahtunut päivähoitomenojen kasvu johtuu osittain lasten määrän lisääntymisestä ja myös päivähoitohenkilöstön palkkamenojen kasvusta. Perhepäivähoidosta aiheutuvien kustannusten osuus päivähoitomenoista oli 21 prosenttia vuonna 2010. Viime vuosina perhepäivähoidon osuus menoista on pienentynyt.

Maksutuotot päiväkotij- ja perhepäivähoidosta olivat 299,6 miljoonaa euroa vuonna 2010. Päivähoidosta kerättävät maksut kattavat 14 prosenttia päivähoiton menoista. Päivähoidon maksuihin oli tehty indeksitarkistus vuonna 2010. Lasten päivähoitomaksut ovat kuntien tuloa eikä niitä oteta huomioon valti-onosuuksia määrättäessä.

Lasten leikkitoiminnasta kerättävien maksujen suuruudesta kunnat voivat itse päättää. Leikkitoiminnan maksut kattavat noin 5 prosenttia menoista.

Yksityisessä päivähoitossa olevista lapsista on mahdollisuus saada yksityisen hoidon tukea tai kunta voi antaa kunnallisena toimintana palvelusetelin.

Yksityisessä päivähoitossa käytetään palveluseteliä muutamassa kunnassa (10 kuntaa). Joissakin kunnissa palveluseteli on mahdollista saada vain päiväkotihoidon tai vain perhepäivähoidon. Palvelusetelillä järjestettävä päivähoito on kunnan järjestämisvastuulle kuuluvaa toimintaa ja kunnilla on mahdollisuus saada siihen valtionosuusrahoitusta. Kokemukset palvelusetelin käytöstä lasten päivähoitossa ovat vielä vähäisiä.

Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittäminen

Päivähoitoa ja varhaiskasvatusta on kehitetty osana sosiaalihuoltoa. Sosiaali- ja ter-

veyspolitiikan strategiset linjaukset, hallitusohjelma sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategian mukainen säädös-, resurssi- ja vuorovaikutusohjaus muodostavat kokonaisuuden, joka ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistä. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtäviin kuuluva konsernin ohjaus, hallinnonalan laitosten omat strategiat sekä kansainväliset tehtävät vaikuttavat myös hallinnonalan kehittämisvaatimuksiin.

Lasten päivähoitoa on kehitetty osana suomalaista perhepolitiikkaa, jonka tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja turvata vanhemmille aineelliset ja taloudelliset mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lasten kasvattamiseen. Lapsiperheitä tuetaan niin palveluiden, taloudellisten tukien kuin perhevapaiden kautta. Pienten lasten hoito- ja kasvatusjärjestelmän kehittämisen keskeisiä periaatteita ovat olleet palvelujen saatavuuden ja laadun yhdenvertaisuus, vaihtoehtojen luominen perheille ja palvelujen kohtuullinen hinta.

Päivähoitolain ja -asetuksen lisäksi päivähoitotoiminnan suunnittelua ja toteuttamista ohjaavat keskeisesti valtioneuvoston 28 päivänä helmikuuta 2002 antama periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9) sekä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen laatimat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes, oppaita 56, 2003, toinen tarkistettu painos 2005).

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista tehdyssä periaatepäätöksessä linjataan yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen suuntaviivat. Linjausten mukaan varhaiskasvatus on lapsen eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatustalvet tukevat lapsen kotikasvatusta. Periaatepäätöksen mukaan yhteiskunnan järjestämä ja valvoma varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Linjauksissa toimenpiteinä esitettiin muun muassa lasten päivähoiton lainsäädännön uudistamista.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus julkaisi varhaiskasvatussuunni-

telman perusteet -asiakirjan 30 päivänä syyskuuta 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline. Perusteiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä ja yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. Yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden. Lähtökohtana varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten mukainen näkemys varhaiskasvatuksesta. Vaikka varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat luonteeltaan suositus, on lähes jokaisessa kunnassa kuitenkin laadittu paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaamaan varhaiskasvatuksen toteuttamista kunnassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita tarkistettiin eri toimijoille tehdyn kyselyn tulosten pohjalta ja uudistettu painos otettiin käyttöön elokuussa 2005. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on jatkanut varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa.

Lasten päivähoiton ja varhaiskasvatuksen kehittämisestä vastaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kehittämisen suuntaviivat on kirjattu valtioneuvoston periaatepäätökseen varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Yksi keskeinen kehittämisehdotus linjauksissa oli valtakunnallisen ohjausasiakirjan laatiminen, joka vastuutettiin silloiselle Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen, nykyisen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, kehittämistoimet varhaiskasvatuksessa ovat painottuneet varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toimeenpanon edistämiseen muun muassa ohjausta ja koulusta järjestämällä sekä tukimateriaalia tuottamalla. Keskeinen kehittämiskohde oli myös varhaiskasvatuksen verkkopalvelun Varttuan luominen ja ylläpitäminen. Varttuan asiasisältö on nykyään osana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kasvun kumppanit sivustoa. Kehittämishankkeet ovat pääosin olleet yhteistyöhankkeita. Hankkeet on rahoitettu sosiaali- ja terveysministeriön, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja hankkee-

seen osallistuvien muiden tahojen yhteisrahoituksella.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tukenut sosiaalialan osaamiskeskuksia erityisesti tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnassa sekä tarpeen mukaan muissakin sosiaalialan osaamiskeskuksista annetun lain 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut vuosittain Lasten päivähoito -tilastoraportin. Lasten päivähoitotiedot perustuvat Tilastokeskuksen kunnilta keräämiin tietoihin päivähoidosta, kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoon sekä Kansaneläkelaitokselta saatuihin tietoihin yksityisen hoidon tuella hoitetuista lapsista. Tilastoinnissa on mukana kaikki kunnallisessa päivähoidossa olleet lapset riippumatta siitä toimiiko päivähoito hallinnollisesti sosiaali- vai opetustoimen yhteydessä. Kunnan järjestämän päivähoiton tiedot ovat ajankohdalta 31.12.

Erillisen päivähoiton tilastoraportin lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2011 julkaisukalenteri sisälsi kuusi tilastotuotetta, jotka sisältävät päivähoitoon liittyviä tietoja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi tilastotuotteiden sarjaan kuuluvat: 1) Kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö, 2) Yksityiset sosiaalipalvelut (SVT-julkaisu), 3) Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstö (SVT-julkaisu), 4) Sosiaalimenot ja rahoitus (SVT-julkaisu), 5) Sosiaali- ja terveysalan tilastollinen vuosikirja (SVT-julkaisu) sekä 6) Yksityinen palveluntuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa (SVT-julkaisu). Tilastojen tiedot perustuvat mm. Tilastokeskuksen, aluehallintovirastojen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen omiin ja sen toteuttamiin erillisiin tiedonkeruisiin. Lisäksi THL toimittaa Suomea koskevat tiedot kansainvälisiin sosiaali- ja terveysalaa koskeviin tilastoihin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet on palvelu sosiaali- ja terveysalan päättäjien ja asiantuntijoiden suunnittelun, seurannan ja päätöksenteon tueksi. Maksuttomassa tietopalvelussa on kaikista Suomen kunnista väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevia tietoja vuodesta 1990 alkaen. Tietoja voidaan hyödyntää myös seutu- ja maakunnan, sairaanhoitopiirin ja koko maan ta-

soilla. SOTKANet tarjoaa tiedot helposti ja nopeasti niin numeroina, graafisina kuvioina kuin karttoinakin suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

SOTKANet sisältää indikaattoreita myös lasten, nuorten ja perheiden palveluista sekä erityisemmin päivähoitoon liittyen (muun muassa lapsia kunnallisissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa, kokopäivä ja osapäivähoito, hoitopäivien lukumäärä, leikkitoiminta ja esiopetus). SOTKANetin tiedot tuotetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja yhteistyö on ollut hyvää myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain nojalla valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämishojelman (Kaste-ohjelma). Valtioneuvosto vahvisti 2 päivänä helmikuuta 2012 kehittämishojelman vuosille 2012—2015, joka jatkaa osin edellisellä ohjelmakaudella 2008—2011 käynnistettyä kehittämistyötä.

Ohjelmassa nivotaan yhteen hallitusohjelma ja sosiaali- ja terveysministeriön strategian mukainen säädös-, resurssi- ja vuorovaikutusohjaus. Ohjelmassa määritellään alan uudistustyön tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ohjelman strategisesta johtamisesta sekä säädösvalmistelusta ja ohjelman toteutumisesta eri keinoin. Ohjelman valmistelusta ja toimeenpanosta vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta ja sen alainen johtoryhmä sekä viisi alueellista johtoryhmää. Alueelliset johtoryhmät vastaavat ohjelman alueellisesta toimeenpanosta.

Kaste-ohjelman tavoitteet saavutetaan kuntien ja kuntayhtymien, eri hallinnonalojen, järjestöjen, seurakuntien, yritysten, koulutusyksiköiden sekä kansallisten ja alueellisten tutkimus- ja kehittämissyksiköiden yhteistyöllä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos tukevat valtakunnallisia kehittämistoimenpiteitä sekä säädösvalmistelua ja kuntien kehittämistyötä omalla asiantuntijuudellaan. Toimeenpanon tukena toimivat myös Suomen Kuntaliiton ja sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöjen asiantuntijat. Järjestöt osallistuvat Kaste-ohjelman valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin kehittä-

tämisprosesseihin erityisesti palveluiden käyttäjien näkökulmaa edustavina asiantuntijoina.

Kaste-ohjelman tavoitteiden saavuttamista ja toimeenpanoa edistetään sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksilla. Kunnat ja sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymät voivat hakea valtionavustuksia alueellisiin tai, joissain tapauksissa valtakunnallisiin, kehittämishankkeisiin. Valtionavustus voi olla enintään 75 prosenttia hankkeen kokonaiskustannuksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeista annetussa asetuksessa (287/2008) säädetään valtionavustuksen saamisen tarkemmista edellytyksistä sekä avustuksen hakemiseen maksamiseen liittyvistä menettelyistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi yhteistyössä eri rahoittajatahojen kanssa myös muuta kunnille, kuntayhtymille, järjestöille ja yrityksille tarkoitettua sosiaali- ja terveydenhuollon hankerahoitusta edistämään ohjelman tavoitteita. Hankerahoituksen lisäksi eri toimijat käyttävät omia resurssejaan ohjelman linjausten mukaiseen uudistustyöhön.

Lasten päivähoitoa ja varhaiskasvatuspalveluita on kehitetty osana Kaste-hankkeiden lasten, nuorten ja lapsiperheiden kokonaisuutta. Tavoitteena on ollut uudistaa palveluita kokonaisuutena siten, että perustasolla kehitetään ja nivotaan yhteen kehitystä tukevat, ongelmia ja häiriöitä ehkäisevät ja korjaavat palvelut yli nykyisten sektorirajojen. Erytispalveluja kehitetään tukemaan peruspalveluja erilaisilla toimintavaihtoehdoilla ja tuodaan palvelut suoraan lasten ja nuorten kehitysympäristöihin kotiin, päivähoitoon, kouluun ja vapaa-ajantoimintoihin.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hankekokonaisuuksia on kaikilla viidellä Kaste-alueella. Valtionavustuksia lasten, nuorten ja lapsiperheiden kokonaisuuteen myönnettiin vuosina 2008—2011 yhteensä 33 582 000 euroa.

Kaste-ohjelmaa edelsi valtioneuvoston asettamat kansallinen hanke terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi (2001—2007) ja sosiaalialan kehittämishanke (2003—2007).

Sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteena oli turvata sosiaalipalvelujen saatavuus ja

laatu kaikkialla Suomessa. Tavoitteiden saavuttamiseksi perustettiin yli 20 valtakunnallista osahanketta. Päivähoitoa ja varhaiskasvatuspalveluiden osalta kehittämisen paino-alueita olivat erityisesti varhainen puuttuminen, perhepäivähoito, varhais- ja erityisvarhaiskasvatuksen vahvistaminen päivähoitossa, päivähoitopalvelujen seudullinen kehittäminen, vanhempien osallisuuden vahvistaminen sekä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen kehittäminen.

Sosiaalialan osaamiskeskukset toimivat varhaiskasvatuksen kehittämisessä lähellä kuntakenttää kooten alueensa kuntia, tutkimuslaitoksia, koulutusorganisaatiota, järjestöjä, aluehallintovirastoja ja muita tahoja yhteistyöhön alueellaan. Varhaiskasvatuksen kehittäminen osana osaamiskeskustoimintaa toteutuu hankkeissa, tutkimuksissa ja selvityksissä sekä koulutuksessa. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä painottuvat seudullisen yhteistyön kehittäminen, tiedon tuottaminen, uusien työmenetelmien kehittäminen, käytäntöä hyödyntävän tutkimuksen toteuttaminen sekä kehittämistyön levittäminen käytännön työntekijöille. Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat vahvasti mukana myös Kaste-ohjelman alueellisessa toimeenpanossa ja valtakunnallisessa ohjauksessa.

Edellä esitettyjen kehittämisohjelmien lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on rahoittanut tutkimus- ja kehittämismäärärahoillaan yksittäisiä varhaiskasvatuksen kehittämishankkeita kulloistenkin voimavarojensa rajoissa. Valtakunnallisia hankkeita on ollut 2000-luvulla reilut kymmenen ja yksittäisten hankkeiden rahoitus on vaihdellut noin 60 000 eurosta 240 000 euroon. Kehittämisen painoalueita ovat olleet erityisvarhaiskasvatus, perhepäivähoito, varhaiskasvatuksen laadunhallinta, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden implementointi, varhaiskasvatuksen verkkopalvelun kehittäminen ja kasvatuskumppanuus. Viimeisin tutkimus- ja kehittämishanke oli Kiusaamisen ehkäiseminen varhaiskasvatuksessa, joka toteutettiin vuosina 2009—2010. Hankkeet ovat olleet yhteistyöhankkeita. Yhteistyötahoina ovat olleet mm. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (nykyisin Terveiden ja hyvinvoinnin laitos), yliopistot, sosiaalialan osaamiskeskukset, Merikosken kuntoutus- ja

tutkimuskeskus (nykyisin Verve), Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhälsan.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaisten ja EU:n lainsäädäntö

Pohjoismaista Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa varhaiskasvatus kuuluu paikallishallinnossa ja keskushallinnossa opetustoimeen. Tanskassa varhaiskasvatus kuului sosiaaliministeriöön, mutta edellisten vaalien jälkeen hallinto siirrettiin lokakuussa 2011 lapsi- ja koulutusministeriöön. Euroopan unionin jäsenmaissa suuntana on ollut yhtenäisen kasvatus- ja koulutusjärjestelmän luominen niin, että varhaiskasvatus ja kouluopetus muodostavat eheän kokonaisuuden toiminnallisesti, sisällöllisesti ja hallinnollisesti.

Ruotsissa varhaiskasvatus (förskola) kuuluu opetusministeriön (utbildningsdepartementet) alaisuuteen. Kuusivuotiaat lapset ovat esikoululuokalla. Kunnat ovat lisäksi velvollisia tarjoamaan 3—5-vuotiaille maksutonta varhaiskasvatusta 525 tuntia vuodessa eli kolme tuntia päivässä. Yli 3-vuotiaista 90 prosenttia osallistuu palveluihin.

Norjassa varhaiskasvatus siirtyi opetus- ja tiedeministeriön alaisuuteen vuonna 2005 lapsi- ja perheministeriöstä. Varhaiskasvatusta tarjotaan Norjassa alle kouluikäisille eli alle 6-vuotiaille lapsille.

Islannissa varhaiskasvatus kuuluu opetus-, tiede- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen ja se muodostaa Islannin kasvatus- ja opetusjärjestelmän ensimmäisen tason. Vuoden 2008 varhaiskasvatusta säädettiin uudet omat lait kaikille koulumuodoille ja tasoille, jotka muodostavat jatkumon ja kokonaisuuden. Laki velvoittaa yhteistyöhön varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä.

Pohjoismaissa varhaiskasvatusta toteutetaan niin sanotun integroidun mallin mukaan. Silloin varhaiskasvatus toteutetaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamana kokonaisuutena yhden järjestelmän piirissä. Toiminta kattaa koko alle kouluikäisten ikäluokan, henkilöstö on koulutettua eikä henkilöstön koulutusvaatimuksia erotella lasten iän mukaan. Toimintaa ohjataan yhtenäisillä valtakunnallisilla suunnitelmissa.

OECD on laatinut kansainvälisiä vertailuja jäsenmaidensa varhaiskasvatusjärjestelmistä.

Monissa Euroopan maissa varhaiskasvatusta toteutetaan hajautetun mallin mukaisesti, jolloin lasten hoito ja opetus järjestetään eri tahojen toimesta. Hallinnollisesti opetus on opetusministeriön vastuulla ja lasten hoito puolestaan sosiaali-, terveys- tai työministeriön, paikallistason tai perheiden vastuulla.

Jako tapahtuu pääosin 3-vuotiaiden lasten kohdalla. Opetuksellista toimintaa järjestetään pääosin yli 3-vuotiaille, se on osaaikaisista, siitä vastaa opettajakoulutuksen saanut henkilö ja se perustuu kansalliseen opetussuunnitelmaan. Ryhmässä saattaa opettajan ohella olla avustava henkilö, jonka koulutusvaatimukset vaihtelevat. Henkilöstömitoitukset ovat yleensä korkeita eli yhtä opettajaa kohden ryhmässä on paljon lapsia. Toiminta on yleensä maksutonta ja sitä pyritään tarjoamaan kaikille. Mahdollisen iltapäivähoidon järjestämiseksi maissa on erilaisia malleja, mutta monesti perheet vastaavat itse hoidon järjestämisestä.

Hajautetussa järjestelmässä alle 3-vuotiaiden toiminta on laadullisesti selkeästi heikompa. Toiminnassa painottuu lasten hoito, siitä vastaa vähemmän koulutettu henkilöstö eikä sitä ohjata valtakunnallisilla suunnitelmissa. Hoitoa tarjotaan kokopäiväisesti, mutta sen saatavuus ei vastaa tarvetta. Yksityisten tahojen tarjoamassa päivähoitossa asiakasmaksut ovat usein korkeat.

2.3 Nykytilan arviointi

Suomessa päivähoito on palvelu, jossa varhaislapsuuden pedagogiikka yhdistyy perheille tarjottavaan hyvinvointipalveluun. Suomalaisen päivähoiton perustehtävää kuvaa niin sanottu Educare-malli (*education ja care*), jossa hoito, kasvatus ja opetus yhdistyvät. Sekä lapsen hoidolliset, kasvatukselliset ja opetukselliset tarpeet että vanhempien tarpeet saada lapselleen hoitopaikka otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti yhden järjestelmän piirissä. Päivähoito on tärkeä lapsiperheiden palvelu, jolla voidaan merkittävästi vaikuttaa lasten ja perheiden hyvinvointiin. Päivähoito mahdollistaa vanhempien osallistumisen työelämään ja edistää sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on myönteisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oppimiseen se-

kä köyhyyden ja sosiaalisen eriarvoisuuden vähentämiseen. Se tasoittaa lasten elinolosuhteista seuraavia eroja ja tarjoaa siten kaikille lapsille yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä omien edellytystensä mukaisesti.

Laatu

Kansainvälisissä arvioissa, esimerkiksi OECD:n ja Unicefin (United Nations Children's Fund), Suomen varhaiskasvatusjärjestelmä sijoittuu kärkipäähän useilla laadun arvioinnin osa-alueilla. Esimerkiksi varhaiskasvatushenkilöstön koulutustaso ja kasvatushenkilöstön määrä suhteessa lasten määrään ovat korkeampia kuin OECD-maissa keskimäärin.

Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien komitea on 17 päivänä kesäkuuta 2011 Suomelle antamissaan päätelmissään kuitenkin esittänyt huolensa varhaiskasvatuksen puutteista, kuten ammattilaisten riittämättömydestä, henkilöstön ja lasten määrän välisestä epäsuhdasta ja raportoidusta päivähoiton ja esiopetuksen laadun heikkoudesta, joka johtuu komitean näkemyksen mukaan vähimmäisnormien puuttumisesta. Komitea piti myönteisenä peruskoulun ensimmäistä ja toista luokkaa käyvien koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, mutta oli huolestunut siitä, ettei kuntia velvoiteta järjestämään tällaista toimintaa, mikä vaikeuttaa vanhempien työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista. Päätelmissä komitea suositteli muun muassa Suomea lisäämään resurssejaan ja tehostamaan ennalta ehkäiseviä palveluja. Varhaiskasvatuksen osalta komitea suositteli, että Suomi valmistelisi uuden varhaiskasvatusta koskevan yleislain, johon kootaan kaikki varhaislapsuutta koskevat säännökset ja jossa vahvistetaan lapsen oikeuksien näkökulmaa. Komitea suositteli lisäksi, että varhaiskasvatusohjelmien kattavuutta ja laatua parannetaan muun muassa lisäämällä hoitohenkilöstön määrää ja korjaamalla henkilöstön ja lasten määrän välistä epäsuhdetta siten, että ryhmien kokoja rajoitetaan ja hoitosuhteiden jatkuvuus turvataan nykyistä paremmin. Komitea myös suositteli, että nykyistä useampia vanhempia, joiden lapset eivät ole päivähoitossa, kannustettaisiin ilmoittamaan lapsensa varhaiskasvatusohjel-

miin, jotta heidän suomen kielen taitonsa ja sosiaaliset taitonsa kehittyisivät ja heidän kouluun siirtymisensä helpottuisi ja jotta epäonnistuminen koulunkäynnissä ja koulupudokkuus estettäisiin.

Vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuspalveluiden laadusta on selvitetty niin paikallisesti kuin valtakunnallisella tasolla. Viimeimmän valtakunnallisen kyselyn (Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Stakes raportteja 22/2008) mukaan vanhemmat olivat kunnan varhaiskasvatuspalveluiden tarjontaan pääsääntöisesti tyytyväisiä: lähes 80 prosenttia oli tyytyväisiä kunnan nykyisiin päivähoitopalveluihin. Vanhemmat olivat erityisesti tyytyväisiä varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaitoon, mutta sen sijaan henkilöstön määrä päivähoitossa koettiin riittämättömäksi.

Helsingin yliopiston julkaisemattoman kvätälvella 2012 Etelä-Suomen kunnista kerätyn laajan kyselyaineiston mukaan niin vanhemmat kuin lapsetkin ovat pääosin tyytyväisiä päivähoiton laatuun. Lähes kaikkien kyselyyn vastanneiden lasten mielestä päivähoitossa on joko usein tai aina mukavaa. Kyselyn mukaan lapset viihtyvät perhepäivähoitossa vielä paremmin kuin päiväkodissa. Myös vanhemmat arvostavat päivähoitoa. Kyselyn mukaan vanhemmat kokevat, että heidän lapsensa voi hyvin päivähoitopaikassa, henkilöstö on asiantuntevaa ja pätevää ja ilmapiiri on hyväksyvä, lämmin ja vanhempien näkemyksiä kunnioittava. Kehittämiskohteeksi nousi erityisesti kasvatuskäytäntöjen ja periaatteiden yhtenäistäminen.

Hallinto

Varhaiskasvatuksen hallinnollinen sijainti on ollut keskustelun kohteena jo usean vuoden ajan. Keskustelua on käyty varhaiskasvatuksen sijainnista sekä kunnan tasolla että valtionhallinnossa.

Valtionhallinnossa varhaiskasvatus jakautuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön toimialueille. Esiopetus ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle ja lasten päivähoito eri muotoineen sekä päivähoiton vaihtoehtona myönnettävää kotihoitoa ja yksityisen tuki puolestaan kuu-

luvut sosiaali- ja terveysministeriön toimialalle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön asettamien selvityshenkilöiden 1 päivänä maaliskuuta 2010 laatimassa Selvitys päivähoiton hallinnosta -raportissa mainitaan selvityshenkilöiden haastattelemien eri organisaatioiden käsityksiä päivähoiton tehtävien painotuksista riippuen siitä, vastaisiko hallinnoinnista sosiaali- ja terveysministeriö vai opetus- ja kulttuuriministeriö. Raportin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kannattajat painottivat päivähoitoa osana sosiaalipalveluiden kokonaisuutta, lapselle ja perheelle annettavaa tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä sekä lapsen hoitoa, joka antaa mahdollisuudet molempien vanhempien työssäkäyntiin. He nostivat vahvuksina esiin tuen lapsen kasvulle yhteisön jäseneksi, hyvän hoidon ja hoivan sekä monen ammattiryhmän ammatillisen osaamisen, joka on tarjolla vanhempien kotona antaman hoidon tueksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kannattajat määrittivät raportin mukaan perustehtävän selkeästi varhaiskasvatukseksi ja painottavat lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen osana yhtenäistä oppimispolkua. Esiin nousivat lapsen kasvun ja oppimisen tuki ja erilaisten valmiuksien kehittäminen riittävän varhaisessa vaiheessa. Perusteluna mainittiin myös kunnissa tehty hallinnolliset ratkaisut, joilla on haluttu vahvistaa varhaiskasvatuksen jatkumoa päivähoitosta esiopetukseen ja kouluun. Selvityshenkilöt päätyivät esittämään päivähoiton hallinnon siirtoa sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Kuntien näkökulmasta varhaiskasvatuksen hallinnoinnin jakaantuminen kahdelle ministeriölle aiheuttaa jossain määrin epäselvyyttä muun muassa lainsäädännön yhteensovittamisessa sekä erilaisten ohjausjärjestelmien hahmottamisessa. Selvityshenkilöiden raportissa pidettiin tärkeänä sitä, että valtionhallinto olisi linjassa kuntien valitseman hallintomallin kanssa. Muuttamalla päivähoiton asemaa valtionhallinnossa selkeytettäisiin hallintoa kuntien ja valtion välillä sekä jätettäisiin ja yhtenäistettäisiin varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmää. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla koko kasva-

tus- ja koulutusjärjestelmää voitaisiin ohjata ja kehittää nykyistä paremmin yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena ja varmistaa lapsen kasvun ja oppimisen tuki ja erilaisten valmiuksien kehittäminen riittävän varhaisessa vaiheessa. Siirtoa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle puoltaa myös kunnissa tehdyt hallinnolliset ratkaisut, joilla on haluttu vahvistaa varhaiskasvatuksen jatkumoa päivähoitosta esiopetukseen ja kouluun.

Varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjauksen toimivuudesta ei ole tehty arviointitutkimusta.

Aluehallintovirastoissa lasten päivähoito, esiopetus ja perusopetus ovat nykyään saman peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueen tehtäviä lukuun ottamatta ruotsinkielisiä opetustoimen tehtäviä.

Paikallistasolla kunnat ovat voineet ratkaista päivähoiton hallinnon järjestämisen kunnan päätöksen mukaisesti ensin kokeilulainsäädännön turvin elokuusta 2003 alkaen ja pysyvästi vuoden 2007 alusta voimaan tulleiden lainmuutosten myötä. Kunta voi päättää mikä monijäseninen toimielin huolehtii niin päivähoitolaissa sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa kunnalle säädetyistä tehtävistä. Kunnissa pienten lasten hoitojärjestelmä muodostaa edelleen kokonaisuuden ja päivähoito ja päivähoiton vaihtoehtoina myönnettävät lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki ovat pääosin saman toimielimen vastuulla.

Päivähoiton hallinnon osalta siirtymä sosiaalitoimesta opetustoimeen on kiihtynyt viime vuosina. Kunta- ja palvelurakennemuutos merkitsi osaltaan kuntien määrän vähenemistä ja päivähoiton hallinnolliseen asemaan kohdistuvien muutosten lisääntymistä. Kuntaliitosten yhteydessä on lähes poikkeuksetta otettu kantaa myös päivähoiton hallintoon ja usein kunnat ovat tässä yhteydessä päätyneet organisoimaan päivähoiton hallinnon opetustoimeen. Kokonaistilanne onkin tällä hetkellä se, että yli puolet kunnista on järjestänyt päivähoiton hallinnon opetustoimen yhteyteen.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus selvitti vuonna 2006 kyselyllä kuntien kokemuksia hallinnon muutoksesta (Stakes 9/2007). Selvitykseen vastanneiden

kuntien mukaan tärkeimmät muutokseen liittyvät edut ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyön parantuminen, kasvatuksen jatkumo, varhaiskasvatuksen ja päivähoiton yhteinen henkilöstö ja kasvatuksen kokonaisvaltaisuus. Kuntien mukaan hallinnon muutos on tukenut varhaiskasvatuksen kehittämistä ja järjestämistä. Muutos ei ole juurikaan vaikuttanut päivähoiton kustannuksiin tai resurssien jakoon. Arvioiden tekoa kuitenkin hankaloitti se, että muutoksesta oli kulunut vasta vähän aikaa.

Myös selvityshenkilöiden raportissa kuvataan kokemuksia paikallistason hallinnon uudistuksista selvityshenkilöiden tekemien haastatteluiden pohjalta. Myönteisinä on koettu mahdollisuus parempaan yhteistyöhön ja moniammatillisuuteen, erityistä tukea tarvitsevien lasten tuen ja opinpolun sujuvuuden lisääntyminen sekä tilojen joustavampi käyttö. Siirron uhkina puolestaan nostettiin esiin pelko päivähoiton ja sosiaalitoimen yhteistyön heikkenemisestä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa on sovittu varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelun, hallinnon ja ohjauksen siirtämisestä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Valvonta

Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston toimialueen laajentuessa sosiaalihuoltoon virastoon siirrettiin yhteensä 11 virkaa aluehallintovirastoista koko sosiaalihuollon toimialueen hoitamiseksi. Valtakunnallisten sosiaalihuollon lupatehtävien siirryttyä Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirastoon se ei saanut lisähenkilöstöä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontatehtävät ovat olleet kasvussa. Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston käytettävissä olevat resurssit ovat osoittautuneet riittämättömiksi suhteessa viraston tehtäviin.

Valvontataakan keventämiseksi on valmistella erinäisiä säädösmuutoksia muun muassa muistutusmenettelyn aseman vahvistamista, vanhenemisaikojen lyhenemistä sekä omavalvonnan vahvistamista koskien. Jos käynnissä olevilla muutoksilla ei kyetä vähentämään viraston käsiteltäväksi tulevia asioita, sosiaali- ja terveystaloudessa jou-

duttaneen arvioimaan myös mahdollisuuksia viraston lakisääteisten tehtävien vähentämiseksi.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Lasten päivähoiton lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus ehdotetaan hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti siirrettäväksi sosiaali- ja terveystaloudensa ministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Siirto koskisi päivähoitolaissa tarkoitettuja palveluja. Siirto ei koskisi lasten kotihoiton ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa säänneltyjä lasten päivähoiton vaihtoehtona myönnettäviä taloudellisia tukia.

Uudistus toteutettaisiin tekemällä tarpeelliset lisäykset voimassa olevaan päivähoitolakiin ja muihin siirron edellyttämiin lakeihin. Lisäksi päivähoitolakiin tehtäisiin tarpeelliset viittaukset sellaisiin sosiaalihuollon lakeihin, joita haluttaisiin edelleen soveltaa päivähoidon toteutukseen. Uudistuksen tarkoituksena on toteuttaa päivähoiton hallinnonsiirto siten, että siirrosta ei aiheudu muutoksia päivähoitopalveluiden asiakkaille ja että nykyisen päivähoitojärjestelmän toimivuudessa ei tapahdu laadullisia heikennyksiä. Päivähoito-oikeuteen ei esitetä muutoksia.

Siirron jälkeen päivähoito lakkaa olemasta sosiaalihuoltolain 17 §:n mukainen sosiaalipalvelu. Päivähoitopalvelut ovat sosiaali- ja terveystaloudensa ministeriön hallinnonalalla olleet osana sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen järjestelmää ja sitä koskevaa lainsäädäntöä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta puuttuvat vastaavankaltaiset säädökset esimerkiksi asiakkaan asemaa, asiakasmaksuja ja aluehallintovirastojen toimivaltaa koskien. Tästä syystä valmistelussa on arvioitu tarpeelliseksi, että päivähoitoa koskevaa sosiaalihuoltoon liittyvää lainsäädäntöä sovellettaisiin osittain päivähoidon myös hallinnonalasiirron jälkeen. Myös eräitä sosiaali- ja terveystaloudensa ministeriön alaisia viranomais-tehtäviä jatkettaisiin. Tällä ratkaisulla varmistetaan se, ettei päivähoitopalvelujen asiakkaan tai henkilöstön asema heikkene.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa on todettu, että laki varhaiskasvatuksesta säädetään. Varhaiskasvatustalouden valmistelu-

telun yhteydessä valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle päivähoitoon soveltuva lainsäädäntö, jolloin sosiaalihuoltoon liittyvien, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan säädöksiin viittaaminen ei olisi enää tarpeellista. Tällöin hallinnonalasiirto toteutuu täysimääräisesti. Hallinnonalasiirto olisi ollut mahdollista toteuttaa varhaiskasvatuslain säätämisen yhteydessä. Asian valmisteluvaiheessa päädyttiin kuitenkin siihen, että hallinnonalasiirto toteutetaan nopeammassa aikataulussa siten, että se toteutuisi jo vuoden 2013 alusta.

Hallinnonalasiirron toteuttaminen edellyttää lukuisia teknisiä muutoksia voimassa olevaan sosiaalihuollon lainsäädäntöön. Koska päivähoito ei siirron jälkeen enää olisi osa sosiaalihuoltoa tai sosiaalipalvelu, laeissa olevat viittaukset sosiaalihuoltoon tai -palveluihin eivät enää soveltuisi päivähoitoon. Koska päivähoitoon siirron ei tehtyjen ratkaisujen mukaan tulisi vaikuttaa asiakkaan asemaan, siirtoa toteuttaessa tulisi varmistaa kyseisten säännösten soveltuminen myös lasten päivähoitoon. Tämän vuoksi päivähoitolakiin ehdotetaan sisällytettäväksi sosiaalihuollon lainsäädäntöön nykyisellään sisältyviä säännöksiä vastaavia säännöksiä sekä viittauksia edelleen sovellettavaan sosiaalihuollon lainsäädäntöön. Päivähoidon uudistamista koskevat sisällölliset ratkaisut tehtäisiin vasta varhaiskasvatuslakia säädettäessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei enää siirron jälkeen hoitaisi päivähoitoon liittyviä tehtäviä. Ministeriö kuitenkin sivuaa työssään myös päivähoitopalveluja osana sosiaali- ja terveysministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseen liittyviä tehtäviään.

Päivähoidon toimivuuden varmistamiseksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto hoitaisivat kuitenkin edelleen niille kuuluvat lasten päivähoitoon tehtävät. Näistä tehtävistä säädettäisiin päivähoitolaissa. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle jäävien päivähoitoon liittyvien tehtävien osalta laitosten tulosohtauksesta sovittuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Siten

opetus- ja kulttuuriministeriön päivähoitoon liittyviä tehtäviä koskevat tulostavoitteet sisällytettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalleen kuuluvien virastojen kanssa tekemiin tulossopimuksiin.

Sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnassa voi jatkossakin olla myös päivähoitoon liittyviä tai päivähoitossa toteutettavia kehittämishankkeita silloin, kun ne liittyvät lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden edistämiseen, mutta niiden lakisääteinen velvollisuus päivähoitoon alueelliseen kehittämiseen lakkaisi siirron myötä.

Päivähoitojärjestelmän toimivuuden kannalta yhteistyö ministeriöiden ja laitosten välillä on tärkeää. Myös pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa on painotettu varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön tiivistämistä sekä lasten, nuorten ja perheiden asioiden koordinoinnin parantamista valtioneuvostossa. Erityisesti päivähoitolle vaihtoehtoisten lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen jääminen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön välisen yhteistyön vahvistamista lasten ja perheiden palveluissa ja etuuksissa. Tämä toteutettaisiin yhteistoimintatapoja kehittämällä sekä kirjaamalla yhteistyövelvoite päivähoitolakiin.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan toimintaa jatkettaisiin, mutta neuvottelukunta toimisi siirron jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimisi opetus- ja kulttuuriministeriön edustaja.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia. Päivähoitoon kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet tai niihin liittyvät maksut ja kustannukset eivät niiden käyttäjän tai järjestäjän osalta muuttuisi. Hallinnon siirron myötä peruspalveluiden rahoitusjärjestelmä ei toistaiseksi muuttuisi. Esitys toteutettaisiin kustannusneutraalisti siten, että määrärahoja siirretäisiin sosiaali- ja terveysministeriön hallin-

nonalan pääluokan momenteilta opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momenteille.

Valtioneuvosto antoi 4 päivänä huhtikuuta 2012 selonteon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2013—2016 (VNS 1/2012 vp). Kehyspäätöksessä todetaan, että varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Siirtoon liittyen kaksi henkilötyövuotta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta siirtyy opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tiivistetään.

Siirto toteutetaan siirtämällä sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot momentilta 33.01.01 yksi henkilötyövuosi tai 70 000 euroa sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot momentilta 33.03.04 yksi henkilötyövuosi tai 70 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot momentille 29.01.01.

Päivähoidon laskennallisten kustannusten 0—6-vuotiaiden ikäluokassa arvioidaan olevan 2 393 600 000 euroa vuonna 2013. Päivähoidon henkilöstön täydennyskoulutuksen kustannukset ovat 3 000 000 euroa. Sosiaaliasiamiesten kustannukset päivähoitossa arvioidaan vähäisiksi. Edellä mainitut kustannukset sisältyvät nykyisin peruspalvelujen valtionosuuden sosiaalihuollon laskennallisiin kustannuksiin. Laskentateknisistä syistä siirtoa esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten yhteyteen ei toteuteta vielä vuoden 2013 alusta. Tämä asia otetaan kuitenkin huomioon käynnissä olevassa valtionosuusuudistuksessa.

Koska päivähoito ei hallinnonalasiirron jälkeen enää ole sosiaalipalvelu, siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella tarkoitettusta määrärahasta se osuus, joka on käytetty saamenkielisiin päivähoitopalveluihin. Osuus on tarkoitettu käytettäväksi saamenkielisen päivähoitopalvelujen turvaamiseksi myös siirron jälkeen. Talousarvion momentilta 33.60.36 (Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi) siirretään 120 000 euroa opetus- ja kulttuu-

riministeriön hallinnonalalle momentille 29.10.30.

Valtion talousarvion momentilla 33.10.52 (eräät valtion korvattavat perhe-etuudet) oleva EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lasten päivähoitopalvelujen järjestämiseen Suomessa tarkoitettu määräraha 500 000 euroa siirretään kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle momentille 29.10.30.

Esityksellä ei muutettaisi lasten päivähoitopalveluiden arvonlisäverotuksellista asemaa, sillä arvonlisäverolakia ei oltaisi esityksen yhteydessä muuttamassa. Edellä mainitun perusteella ei olisi myöskään tarpeen arvioida uudelleen verohallinnon ohjeen arvonlisäverottomista sosiaalipalveluista soveltuvuutta päivähoitopalveluihin.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Päivähoidon siirtäminen valtakunnallisella tasolla opetus- ja kulttuuriministeriöön tulisi todennäköisesti vaikuttamaan siten, että kunnat organisoisivat päivähoitopalvelujen sivistys- ja opetushallinnon yhteyteen. Näin kuntatason ja valtakunnallisen tason hallintoratkaisut olisivat samassa linjassa. Tämän nähdään selkeyttävän päivähoitopalvelujen ohjausjärjestelmää. Siirrosta ei aiheudu muutoksia kuntien velvollisuuteen järjestää päivähoitopalveluja.

Hallinnonalan siirrossa varhaiskasvatukseen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöltä ja sen hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriölle ja sen hallinnonalalle. Valtioneuvostosta annetun lain mukaan ministeriöiden toimialajaon muuttuessa siirtyvät ministeriön hallinnonalalle kuuluvat virastot, laitokset, toimielimet ja yhtiöt uuden toimialajaon mukaisen ministeriön hallinnonalalle. Samoin siirtyvät vireillä olevat asiat sekä ministeriön tekemät sopimukset ja muut sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvoitteet uuden toimialajaon mukaiselle ministeriölle. Siirrosta aiheutuu vaikutuksia valtioneuvoston, sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sekä aluehallintovirastojen toiminta-

taan. Päivähoitoon kuuluvat tehtävät muodostavat vain osan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen tehtävistä, joten yksikään virasto ei siirry hallinnonalalta toiselle.

Kaikki sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat päivähoitoon liittyvät tehtävät siirretään opetus- ja kulttuuriministeriölle. Näitä ovat muun muassa lainvalmistelu ja ohjaus, toiminta- ja taloussuunnittelu, hallinto, kansainväliset asiat, tietojärjestelmät sekä tutkimusta, kehittämistä ja seuranta koskevat asiat, samoin kuin muut sellaiset asiat, joiden on katsottava kuuluvan toimialan tehtävien hoitamiseen. Siirron vaatimat muutokset tehdään valtioneuvoston ohjesääntöön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaa ja tehtäviä määrittäviin säädöksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa edelleen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulosohjauksesta myös niille jäävien lasten päivähoitoon liittyvien tehtävien osalta sovittuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Valtioneuvosto voi siirtää ministeriöön perustetun viran ministeriöiden toimialajaon muutosta vastaavasti toiseen ministeriöön. Virka ja virkamies voidaan siirtää ilman virkamiehen suostumusta vain, jos siirto ei vaikuta virkamiehen vapauteen valita asuinpaikkansa. Valtion virkamieslain mukaan muu kuin valtion talousarviossa eritelty virka voidaan siirtää toiseen virastoon. Tarvittavat määrärahat siirretään vastaanottavaan ministeriöön tai virastoon vastaavasti. Hallinnonalan siirron vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalta siirretään yksi henkilötyövuosi sosiaali- ja terveysministeriöstä ja yksi henkilötyövuosi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sekä aluehallintovirastojen resurssit säilyvät ennallaan.

Kunnille myönnettävät valtionosuudet päivähoitoon käyttökustannusten kattamiseksi maksetaan valtiovarainministeriöstä. Päivähoidon siirto sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön ei aiheuta valtionosuuksien siirtoa näiden ministeriöiden välillä. Vastaisuudessa valtiovarainministeriö valmistelee valtionosuuslain 46 §:n

mukaan valtionosuuslaissa tarkoitettujen valtionosuustehtävien muutoksien vaikutukset valtionosuusperusteisiin ja valtionosuuden perusteiden laskennan valtion talousarvion valmistelua varten yhteistoiminnassa sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa kuitenkin siten, että päivähoitoon liittyvien kysymysten osalta yhteistyökumppani olisi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Päivähoito ei siirron jälkeen ole sosiaalipalvelu. Siirron tavoitteena on ollut päivähoitoon irrottaminen sosiaalihuollon järjestelmästä. Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan viranomaisten tehtävät rajoittuvat niitä koskevan lainsäädännön perusteella sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston lasten päivähoitoon liittyvät tehtävät on kuitenkin katsottu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää ennallaan. Vuoden 2013 alusta lähtien Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaisi lasten päivähoitoon asiantuntija- ja tilastotehtävistä sen mukaan, miten laitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa sovitaan. Sosiaali- ja terveysministeriö sopii tulossopimuksen päivähoitoon liittyvistä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Vastaavasti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston lasten päivähoitoon liittyvistä tehtävistä sovitaan viraston ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa sen jälkeen, kun tavoitteista on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Päivähoidon alueellinen valvonta on tapahtunut sosiaalihuoltolain 3 §:n nojalla aluehallintovirastoissa. Opetustoimen valvonnassa aluehallintovirastojen toimivaltuudet ovat päivähoitoa kapeammat. Jotta päivähoitoon asiakkaiden asema ei hallinnonalasiirron seurauksena heikentyisi, ehdotetaan, että nykyiset aluehallintovirastojen päivähoitoa koskevat valvontatoimivaltuudet säilytettäisiin entisellään. Päivähoitolaissa säädettäisiin, että aluehallintoviranomaiset vastaisivat jatkosakin lasten päivähoitoon alueellisesta valvonnasta saamaan tapaan kuin nykyisin. Muutoksesta ei siten aiheudu niiden toiminnalle suoranaisia vaikutuksia. Ruotsinkieliset päivähoitoon tehtävät säilyisivät toistaiseksi ennallaan eikä niitä tässä vaiheessa siirrettäisi-

si opetustoimen ruotsinkielisen palveluyksikön yhteyteen. Päivähoidon sijoittuminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vaikuttaisi korkeintaan aluehallintovirastojen vastuualueiden yksiköiden työnjakoon, koska sosiaali- ja terveystieteiden palveluihin ja sivistystoimen palveluihin liittyvät tehtävät sijoittuvat niissä samaan vastuualueeseen. Aluehallintovirastoista annetun lain 10 §:n mukaan ministeriöt ohjaavat aluehallintovirastojen toimintaa omilla toimialoillaan. Hallinnon siirron jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaisi aluehallintovirastoja lasten päivähoitoon kuuluvissa asioissa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston valtakunnallinen ohjaus- ja valvontavastuu säilyisi päivähoidon osalta ennallaan huolimatta siitä, että päivähoito ei enää olisi sosiaalipalvelu. Viraston ohjaus- ja valvontatehtävä olisi valviralain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu muussa laissa tai asetuksessa sille säädetty tehtävä, josta sovittaisiin viraston ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa.

Päivähoitoa koskevat valvonta-asiat ovat tyypillisesti sellaisia, jotka on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivallan laajenemisen jälkeenkin käsitelty aluehallintovirastoissa, koska ne eivät yleensä ole sosiaalihuoltolain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kaltaisia tapauksia. Virasto ei ole siten käytännössä hoitanut päivähoidon ohjaus- ja valvontatehtäviä lukuun ottamatta valtakunnallisen tietojärjestelmän ylläpitoa ilmoitusasioiden käsittelyä sekä toiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston keskeinen päivähoitoa koskeva tehtävä on ollut yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukainen yksityisten palvelunantajien rekisterin vastuullisena rekisterinpitäjänä toimiminen. Yksityistä sosiaalipalveluista annetussa laissa määritellyt lupaviranomaiset pitävät yhdessä valtakunnallista tietojärjestelmää (yksityisten palvelujen antajien rekisteri) laissa tarkoitettujen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä sekä toiminnan valvontaa ja tilastointia varten. Tietojärjestelmään kuuluu erillisenä osana rekisteri yksityisistä sosiaalipalvelujen tuottajista. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto on myös vastannut tietojärjestelmän toimivuudesta. Lupaviranomainen

vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista ja niiden luovuttamisen lainmukaisuudesta. Lupaviranomainen saa käyttää rekisterien tietoja tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hallinnonalansiirron jälkeisiä päivähoidon valvontatehtäviä arvioidessa tulisi huomioon ottaa viraston resurssointi.

Terveystieteiden lain (763/1994) nojalla kunnan terveystieteiden viranomainen valvoo säännöllisesti terveystieteiden valvontasuunnitelman perusteella sekä kunnallisten että yksityisten päivähoidon yksiköiden terveydellisiä oloja. Varhaiskasvatuksen toimeenpanon siirtymisellä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ei ole vaikutusta päivähoidon toimintayksiköiden valvontaan terveystieteiden lain nojalla.

Sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteisiin tehtäviin ei siirron jälkeen enää kuuluisi päivähoidon kehittäminen, koska päivähoito ei enää ole sosiaalialaa ja osaamiskeskusten lakisääteiset tehtävät rajautuvat sosiaalialan kehittämistoimintaan. Tästä huolimatta päivähoito lasten tärkeänä kehitysympäristönä voi olla osana sosiaalialan osaamiskeskusten kehittämistoimintaa silloin, kun toiminnan tai hankkeen lähtökohta toteuttaa sosiaalihuollon tavoitteita. Vastaavasti esimerkiksi Kaste-hankkeisiin osallistuu kouluja. Myös päivähoidon yksiköt voivat edelleen olla Kaste-hankkeiden toimintaympäristöinä. Päivähoidon hallinnonsiirto ei edellytä muutoksia sosiaalialan osaamiskeskuksista annettuun lakiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan valtionapuviranomainen perustamishankkeita koskevassa asioissa on opetus- ja kulttuuriministeriö tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Voimassa olevien säädösten mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset toimivat perustamishankkeiden valtionapuviranomaisina lukiolakia (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (630/1998), ammattikorkeakoululakia (351/2003), ammatillisesta opettajankoulutuksesta annettua lakia (356/2003), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia (631/1998), perusopetuslakia, taiteen perus-

opetuksesta annettua lakia (633/1998) ja kirjastolakia (904/1998) koskevista asioista. Vastaisuudessa, mikäli valtion talousarviossa varataan määrärahoja lasten päivähoiton perustamishankkeisiin, valtionapuviranomaisena myös näiden avustusten osalta toimisi aluehallintovirastojen asemasta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Lasten päivähoiton perustamishankkeisiin ei ole viime vuosina varattu määrärahoja valtion talousarviossa. Kuitenkin poikkeuksellisesti vuoden 2012 talousarviossa valtio on varannut määrärahan vuonna 2010 tehtyjen valtionavustuksen myöntämispäätösten maksamiseksi muun muassa päiväkotien homekorjaushankkeisiin. Perustamishankkeiden määrän voidaan ennakoita olevan tulevaisuudessa vähäinen. Näin ollen ehdotuksen vaikutus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintaan ja työmäärään arvioidaan olevan vähäinen.

Hallinnonalasiirron yhteydessä varhaiskasvatuksen neuvottelukunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva varhaiskasvatuksen neuvottelukunta siirrettäisiin toimimaan opetus- ja kulttuuriministeriön yhteyteen. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan tehtävänä olisi edelleen edistää, vahvistaa ja yhteen sovittaa yhteistyötä eri hallinnonalojen, järjestöjen, tutkimus- ja koulutuslaitosten, kuntien ja muiden tahojen kesken, seurata ja arvioida kansallista ja kansainvälistä kehitystä varhaiskasvatuksessa ja tehdä ehdotuksia varhaiskasvatuksen pitkäjänteiseksi kehittämiseksi ja toimia varhaiskasvatuksen aseman vahvistajana yhteiskunnassa. Valtioneuvoston asetusta muutettaisiin siten, että edellä mainittujen tehtävien lisäksi neuvottelukunta suorittaisi hallinnonalasiirron jälkeen sosiaali- ja terveysministeriön sijasta opetus- ja kulttuuriministeriön määräämät muut tehtävät neuvottelukunnan tavoitteiden mukaisesti. Neuvottelukunnan jäsenten tulisi edelleen edustaa varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta keskeisiä tahoja, mikä osaltaan edistää hallinnonalat ylittävää yhteistyötä. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimisi opetus- ja kulttuuriministeriön edustaja.

Varautuminen erilaisten uhkien ja häiriöiden varalta kuuluu kaikkien hallinnonalojen

toimintaan. Varautumisvelvollisuudesta säädetään valmiuslaissa (1552/2011). Päivähoiton hallinnonmuutos ei vaikuta varautumisvelvollisuuden toteuttamiseen.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikutukset asiakkaisiin

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinnon ja ohjauksen siirto sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle toteutetaan siten, että siirrosta ei aiheudu muutoksia päivähoitopalveluiden asiakkaille ja että nykyisen päivähoitojärjestelmän toimivuudessa ei tapahdu laadullisia heikennyksiä. Siten hallinnonalan siirrosta ei aiheutuisi välittömiä muutoksia päivähoitossa oleville lapsille ja heidän perheilleen. Myöskään päivähoito-oikeuteen ei esitetä muutoksia. Siirrolla ei ole vaikutuksia päivähoiton henkilöstön asemaan tai työehtoihin. Siirrolla ei myöskään ole vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon niin päivähoitossa olevien lasten kuin henkilöstönkään osalta.

Päivähoidolla on niin perhe-, sosiaali-, työvoima-, tasa-arvo- kuin koulutuspoliittisiakin tehtäviä. Nämä kaikki päivähoiton ulottuvuudet ovat olleet läsnä aina järjestelmän syntyajoilta 1800-luvulta lähtien, mutta painotus niiden välillä on eri aikakausina vaihdellut. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnoimana lasten päivähoitoa on kehitetty perhepolitiikan viitekehyksestä osana sosiaalihuoltoa perheille tarjottavana tärkeänä lapsiperheiden palveluna. Siirron myötä päivähoitopalvelut eivät enää ole sosiaalihuoltolain mukaisia sosiaalipalveluja vaan tulevat osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Siirto ei tule kuitenkaan vaikuttamaan asiakkaan asemaan, vaan lakiehdotukseen sisältyvillä sääntelyratkaisuilla ja yhteistyön kehittämällä on tarkoitus turvata päivähoiton eri yhteiskunnallisten tehtävien toteutuminen.

Päivähoidon siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriöön muodostaisi niin lapsen ja perheiden kuin hallinnonkin näkökulmasta eheän varhaiskasvatuksen kokonaisuuden, jossa päivähoitopalvelujen, esiopetuksen, perusopetuksen ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan laadukasta jatkumoa voitai-

siin ohjata ja kehittää kokonaisvaltaisesti. Eheä kasvatuksellinen jatkumo tukisi pienten lasten siirtymävaiheita perheen piiristä julkiseen varhaiskasvatukseen ja koulutustasolta toiselle.

Päivähoidon hallinnonalan siirron yhteydessä huolehditaan siitä, että lapsen hoidolliset, kasvatukselliset ja opetukselliset tarpeet sekä vanhempien tarpeet saada lapselleen hoitopaikka otetaan huomioon yhtenäisessä varhaiskasvatusjärjestelmässä. Palveluissa korostetaan edelleen Educare-mallin mukaisesti hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisvaltaista näkökulmaa.

Varhaiskasvatuksen ohjaus ja kehittäminen valtionhallinnossa yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena mahdollistaisi laadukkaan perustan luomisen lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille, tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, koko eliniän kestäväälle oppimiselle sekä yhteiskuntaan integroitumiselle. Päivähoidon siirto osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää edistäisi lasten yhtenäisen, sujuvan opinpolun kehittämistä.

Kansainvälisestä näkökulmasta katsoen kehityssuunta on kohti yhtenäistä kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, jossa varhaiskasvatus ja kouluopetus muodostavat eheän kokonaisuuden toiminnallisesti, sisällöllisesti ja hallinnollisesti. Eurooppalaisena tavoitteena on rakentaa yhä yhtenäisempää varhaiskasvatusjärjestelmää, jossa varhaiskasvatuksella on laajoja lasta ja perhettä palvelevia tehtäviä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö asettivat lokakuussa 2009 selvityshenkilöt tekemään selvityksen varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa. Selvityshenkilöiden tehtävänä oli kuvata varhaiskasvatuksen hallinnon tilanne kunnissa, arvioida ja tehdä tarvittavat ehdotukset varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa ja ehdotuksen aiheuttamista lainsäädännön muutostarpeista, tehdä ehdotukset toimenpiteiksi ja niiden toteuttamisen aikatauluksi sekä arvioida ehdotuksen vaikutuksia. Selvityshenkilöt luovuttivat työnsä helmikuussa 2010.

Selvityshenkilöt katsoivat, että päivähoidon sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto tulee siirtää kokonaisuutena sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö asettivat lokakuussa 2011 työryhmän valmistelemaan varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalveluiden lainsäädännön valmistelun, hallinnon ja ohjauksen siirtoa sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Työryhmän asettamis- päätöksessä todettiin, että siirto ei koske lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa säänneltyjä lasten päivähoidon vaihtoehtona myönnettäviä taloudellisia tukia.

Työryhmän tehtävänä oli valmistella tarvittavat säädösmuutokset päivähoidon lainsäädännön valmistelun, hallinnon ja ohjauksen siirtämiseksi sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön huolehtien samalla myös päivähoidon valvonnasta. Lisäksi työryhmän tuli arvioida hallinnonalan siirron taloudelliset ja viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset. Työryhmä asetti työnsä tueksi tilastoryhmän ajalle 15.1.2012—15.3.2012. Tilastoryhmän tehtävänä oli selvittää hallinnonalan siirron osalta keskeiset tilastot sekä tehdä ehdotukset näiden tilastojen jatkosta sekä arvioida tilastojen osalta siirron taloudelliset ja viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset. Tilastoryhmä toimitti työnsä siirtoa valmistelevalle työryhmälle 19 päivänä maaliskuuta 2012. Siirtoa valmistelevan työryhmän määräajan päätyttyä 15 päivänä toukokuuta 2012 hallituksen esityksen valmistelua on jatkettu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö kävivät saamelaiskäräjien kanssa saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:n mukaisen neuvottelun 15 päivänä kesäkuuta 2012. Neuvottelussa keskusteltiin hallinnonalasiirron vaikutuksista päivähoidon järjestämiseen saamelaisten kotiseutualueella sekä saamenkieliseen päivähoidon turvaamiseen tarkoitetun määrärahan siirrosta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon yhteensä 23 taholta. Näistä lausunnon antoi seuraavat 22 tahoa: valtionvarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Opetushallitus, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Lapin aluehallintovirasto, Suomen Kuntaliitto, Lapsiasiainvaltuutettu, Saamelaiskäräjät, Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos, Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA ja yhteisenä lausuntona sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi lausunnon antoi Vammaisfoorumi ry.

Lausunnonantajien mukaan hallituksen esitys laiksi lasten päivähoidosta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta on pääpiirteissään kannatettava. Valtiovarainministeriöllä sekä työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ollut hallituksen esitykseen huomautettavaa.

Lausuntojen antajat suhtautuivat myönteisesti päivähoiton hallinnonalasiirtoon sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota siihen, että hallinnonalasiirto olisi tullut toteuttaa samalla, kun valmistellaan laki varhaiskasvatuksesta. Lähes kaikki lausunnonantajat olivat huolestuneita siitä, että hallinnonalasiirto ei koske lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa säänneltyjä lasten päivähoiton vaihtoehtona myönnettäviä taloudellisia tukia. Ratkaisun ei koettu tukevan varhaiskasvatuksen kehittämistä ja ohjausta yhtenä palvelukokonaisuutena. Lausunnoissa todettiin, että paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen yhteistyö varhaiskasvatuksen eri hallinnonalojen ja viranomaistahojen välillä täytyy turvata.

Useissa lausunnoissa todettiin, että hallinnonalasiirto tulee tarvitsemaan riittävää resursointia eri tasoilla ja viranomaisissa. Sekä saamelaiskäräjät että Lapin aluehallintovirasto esittivät, että saamenkielisten sosiaali- ja

terveyspalvelujen turvaamiseksi suunnattu määräraha tulee säilyttää entisen suuruisena ja sen lisäksi saamenkielisen päivähoiton turvaamiseksi tulee osoittaa erillinen riittävä määräraha. Tämän määrärahan valtionapuviranomaisena toimisi saamelaiskäräjät.

Lausunnonantajat toivoivat siirron valmistelussa kiinnitettävän huomiota päivähoiton valtakunnalliseen suunnitteluun, ohjaukseen ja valvontaan. Päivähoitolaissa toivottiin täsmennettävän sitä, mikä viranomainen toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisena päivähoitoa ohjaavana keskusviranomaisena. Opetushallitus totesi lausunnossaan, että päivähoiton ja muun varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä siihen liittyvät ohjaus- ja asiantuntijapalvelut tulisi säätää vuoden 2013 alusta Opetushallituksen tehtäväksi. Lausunnonantajat kannattivat aluehallintoviranomaisten valvontavelvollisuuden ja -veltuuksien sekä tarkastusoikeuden säilyttämistä päivähoitopalveluissa ennallaan.

Useissa lausunnonantajissa huolta aiheutti päivähoiton ja varhaiskasvatuksen suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistoiminnan riittävä jatkumisen turvaaminen ja selkeän viranomaistahon määrittäminen. Lausunnoissa korostettiin, että sosiaalialan osaamiskeskuksilla on ollut etenkin alueellisella tasolla suuri rooli päivähoiton kehittämistyössä, yhteistyön koordinoimisessa ja henkilöstön koulutuksen järjestäjänä. Hallituksen esityksen mukaan sosiaalialan osaamiskeskuksilla ei tulevaisuudessa olisi enää lakiin perustuvaa velvoitetta kehittää varhaiskasvatusta. Lausunnoissa todettiin, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ei ole sosiaalialan osaamiskeskuksia vastaavaa toimintaa. Lausunnonantajat olivat huolestuneita siitä, ettei päivähoiton alueellista kehittämistoimijaa jatkossa näin ollen enää ole.

Asiakasmaksulakia (13 §) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (13 a §) sovelletaan edelleen päivähoitolaissa. Näitä pidettiin kannatettavina, jotta päivähoitopalvelujen asiakkaiden asemaan ei tulisi muutoksia ja lapsiperheiden oikeusturvan toteutuminen voitaisiin taata.

Lausunnoissa toivottiin täsmennettävän esitettävän päivähoitolain 14 a §:ssä ja nykyisen päivähoitolain 11 §:ssä säännöksiä oikeudesta omakieliseen päivähoitoon, sillä

näiden pykälien katsottiin olevan keskenään ristiriitaisia.

Lausunnonantajat korostivat sitä, että yksityisten päivähoitopalvelujen valvonnan rakenteiden luomiseen on kiinnitettävä huomiota. Yksityisten palveluntuottajien valvontaviranomaisrakennetta (17 §) toivottiin selkeytettävän ja yhtenäistettävän käytäntöjä siten, että valvonta olisi ensisijaisesti kunnan ja toissijaisesti aluehallintoviranomaisten tehtävä.

Yksityisten palvelunantajien rekisteritahoon (18 §) kiinnitettiin monissa lausunnoissa huomiota. Pääasiassa lausunnoissa tuotiin esille yksityisten palveluntuottajien rekisteröinnin jatkamisen tarve hallinnonalasiirron jälkeenkkin.

Sääntelyehdotukset koskien Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston lakisääntöisten tehtävien jatkumista eivät sisällyneet lausunnolla olleeseen hallituksen esitysluonnokseen.

5.3 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitystä valmisteltaessa käytettävissä olevien tietojen mukaan eduskunnan käsiteltäväksi on tarkoitus antaa syksyllä 2012 hallituksen esitys kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta, johon sisältyy lakiin ehdotetusta päivähoiton hallinnonalasiirrosta johtuvia muutoksia. Lasten päivähoiton kustannukset ovat sisällyneet kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien sosiaalihuollon laskennallisiin kustan-

nuksiin. Päivähoidon hallinnonalasiirron jälkeen lasten päivähoito ei enää ole osa sosiaalihuoltoa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 4 luvun otsikkoa sekä 12 ja 13 §:iä ehdotetaan muutettaviksi siten, että muutoksilla tarkennetaan näiden säännösten käsitteitä koskemaan nykyisen sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös lasten päivähoitoa. Siirto toteutettaisiin siten, että sillä ei olisi vaikutusta kuntien valtionosuuksien laskennallisten kustannusten yhteenlaskettuun eikä kuntakohtaiseen määrään. Muutos liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Eduskunnan käsittelyyn on lisäksi tulossa hallituksen esitys koskien isyysrahaa koskevien sairausvakuutuslain (1224/2004) säännösten ja päivähoitolain 11 a §:n muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kunnan olisi huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle päivähoitopaikan sairausvakuutuslaissa tarkoitetun vanhempainrahakauden päättymisestä lukien. Lisäksi ehdotetaan, että oikeus samaan päivähoitopaikkaan säilyisi vaikka lapsi ei olisi päivähoitossa sairausvakuutuslaissa tarkoitettujen isyysrahakausien ajan. Isyysrahakausista johtuvasta poissaolosta olisi ilmoitettava päivähoitopaikkaan viimeistään kaksi viikkoa ennen sen suunniteltua aloittamispäivää. Muutos liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Edellä mainitulla esityksellä ja nyt annettavalla esityksellä ei kuitenkaan ole sellaista riippuvuutta toisistaan, joka vaikuttaisi nyt annettavan esityksen käsittelyyn eduskunnassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki lasten päivähoitosta

4 §. Kunnan velvollisuus järjestää päivähoitoa sekä päivähoiton sisältö ja laajuus säilyvät hallinnonalasiirron jälkeen ennallaan.

Sosiaalihuoltolaissa on säännökset siitä kelle kunnan tulee järjestää sosiaalihuoltoa. Lain 13 § 1 kohdan mukaisesti kunnan on sosiaalihuoltoon kuuluvina tehtävinä huolehdittava sosiaalipalvelujen järjestämisestä asukkaalleen. Sosiaalihuoltolain 17 §:ssä säädetään tarkemmin kunnan järjestämisvastuulle

kuuluvista sosiaalipalveluista. Sosiaalipalvelujen sisällöstä ja laajuudesta säädetään erikseen. Sosiaalihuoltolain 14 §:ssä on määritelty mitä kunnan asukkaalla tarkoitetaan. Lain 15 § 1 momentissa on lisäksi säädetty kunnan velvollisuudesta järjestää sosiaalipalveluja kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa. Edellä mainittujen olosuhteiden on kiireellisten tapausten lisäksi katsottu sosiaalihuoltoasetuksen 4 §:n perusteella olevan olemassa muun muassa silloin, kun henkilö opiskelun, työn tai vastaavien syiden vuoksi oleskelee kunnassa eikä henkilön kotikunta sen vuoksi muutu. Päivähoidon sisällöstä ja laajuudesta on säännös päivähoidotolain 11 §:ssä.

Koska esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa kuntien järjestämisvelvollisuutta päivähoidon osalta, asiasta on säädetävä erikseen päivähoidolaissa. Päivähoidotlakiin ehdotetaan lisättäväksi vastaavat säännökset kunnan järjestämisvelvollisuudesta kuin sosiaalihuoltolaissa on huomioiden kuitenkin lainsäädännössä tapahtuneet lähinnä käsitteitä koskevat muutokset.

Tilanteissa, joissa lapsella on jaetun asumisen vuoksi päivähoidon tarve kahdella paikkakunnalla, on vakiintuneesti katsottu olevan kyse sosiaalihuoltolain 15 §:ssä ja sosiaalihuoltoasetuksen 4 §:ssä tarkoitetusta muista sosiaalipalvelujen järjestämisestä edellyttävistä olosuhteista. Sen perusteella on katsottu, että päivähoidon on järjestettävä molemmilla paikkakunnilla. Jaetusta asumisesta on kyse esimerkiksi silloin, kun lapsi on vuoroviikoin huoltajavanhempansa luona ja vuoroviikoin sen vanhemman luona, jonka luona hän huoltopäätöksen tai -sopimuksen mukaan asuu. Jaetussa asumisessa päivähoidon järjestämisestä kahdella paikkakunnalla puoltaa niin lapsen oikeus päivähoitopaikkaan kuin myös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla turvattu lapsen oikeus ylläpitää suhteita molempiin vanhempiinsa.

4 a §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännökset päivähoidon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista säädetään sosiaalihuollon kelpoisuuslaissa. Sosiaalihuoltolain 10 §:n mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnassa tulee olla sosiaalihuollon ammatil-

lista henkilöstöä. Päivähoito ei hallinnonala-siirron jälkeen enää olisi sosiaalihuoltoa. Koska päivähoidon henkilöstön riittävyys ja kelpoisuusvaatimukset on tarkoitus pitää ennallaan hallinnonala-siirron jälkeen, ehdotetaan, että 4 a §:ään otettavaksi uusi 1 momentti päivähoidon henkilöstöä ja sen kelpoisuutta koskien.

Pykälän 2 momentti vastaisi asiasisällöltään nykyistä päivähoidotolain 4 a §:ää. Kunnan käytettävissä tulisi olla erityislastentarhanopettajan palveluja. Sosiaalihuollon kelpoisuusasetuksen 2 §:ään sisältyy erityislastentarhanopettajan tehtäviin kelpoisuuden tuottavien erikoistumiskoulutusten ja jatkokurssien osalta viittaukset opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksiin.

7 a §. Päivähoito ei hallinnonalan siirron jälkeen enää ole osa sosiaalihuoltoa. Siksi pykälästä poistettaisiin viittaus muuhun sosiaalihuoltoon. Kuntoutussuunnitelma tulisi jatkossakin laatia tarpeen mukaan yhteistyössä myös sosiaalihuollon kanssa. Pykälän sisältö säilyisi siten ennallaan.

2 luku **Hallinto**

8 §. Sosiaalihuoltolain 3 §:ssä säädetään sosiaalihuollon hallinnosta. Kyseisen lainkohdan mukaan sosiaalihuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Aluehallintovirastolle kuuluu sosiaalihuollon suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan. Lisäksi pykälässä säädetään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sosiaalihuollon ohjaus- ja valvontatehtävistä sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen työnjaosta. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävänä on ohjata aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi päivähoidon ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi lupa- ja valvontaviraston ohjaa ja valvoo sosiaalihuoltoa erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat 1) periaatteellisesti tärkeät ja laajakantoiset asiat; 2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat; 3) asiat, jotka liittyvät Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävään terveydenhuoltoon tai terveyden-

huollon ammattihenkilöä koskevaan valvonta-asiaan; sekä 4) asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Lasten päivähoidon hallinnonalan siirto sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön edellyttää vastaavankaltaisten säännösten lisäämistä päivähoitolakiin, koska päivähoito ei siirron jälkeen enää ole osa sosiaalihuoltoa. Päivähoitolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 §. Pykälän 1 momentin mukaan lasten päivähoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluisi opetus- ja kulttuuriministeriölle. Opetus- ja kulttuuriministeriölle siirtyisivät kaikki ne päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen liittyvät tehtävät, joista sosiaali- ja terveysministeriö on sosiaalihuoltolain säännökseen perustuen huolehtinut.

Aluehallintovirastojen päivähoitoon liittyvät tehtävät ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Siksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että aluehallintovirastoille kuuluisi päivähoidon suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan. Päivähoidon tosiasiallinen valvonta on tapahtunut aluehallintovirastoissa. Tämä tehtävä säilyy samansisältöisenä aluehallintovirastoilla myös hallinnonalasiirron jälkeen.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osalta valtakunnallinen ohjaus- ja valvontavastuu säilyisi sosiaalihuollon ohjauksen ja valvonnan nykytilaa vastaavana. Valviralain 2 §:n 1 momentissa säädetään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle kuuluvista tehtävistä. Sen nojalla Valviran tulee huolehtia erikseen luetelluissa sosiaali- ja terveydenhuollon laeissa sille säädetystä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta, eräistä erikseen määritellyistä terveydenhuollon tehtävistä sekä muussa laissa tai asetuksessa sille säädettyistä tehtävistä. Pykälän 3 momentissa ehdotetussa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ohjaus- ja valvontatehtävissä olisi siten kyse valviralain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta muussa laissa tai asetuksessa sille säädetystä tehtävästä.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle jäävien päivähoitoon liittyvien tehtävien osalta viraston tulosohtauksesta sovittuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeri-

ön kanssa. Siten opetus- ja kulttuuriministeriön päivähoitoon liittyviä tehtäviä koskevat tulostavoitteet sisällytetään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalleen kuuluvan viraston kanssa tekemään tulossopimukseen. Asiasta ehdotetaan säädettävän pykälän 4 momentissa.

8 a §. Sosiaalihuoltolaissa on säännökset toimivaltuuksista ja keinoista, joita aluehallintovirastot ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voivat käyttää sosiaalihuollon ohjaus- ja valvontatehtävissään. Vastaavankaltaisia keinoja ei ole käytettävissä opetushallinnon toimintojen ohjaus- ja valvontatehtävissä. Jotta aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ohjaus- ja valvontatoimivaltuudet pysyisivät ennallaan hallinnonalasiirron jälkeen, lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 a §. Pykälässä säädettäisiin sosiaalihuoltolain säännöksiä vastaavalla tavalla aluehallintoviraston ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivallasta tarkastaa kuntien ja kuntayhtymien tuottamaa lasten päivähoitolain määrittelemää toimintaa. Jos toimivallasta ei säädettäisi erikseen päivähoitolaissa, merkitsisi se selkeää heikennystä päivähoiton ohjauksen ja valvonnan kannalta. Tästä seuraisi riski päivähoitojärjestelmän toimivuuden laadullisesta heikkenemisestä nykyiseen verrattuna, mikä olisi omiaan aiheuttamaan kielteisiä muutoksia päivähoiton asiakkaille.

Pykälässä säädettäisiin tarkastajan oikeudesta päästä tarkastettavan toimipaikan tiloihin, saada asiakirjoja, ottaa valokuvia ja käyttää tarkastuksessa apuna asiantuntijoita. Säännös poikkeaisi sosiaalihuoltolain 55 §:stä säännölliseen asumiseen käytettävien toimipaikkojen tarkastamista koskevan oikeutuksen osalta. Pykälän 2 momentin perusteella tarkastus kotirauhan piirissä oleviin tiloihin olisi mahdollista vain, jos tarkastaminen olisi välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Rajatumman tarkastusoikeuden piiriin kuuluisi siten esimerkiksi perhepäivähoitajan koti. Asiakkaan asemaa ja palvelujen asianmukaista järjestämistä koskevia perusteita arvioidessa lähtökohtana tulisi myös olla lapsen edun arviointi.

Pykälässä säädettäisiin myös poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua tarkastuksen suorittamiseksi sekä tarkastuksessa pidettävästä pöytäkirjasta. Tarkastuksessa erityisesti huomioon otettavista asioista ja tarkastusmenettelyn tarkemmasta sisällöstä sekä tarkastuksessa pidettävästä pöytäkirjasta ja sen säilyttämisestä ja säilyttämisaikasta voidaan tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella. Pykälä vastaisi sisällöltään 2 momentin rajatumpaa tarkastusoikeutta lukuun ottamatta voimassa olevan sosiaalihuoltolain 55 §:ää. Ehdotettu tarkastusoikeuden rajausta vastaa vuonna 2011 voimaan tullutta yksityisten sosiaalipalvelujen valvontaa koskevaa sääntelyä pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettujen tilojen osalta.

8 b §. Jotta aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivaltuudet pysyisivät hallinnonalasiirron jälkeen ennallaan, pykälässä säädettäisiin niiden oikeudesta antaa määräys puutteiden korjaamisesta, epäkohtien poistamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja käyttökiellosta silloin, jos päivähoiton järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta olisi muutoin päivähoitolain vastaista. Määräyksen noudattamista voitaisiin tehostaa sakan uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään taikka että toimintayksikön tai sen osan käyttö kielletään.

Jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä keskeytettäväksi tai toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kieltää myös välittömästi. Päätöksiä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, ellei muutoksenhakuviranomainen toisin määräisi. Pykälä vastaisi voimassa olevan sosiaalihuoltolain 56 §:n 1—3 momentteja.

8 c §. Jotta aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivaltuudet pysyisivät hallinnonalasiirron jälkeen ennallaan, pykälässä säädettäisiin niiden oikeudesta antaa kunnalle, kuntayhtymälle tai toiminnasta vastuussa olevalle virkamiehelle huomautus vastaisen toiminnan varalle, jos päivähoiton ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että ne ovat menetelleet virheellisesti tai laiminlyöneet velvollisuutensa päivähoiton järjestämisessä tai toteuttamisessa. Jos huomautukseen tai

muihin toimenpiteisiin ei ole aihetta, valvontaviranomaiset voisivat kiinnittää valvottavan huomion toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen. Huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei voisi hakea muutosta valittamalla. Kantelun tutkinnan osalta säädettäisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriö, aluehallintovirastot ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto eivät ilman erityistä syytä tutkisi kantelua, joka kohdistuu yli viisi vuotta vanhaan asiaan. Pykälä vastaisi voimassa olevan sosiaalihuoltolain 57 ja 59 §:ää.

9 §. Lasten päivähoiton asiantuntijavirastona on toiminut Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Sen tehtävistä säädetään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetussa laissa. Kyseisen lain 2 §:n 1 momenttiin sisältyy sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen, tutkimukseen ja tilastointiin liittyvien tehtävien tarkemmat määrittelyt. Lain 2 §:n 2 momentin nojalla laitoksen tulee lisäksi huolehtia niistä tehtävistä, jotka laissa tai sen nojalla säädetään sen tehtäviksi.

Hallinnonalasiirron jälkeen päivähoito ei enää olisi sosiaalihuoltoa eivätkä varhaiskasvatus- ja päivähoitoasiat siten enää kuuluisi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle lain 2 §:n 1 momentissa määriteltyihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijatehtäviin.

Päivähoiton asiantuntijatehtävien jatkuvuuden varmistamiseksi ehdotetaan sosiaalihuoltolain 4 §:ää vastaavasti säädettäväksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijaviraston roolista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella säilyisi siten päivähoitoon liittyvät asiantuntijatehtävät, tilastointi, kehittäminen ja tutkimus, nykyisessä laajuudessaan. Tällöin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päivähoiton asiantuntijatehtävät olisivat laitoksesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja muussa laissa säädettyjä tehtäviä. Tehtäviä hoitaessaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toimisi yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaisi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle jäävien päivähoitoon liittyvien tehtävien osalta laitoksen tulosohtauksesta sopien tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Siten opetus- ja kulttuuriministeriön päivähoitoon liittyviä tehtäviä koskevat tulosta-

voitteet sisällytetään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalleen kuuluvan viraston kanssa tekemään tulossopimukseen. Asiasta ehdotetaan säädettävän pykälän 2 momentissa.

10 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §:ssä säädetään niistä tavoista, joilla kunta voi sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät järjestää. Kunnat voivat järjestää tehtävät hoitamalla toiminnan itse tai sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa. Kunta voi myös järjestää tehtävät olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä tai hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta palvelujen tuottajalta. Mahdollista on myös, että kunta antaa palvelun käyttäjälle palvelusetelin.

Koska esityksen tarkoituksena on toteuttaa vain päivähoiton hallinnonalasiirto muuttamatta päivähoiton sisältöä tai järjestelmää muutoin, ehdotetaan päivähoitolakiin lisättäväksi vastaava säännös kuin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtioavustuksesta annetun lain 4 §:ssä on. Kunta voi siis jatkossakin järjestää palvelut vastaavin tavoin kuin aiemmin. Myös palveluseteli olisi edelleen käytettävissä. Palveluseteliin sovellettaisiin edelleen myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annettua lakia (569/2009).

11 §. Pykälän 3 momentin mukaan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin huolehtii kunnalle tässä laissa säädettyistä tehtävistä. Koska päivähoito ei jatkossa olisi sosiaalihuoltoa eikä sen toimeenpano kuuluisi kyseiselle toimielimelle, momentti ehdotetaan kumottavan. Toimivaltaisesta toimielimestä ehdotetaan säädettävän 11 d §:ssä.

11 c §. Pykälässä oleva viittaus sosiaalihuoltolakiin korvataan viittauksella päivähoitolain 4 §:ään, jossa säädetään sosiaalihuoltolakia vastaavasti kunnan päivähoiton järjestämisvelvollisuudesta. Muutos on tekninen.

11 d §. Päivähoitolain 11 §:n 3 momentissa todetaan, että kunnalle tässä laissa säädettyistä tehtävistä huolehtii sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa todetaan, että sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvista

tehtävistä huolehtii yksi tai useampi kunnan määräämä monijäseninen toimielin. Kunta voi siis itse päättää, mikä toimielin huolehtii lasten päivähoitosta. Sosiaalihuoltolain 6 §:n 2 momentissa on kuvattu toimielimen tehtävät. Sosiaalihuoltolain 7 §:ssä on säännökset kahden tai useamman kunnan sosiaalihuollon tehtävistä huolehtivasta kuntayhtymästä (kuntainliitto). Sosiaalihuollon 8 §:ssä on säännös sosiaalihuollon ohjauksesta ja tehtävistä huolehtivan valtion virkamiehen vaalikelpoisuudesta. Sosiaalihuoltolain 12 §:ssä säädetään toimielimen laissa säädetyn päätösvallan ja puhevaltaoikeuden käyttämisen siirtämisestä toimielimen alaiselle viranhaltijalle.

Päivähoitolakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan lasten päivähoiton tehtävistä huolehtii kunnan määräämä monijäseninen toimielin. Lisäksi säädettäisiin sen tehtävistä. Samoin ehdotetaan lisättäväksi vastaavat säännökset kuin sosiaalihuoltolaisissa on kuntayhtymää, päätös- ja puhevallan siirtoa sekä vaalikelpoisuutta koskien. Säännös ei muuta nykyistä käytäntöä.

12 §. Päivähoitolain 12 §:ssä säädetään lasten päivähoiton rahoituksesta. Lasten päivähoiton palvelut rahoitetaan jo nykyisin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisesti.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kunnan osoittava voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan lasten päivähoitoon. Vastaava säännös on nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain 3 §:ssä.

Lisäksi lasten päivähoito on kuulunut sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain soveltamisalaan. Kyseisen lain perusteella voidaan myöntää valtionavustusta kehittämisen ja perustamishankkeille. Siirron jälkeen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettu laki ei enää sovellu päivähoitoon, koska laki koskee sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Jotta lasten päivähoiton kehittämiseen ja perustamishankkeisiin voitaisiin jatkossakin kohdentaa valtionavustuksia, ehdotetaan pykälän 3 momenttiin lisättäväksi säännös, jonka mukaan valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa voidaan myöntää

kunnille ja kuntayhtymille valtionavustusta toiminnan kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä varten sekä perustamishankkeisiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään.

13 §. Päivähoitolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan lasten päivähoidosta perittäviin maksuihin sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Ehdotettu säännös vastaa nykyistä käytäntöä. Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa päivähoidon hallinnon siirto siten, että muutos ei vaikuta päivähoidon käyttäjien eli lasten ja perheiden asemaan. Viittaus nykyiseen asiakasmaksujärjestelmään turvaa järjestelmän jatkuvuuden ilman lasten ja perheiden asemaan vaikuttavaa muutosta. Hallinnonsiirron lisäksi tavoitteena on seuraavassa vaiheessa laatia varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä koskeva kokonaisuudistus, jolloin nykyinen päivähoitolaki korvattaisiin uudella varhaiskasvatuslailla. Päivähoidon asiakasmaksujärjestelmän mahdolliset muutostarpeet olisi tarkoituksenmukaista arvioida varhaiskasvatuslain valmistelun yhteydessä.

Ehdotetun sääntelyn mukaan asiakasmaksulakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä sovellettaisiin sellaisina kuin ne ovat voimassa ehdotuksen voimaantullessa, 1 päivänä tammikuuta 2013. Sääntelyllä turvattaisiin päivähoidon maksuja koskevan sääntelyn ja asiakkaan aseman jatkuminen nykyisenlaisena opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla varhaiskasvatuslain voimaantuloon asti huolimatta siitä, minkälaisia muutoksia sosiaali- ja terveysministeriö hallinnonalalleen kuuluvaan lainsäädäntöön tekisi.

13 a §. Lasten päivähoidon asiakkaisiin on sovellettu sosiaalihuollon asiakaslakia. Se sisältää sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset periaatteet sekä viranomaisen että yksityisen järjestämässä sosiaalihuollossa. Laki määrittelee myös salassapitoa, vaitiolovelvollisuutta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia kysymyksiä. Lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä

asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa.

Koska päivähoidon hallinnon siirto sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle on tehtävä niin, että siirto ei vaikuta palvelujen käyttäjien asemaan, on perustelua lisätä päivähoitolakiin säännös, jonka mukaan päivähoitolain perusteella järjestettävään toimintaan sovelletaan edelleen sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia. Siten asiakkaan asemaan ja oikeuksiin liittyvät säännökset soveltuisivat päivähoidon palvelunkäyttäjään, eli päivähoidossa olevaan lapseen ja tämän vanhempiin tai muihin huoltajiin, ja henkilöstöä koskevat säännökset päivähoidon henkilöstöön. Myös sosiaaliamiesjärjestelmä soveltuisi näin ollen edelleen päivähoitoon. Selvyyden vuoksi todetaan kuitenkin erikseen se, kenelle päivähoitoa koskeva muistutus kohdennetaan.

Ehdotetun sääntelyn mukaan asiakaslakia sovellettaisiin sellaisena kuin ne ovat voimassa ehdotuksen voimaan tullessa, 1 päivänä tammikuuta 2013. Sääntelyllä turvattaisiin päivähoidon asiakkaan aseman ja sitä koskevan sääntelyn jatkuminen nykyisenlaisena opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla varhaiskasvatuslain voimaantuloon asti huolimatta siitä, minkälaisia muutoksia sosiaali- ja terveysministeriö hallinnonalalleen kuuluvaan lainsäädäntöön tekisi.

14 §. Päivähoito ei hallinnonalasiirron jälkeen enää ole osa sosiaalihuoltoa eikä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Muualla lainsäädännössä on lukuisia viittauksia sosiaalihuoltoon tai sosiaalipalveluihin. Hallinnonalasiirron tarkoituksena on siirtää päivähoidon hallinnonala sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Siirron yhteydessä on tarkoitus muuttaa vain päivähoitolaissa erikseen mainitut järjestelmät tai säännökset, jotka ovat päivähoidon hallinnonalasiirron kannalta oleellisia. Tästä syystä ehdotetaan, että päivähoitolakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan muissa laeissa olevia säännöksiä, joissa viitataan sosiaalihuoltoon tai sosiaalipalveluihin, sovellettaisiin toistaiseksi edelleen myös päivähoitoon, ellei päivähoitolaissa toisin säädetä. Järjestely on tarkoitettu väliaikaiseksi. Kun varhais-

sekä 41 §:n mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle suoritettavasta maksuosuudesta.

17 §. Yksityisen päivähoidon osalta yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 3 §:n 1 momentista poiketen valvontaviranomaisia olisivat päivähoitolain 11 d §:n 1 momentin tarkoittama toimielin tai sen määräämä viranhaltija, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä aluehallintovirasto. Pykälä vastaisi muilta osin yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain määritelmää valvontaviranomaisista, mutta kunnan toimielimen osalta ei enää viitattaisi sosiaalihuoltolain mukaiseen toimielimeen vaan päivähoitolain säännökseen.

18 §. Pykälässä säädettäisiin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, aluehallintovirasto tai opetus- ja kulttuuriministeriö ei tutkisi yksityistä päivähoitoa koskevaa kantelua, joka kohdistuu yli viisi vuotta vanhaan asiaan, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä. Lisäksi pykälässä säädettäisiin että päivähoitolain 17 §:n mukaisilla valvontaviranomaisella ja opetus- ja kulttuuriministeriöllä olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada yksityiseltä päivähoidon tuottajalta ja toisiltaan tehtäviensä suorittamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset maksutta. Säännökset vastaisivat sisällöltään voimassa olevia yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 38 ja 39 §:iä, mutta sosiaali- ja terveysministeriö on säännöksissä korvattu opetus- ja kulttuuriministeriöllä.

27 §. Sosiaalihuoltolain 53 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että sosiaalihuollon henkilöstö toimenkuvasta riippuen osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä täydennyskoulutuksen sisällöstä ja muusta järjestämisestä. Pykälässä säädettäisiin sosiaalihuoltolakia vastaavasti henkilöstön täydennyskoulutuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi antaa asetuksella täydennyskoulutuksesta tarkempia säännöksiä.

28 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva viittaus sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi päivähoitolain 11 d §:n 1 momenttiin. Lisäksi päivähoitolakiin sisäl-

tyvää ilmoitusvelvollisuutta ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 11 §:ssä tarkoitetun ilmoitusmenettelyn kanssa siten, että ilmoitus toiminnasta tulisi tehdä jo ennen sen aloittamista, ei kahden viikon sisällä toiminnan aloittamisesta. Nykyisin yksityisen päivähoidon tuottajan on mahdollista aloittaa toimintansa ennen kuin toiminnan aloittamista koskevat kirjalliset ilmoitukset tulevat kunnista aluehallintovirastojen rekisteröitäviksi. Tämän vuoksi aluehallintovirastot joutuvat ennen rekisteröinnin tekemistä ohjaamaan ja neuvomaan kuntaa selvittämään ja valvomaan toiminnan asianmukaisuutta. Ilmoitusvelvollisuuden ennakkollisuuden tarkoituksena olisi tehostaa kunnan valvontaa ja yhdenmukaistaa ilmoitusmenettelyä eri palvelujen välillä.

29 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva viittaus sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi päivähoitolain 11 d §:n 1 momenttiin.

30 a §. Hallinnonalasiirron myötä tarpeelliset muutoksenhakusäännökset on sisällytettävä sosiaalihuoltolaista päivähoitolakiin. Muutoksenhakusäännöksiä ehdotetaan samalla täsmennettäväksi. Päivähoidon asiakasmaksuja koskeva muutoksenhaku tapahtuisi jatkossakin asiakasmaksulain säännösten mukaisesti.

Päivähoitolain 31 §:n 1 momentin mukaan lapsen päivähoitoon ottamista koskevaan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimielimen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälän 2 momentin mukaan sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, saadaan siinä tarkoitetun toimielimen päätökseen kuitenkin hakea muutosta valittamalla niin kuin sosiaalihuoltolain 46 §:ssä säädetään, milloin päätös koskee 11 a §:ssä tarkoitetun lapsen päivähoitoon ottamista.

Päivähoidon toteuttamistapaa koskevat ratkaisut ovat lähtökohtaisesti valituskelvottomia. Tosin tältä osin on myös poikkeavaa oikeuskäytäntöä. Sen sijaan tilanteissa, joissa on kyse subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon, ratkaisusta saa valittaa.

Päivähoidon järjestämisen osalta eduskunnan apulaisoikeusasiamies on katsonut, että

kunta ei voi omin päätöksin, esimerkiksi päivähoiton toteuttamistavan valinnalla, kaventaa tai rajoittaa subjektiivista oikeutta päivähoitoon (esimerkiksi aoa päätös 3.4.2000, dnro 1381/4/98). Kunnan osoittaessa lapselle tarpeen mukaisen päivähoitopaikan, huomioidaan tulisi ottaa perheen ja lapsen yksilölliset olosuhteet, kuten vanhempien työolot ja lapsen elämäntilanne, kuten myös se, missä lapsen vanhemmat asuvat, minkälaiset kuljetusyhteydet päivähoitopaikkaan on, onko kyse yksinhuoltajaperheestä ja onko lapsella mahdollisesti sellaisia erityisiä tarpeita, jotka puoltavat jonkin tietyn päivähoitopaikan osoittamista.

Muutoksenhakua koskeva sääntely ehdotetaan jaettavan kahteen: muutoksenhakukiellon ja oikaisuvaatimuksen käsittävään 30 a §:ään ja subjektiivisen oikeuden muutoksenhakua koskevaan 31 §:ään.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavan voimassa olevaa 31 §:n 1 momenttia vastaava säännös kuitenkin siten, että viittaus kohdistettaisiin 11 d §:ssä tarkoitettuun toimielimeen. Lisäksi säännöksessä mainittaisiin toimielimen lisäksi sen alainen viranhaltija. Viranhaltija lisättäisiin säännökseen seuraavaan momenttiin ehdotettavan oikaisumenettelyä koskevan sääntelyn vuoksi.

Päivähoitolain valituskiellon ei ole katsottu koskevan oikaisuvaatimusta. Lakiin sisältyvästä valituskiellosta huolimatta viranhaltijan päätös voidaan viedä oikaisuvaatimuksena toimielimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuun viranhaltijan päätökseen tyytymätön voisi hakea siihen oikaisua. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tähän liittyvästä menettelystä. Säännökset vastaa sisällöltään sosiaalihoitolain 45 §:ää ja sosiaalihoitoasetuksen 16 §:ää ja turvaavat sen, että käytäntö jatkuisi entisellään.

31 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi subjektiivista päivähoito-oikeutta koskevan muutoksenhaun. Siten pykälän 1 momenttiin sisältyisi nykyistä 2 momenttia vastaava muutoksenhakuoikeus kuitenkin siten, että sosiaalihoitolain 46 §:ää koskeva viittaus olisi avattu pykälään. Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen olisi siten mahdollista niissä tapauksissa, joissa 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimieli-

men päätös koskee 11 a §:ssä tarkoitettua lapsen päivähoitoon ottamista. Viranhaltijan päätöksestä tulisi siten edelleen vaatia oikaisua toimielimeltä.

Säännökset säilyttäisivät muutoksenhakuoikeuden nykyisenkaltaisena.

32 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan hallinto-oikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta. Lasten päivähoitoa koskeviin päätöksiin ei sosiaalihoitolain perusteella voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, joten säännös säilyttäisi nykyisen käytännön.

32 a §. Yhteiskunnan järjestämä pienten lasten hoitojärjestelmä koostuu päivähoidosta ja sen vaihtoehdoina olevista lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tuista. Perheillä on oikeus valita näiden kolmen vaihtoehdon kesken perheiden ja lasten tarpeisiin parhaiten soveltuva ratkaisu. Pienten lasten hoitojärjestelmä muodostaa kiinteän kokonaisuuden, jossa muutokset yhdessä osatekijässä vaikuttavat väistämättä koko järjestelmään. Esimerkiksi kotihoitoon tuen leikkaus lisää päivähoitoon kysyntää.

Pykälässä säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle velvoite yhteistyöhön silloin kun joko päivähoitoa koskevaan lainsäädäntöön tai lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tukea koskevaan lainsäädäntöön tehdään merkittäviä muutoksia. Yhteistyövelvoite rajattaisiin koskemaan vain merkittäviä lainmuutoksia.

33 §. Pykälän 2 momentti, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita ja määräyksiä lasten päivähoitoon järjestämisestä, ehdotetaan kumottavan. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi jatkossakin asetuksenantovaltuutus. Sen sijaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi antaa ohjeita päivähoitoon järjestämisestä koskien ilman valtuutustakin.

1.2 Sosiaalihoitolaki

17 §. Sosiaalihoitolain 1 §:n mukaan sosiaalihoitollolla tarkoitetaan muun ohessa sosiaalipalveluja. Sosiaalihoitolain 17 § sisältää näiden palvelujen tarkemman erittelyn. Pykälässä luetellaan ne sosiaalihoitoon kuuluvat sosiaalipalvelut, joista kunnan on huolehdittava. Pykälän 1 momenttiin on koottu ne so-

siaalipalvelut, joiden tarkemmat määrittelyt sisältyvät sosiaalihuoltolakiin. Pykälän 2 momentissa on puolestaan viittaukset sosiaalihuollon erityislainsäädännössä ja muutamissa oikeusministeriön hallinnonalalle kuuluvissa säädöksissä olevaan sosiaalipalveluja koskevaan sääntelyyn. Lisäksi pykälän 4 momentin mukaan kunta voi 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen sosiaalipalvelujen lisäksi järjestää muitakin tarpeellisia sosiaalipalveluja. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 3 §:ään sisältyy yksityisten sosiaalipalvelujen määritelmä. Säännöksen mukaan kyseisessä laissa tarkoitetaan yksityisillä sosiaalipalveluilla sosiaalihuoltolain 17 §:ssä mainittuja sosiaalihuollon palveluja sekä niiden järjestämiseen liittyvää sosiaalialan ammatillista ohjausta ja neuvontaa, joita yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla. Sosiaalihuoltolain 17 §:n on vakiintuneesti katsottu määrittävän tyhjentävästi koko sosiaalipalvelujen kokonaisuuden, eikä ole olemassa sellaista sääntelyä, joka sisältäisi tämän sosiaalipalvelujen määrittelyn kokonaisuuden ulkopuolelle jääviä sosiaalipalveluja.

Koska osana ehdotettavaa hallinnonalan siirtoa on tarkoitus irrottaa päivähoito sosiaalihuollon ja -palvelujen kokonaisuudesta osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle kuuluvaa toimintaa, pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavan lasten päivähoitoa koskeva viittaus. Kun päivähoito poistettaisiin sosiaalihuoltolaissa määritellystä sosiaalipalvelujen kokonaisuudesta, se siirtyisi samalla opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle kuuluvaksi varhaiskasvatukseksi. Kunnan järjestämistä koskeva säännös ehdotetaan sisällytettäväksi päivähoitolakiin.

1.3 Lastensuojelulaki

8 §. *Palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi.* Lastensuojelulain (417/2007) 8 §:ssä säädetään, että kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita

lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi hallinnonala-siirrosta johtuen erillinen maininta lasten päivähoidosta.

25 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Lastensuojelulain 25 §:ssä on lueteltu tahot, joiden palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Säännöksessä mainittuja tahoja ovat muun muassa sosiaalija terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi hallinnonala-siirrosta johtuen erillinen maininta lasten päivähoidosta ja lasten päivähoiton tuottajasta.

36 §. *Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet.* Lastensuojelulain 36 §:ssä säädetään muista lastensuojelun avohuollon tukitoimista. Pykälän mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 ja 2 momentissa mainittujen sosiaalipalveluiden kuten muun ohella lasten päivähoiton ja kotipalvelun lisäksi järjestettävä lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen muita pykälässä erikseen säädettyjä tukitoimia. Koska lasten päivähoitoa koskeva maininta sosiaalihuoltolain 17 §:n 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi ja vastaava säännös lisättäväksi päivähoitolakiin, ehdotetaan pykälän sanamuotoa muutettavaksi niin, että siinä viitataan päivähoitolakiin.

1.4 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

2 §. *Soveltaminen eräissä tapauksissa.* Lasten päivähoito rahoitetaan kunnan peruspalvelujen valtionavustuksesta annetun lain ja

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain mukaisesti. Päivähoidon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset rahoitetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain perusteella ja tältä osin tilanne tulee jatkumaan entisenlaisena myös hallinnonsiirron jälkeen. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain perusteella päivähoitoon on voitu kohdentaa kehittämis- ja perustamishankkeiden valtionavustuksia. Päivähoidon hallinnon siirron sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle toteutuessa, on lasten päivähoitoon kehittämis- ja perustamishankkeiden valtionavustuksista säädettävä opetus- ja kulttuuritoimen lainsäädännössä. Vaikka käytännössä viime vuosina perustamishankkeisiin ei ole muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta osoitettu valtion talousarviossa määrärahoja, säädettäisiin laissa kuitenkin edelleen perustamishankkeiden rahoituksen mahdollisuudesta ja menettelytavoista myös lasten päivähoitoon osalta. Valtionavustuksen myöntämisessä päivähoitoon perustamishankkeisiin on noudatettu soveltuvin osin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 20—30 §:ien mukaista menettelyä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:ssä säädetään lain soveltamisesta eräissä tapauksissa. Pykälän 1 momentissa säädetään niistä koulutusmuodoista, joiden rahoitus tapahtuu pääosin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisesti. Pykälän 4 momentissa todetaan, että tässä laissa säädetään lisäksi valtionavustusten myöntämisestä muun ohella perusopetuksen perustamishankkeisiin. Lain 44 §:n 1 momentissa todetaan, että lain 1 ja 2 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan kehittämistä varten voidaan myöntää valtionavustusta valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa.

Tekemällä lain 2 §:n 1 ja 4 momenttiin lasten päivähoitoa koskevat lisäykset, voidaan turvata se, että myös jatkossa lasten päivähoitoon kehittämistä varten on mahdollista saada kehittämis- ja perustamishankkeiden valtionavusta. Päivähoidon kehittämis- ja perustamishankkeiden osalta avustusta olisi edelleen voimassa olevaa lainsäädäntöä vas-

taten mahdollista myöntää vain kunnille tai kuntayhtymille, ei yksityisille palveluntuottajille. Päivähoidon perustamishankkeisiin sovellettaisiin siis sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain säädösten sijasta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perustamishankkeita koskevia säädöksiä ja sen nojalla annettuja säädöksiä. Säädökset vastaavat pääasiallisesti toisiaan ja muutokset päivähoitoon perustamishankkeiden osalta olisivat vähäisiä. Vastaisuudessa, mikäli valtion talousarviossa varataan määrärahoja lasten päivähoitoon perustamishankkeisiin, valtionapuviranomaisena toimisi aluehallintovirastojen asemasta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Päivähoitoa koskevien kehittämis- ja perustamishankkeiden osalta ei hallinnon siirron toteutumisen jälkeen ole perusteltua päivähoitohankkeiden osalta säätää muusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitetusta toiminnasta poikkeavasti.

Perustamishankkeen edellytysten osalta perustamishankkeeksi luettavan hankkeen kokonaiskustannukset ovat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vähintään 400 000 euroa, kun ne sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaan ovat vähintään 300 000 euroa. Perustamishankkeen määritelmällä on merkitystä mm. kuntien peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain kustannusten jaon kannalta. Lain 59 §:n mukaan käyttökustannuksina ei pidetä kustannustenjaon tarkistuksessa seuraavia kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 20 §:ssä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 36 §:ssä tarkoitettua perustamishankkeelle säädetyn vähimmäis- euromäärän ylittävistä perustamishankkeesta aiheutuvia kustannuksia. Koska päivähoitoon hallinnonsiirto on suoritettava kustannusneutraalisti, tulisi valtioneuvoston asetuksella säätää, että opetustoimen perustamishankkeista poiketen, päivähoitolaisissa tarkoitettua toiminnan edellyttämänä perustamishankkeena pidetään sellaista toimenpidettä, jonka kokonaiskustannukset ovat vähintään 300 000 euroa.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2013 alusta lukien. Lakia ei sovellettaisi ennen lain voimaantuloa myönnettyihin lasten päivähoitoon liittyviin perustamishankkeiden valtionavustuksiin. Niihin sovellettaisiin siis edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain säännöksiä. Näin ollen myös valtionapuviranomaistehtävien ja valtionavun palauttamista koskevien asioiden osalta perustamishankkeisiin sovellettaisiin mitä niistä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetussa laissa säädetään, vaikka opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 53 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimenpide olisi tehty tai 53 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahinko olisi tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen.

1.5 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

14 b §. *Tarkistettujen euromäärien julkaiseminen.* Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 b §:ssä säädetään tarkistettujen euromäärien julkaisemisesta. Pykälän mukaan sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee indekseillä tarkistettujen euromäärien Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana. Lakia esitetään muutettavaksi siten, että päivähoitoon hallinnon siirryttyä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ilmoituksen lasten päivähoitoon asiakasmaksuista annetussa laissa määritellyistä euromääristä tekisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Ilmoitus julkaitaisiin edelleen Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana. Ilmoitettavia euromääriä olisivat yleisellä ansiotasoindeksillä tarkistettu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n 3 momentissa tarkoitettut päivähoitomaksun määrittämisessä käytettävät tuloajat, yleisellä ansiotasoindeksillä tarkistettu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n 4 momentissa tarkoitettu yli kuusi henkisen perheen maksun määrittämisessä käytettävän tulorajan lisäys kustakin seuraavasta perheen alaikäisestä lapsesta, so-

siaali- ja terveystoimen hintaindeksillä tarkistettu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n 5 momentissa tarkoitettu ikäjärjestyksessä nuorimmasta seuraavasta lapsesta perittävä päivähoitomaksu sekä sosiaali- ja terveystoimen hintaindeksillä tarkistettu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n 9 momentissa tarkoitettu kokopäivähoidosta perittävä enimmäis- ja vähimmäismaksu.

1.6 Terveydenhuoltolaki

32 §. *Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö.* Pykälässä säädetään kunnan ja sairaanhoitopiirin velvollisuudesta olla terveyttä ja hyvinvointia edistäessään ja terveydenhuoltopalveluja järjestäessään yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa. Aikaisemmin lasten päivähoito oli osa sosiaalihuollon palveluja, mutta päivähoito siirtyessä opetustoimen alaisuuteen, tulee yhteistyö päivähoitoon kanssa mainita erikseen pykälässä. Terveydenhuollon ja päivähoitoon yhteistyö on tärkeää ja sitä on toteutettu käytännössä. Päivähoidon mainitsemien pykälässä korostaa yhteistyön jatkumisen tärkeyttä.

34 §. *Terveydenhuollon järjestämissuunnitelma.* Pykälän 2 momentin mukaan järjestämissuunnitelmalla olisi mahdollisuus sopia yhteistyöstä ja työnjaosta, esimerkiksi siitä, miten peruspalvelut, päivystys-, kuvantamis- ja lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut järjestettäisiin. Lisäksi järjestämissuunnitelmassa voitaisiin sopia perusterveydenhuollossa tarvittavasta yhteistyöstä erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon kanssa. Lasten päivähoitoon siirtyessä opetustoimen hallinnonalalle, tulisi lasten päivähoito lisätä säännökseen yhteistyön jatkuvuuden turvaamiseksi.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esityksen mukaan tarkempia säännöksiä annetaan valtioneuvoston ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksilla. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin 1. lakiehdotuksen mukaan antaa tarkempia säännöksiä valvontaviraston tarkastuksissa erityisesti huomioon

otettavista asioista ja tarkastusmenettelyn tarkemmasta sisällöstä sekä pöytäkirjasta, sen säilyttämisestä ja säilyttämisaikasta (8 a §). Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voitaisiin 1. lakiehdotuksen mukaan antaa tarkempia säännöksiä yksityisen päivähoiton tuottajilta edellytettävien ilmoitusten sisällöstä ja tekemisestä sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle suoritettavasta maksuosuudesta (16 §) sekä täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista (27 §).

Lisäksi päivähoiton hallinnonalan siirron myötä sosiaali- ja terveysministeriön asetus lasten päivähoidosta korvattaisiin valtioneuvoston asetuksella lasten päivähoidosta. Aiemmin ministeriön asetuksen tasoinen säädös annettaisiin vastaisuudessa valtioneuvoston asetuksen tasoisena sisällöllisesti nykyistä päivähoitoasetusta vastaavana. Lain täytäntönnäkönnön edellyttämiin toimiin tulisi voida ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa, jotta hallinnon alan siirtämiseksi tarpeelliset asetusmuutokset voitaisiin valmistella ennen lain voimaantuloa. Tarpeelliset muutokset tehtäisiin myös valtioneuvoston ohjesäännön 18 §:ään opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaa koskien, opetus- ja kulttuuriministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ään opetus- ja kulttuuriministeriön tehtäviä koskien, varhaiskasvatuksen neuvottelukunnasta annettuun asetukseen toimivaltaista ministeriötä koskien sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen perustamishankkeiden määrittelyä koskien.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:ään ehdotettua muutosta ei puolestaan sovellettaisi ennen lain voimaantuloa myönnettyihin lasten päivähoitoon liittyviin perustamishankkeiden valtionavustuksiin. Niihin sovellettaisiin edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain säännöksiä. Näin ollen myös valtionapuviranomaistehtävien ja valtionavun palauttamista koskevien asioiden osalta perustamishankkeisiin sovellettaisiin

mitä niistä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettussa laissa säädetään, vaikka opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 53 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimenpide olisi tehty tai 53 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahinko olisi tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Perustuslain sosiaaliturvaa koskeva 19 § antaa sosiaalisille oikeuksille perustuslain suojan. Perusoikeuksia koskevan oikeuskirjallisuuden mukaan sosiaaliset oikeudet voidaan määritellä julkiseen valtaan, eli valtion, kuntiin ja kuntayhtymiin kohdistuviksi oikeuksiksi, jotka koskevat sosiaalisia etuuksia. Sosiaalisia etuuksia puolestaan ovat rahamääräiset toimeentuloturvan etuudet sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaaliset oikeudet edellyttävät julkiselta vallalta aktiivista toimintaa, esimerkiksi sosiaalisten etuuksien tarjoamista. Eräänä sosiaalisia oikeuksia koskevien perusoikeuksien oikeusvaikutuksena voidaan pitää julkiselle vallalle suunnattua kieltoa heikentää oikeuden toteuttamisessa jo saavutettua tasoa. Lainsäädännölliset muutokset eivät siten saisi merkitä olennaista puuttumista perusoikeussäännöksellä suojattuun etuuspiiriin. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon myös kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteet.

Perustuslain ohella myös kansainvälisistä sopimuksista seuraa velvoitteita lasten päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen toteuttamiseksi. Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 59—60/1991, jäljempänä lapsen oikeuksien sopimus) velvoittaa sopimusvaltion turvaamaan lapsille osuuden yhteiskunnan voimavaroista, oikeuden osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään sekä oikeuden suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen oikeuksien sopimuksen kirjattujen lasten oikeuksien tulee toteutua koko lapsiväestön ja jokaisen lapsen elämässä. Lapsen oikeuksien sopimuksen perusteella lapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien sopimus on sisällöllisesti laaja turvaten kansalaisoikeuksia

ja poliittisia oikeuksia, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia sekä erityisiä lapsen suojelua koskevia oikeuksia.

Sopimuksen yleiset periaatteet ovat syrjinnän kieltö (2 art.), lapsen edun periaate (3 art.), lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 art.) sekä lapsen näkemysten huomioon ottaminen (12 art.). Lapsen oikeuksien sopimuksen 18 artiklan 3 momentin mukaan sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin toimiin taatakseen, että työssäkäyvien vanhempien lapsilla on oikeus hyödyntää heille tarkoitettuja lastenhoitopalveluita ja -laitoksia. Artikla 28:n mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistetävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perusoikeuksia koskevan hallituksen esityksen (309/1993 vp) mukaan perustuslain säännöksestä seuraa, että lainsäädännöllä on huolehdittava riittävien palvelujen turvaamisesta. Palvelujen järjestämistapaan ja saataavuuteen vaikuttavat välillisesti myös muut perusoikeussäännökset, kuten yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö, oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, yksityiselämän suoja sekä uskonnon ja omantunnon vapaus.

Perusoikeusuudistuksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä annetun sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon (StVL 5/1994 vp) mukaan julkisen vallan velvoite tukea lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu on tulkittava tehtävänä edistää lapsiperheiden aineellista hyvinvointia ja vaikuttaa siihen, että olosuhteet yhteiskunnassa luovat edellytyksiä myös sopusointuiselle ja tasapainoiselle elämälle henkisissä ja sosiaalisissa suhteissa. Säännös asettaa velvoitteita lapsiperheisiin kohdistuviin palvelujärjestelmien ylläpitämiseen sekä perhepoliittisiin tulosiirtoihin. Perusoikeusuudistuksen säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp) mainittiin lasten päivähoi-

to esimerkkinä sellaisesta järjestelmästä, joka toteuttaa hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentin jälkimmäisen virkkeen mukaista julkisen vallan tehtävää tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Sosiaali- ja terveyspalveluja koskeva säännös ei sido sosiaalipalvelujen järjestämistä nykyiseen lainsäädäntöön. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 11/1995 vp ja 39/1996 vp) todennut, että perustuslain mukainen edellytys on, että näitä palveluja on riittävästi.

Sosiaali- ja terveydenhuolto on tavallisen lain tasolla säädetty kuntien tehtäväksi. Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetuilla laeilla kunnille on taattu oikeus saada näihin tehtäviin rahoitusta valtiolta. Silloin, kun kunnille on annettu perusoikeuksien toteuttamiseen liittyviä tehtäviä, kuntien on osaltaan huolehdittava siitä, että jokaiselle turvataan säännöksen edellyttämät palvelut riittävän tasoisina ja määräisinä.

Perustuslain 16 §:n mukaisesti myös sivistykselliset oikeudet on turvattu perustuslaisissa, eräänä keskeisimpänä niistä perusopetuslaissa tarkemmin säädetty oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Päivähoidon hallinnonalasiirron kannalta merkityksellisiä ovat erityisesti esiopetus ja perusopetuslain 8 a luvun mukainen aamu- ja iltapäivätoiminta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan on osa varhaiskasvatusjärjestelmää.

Perusopetuslain 48 a §:n mukaan toiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Säännöksen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä, ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa. Perusopetuslain 2 §:n mukaan esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksessa ja sen

ohella tarjottavassa päivähoidossa limittyvät lapsen tarvitsema hoito, kasvatusta ja opetus.

Erityisesti aamu- ja iltapäivätoiminnan ja esiopetuksen osalta on jo nykyisin opetus-toimen lainsäädännössä säännöksiä opetukseen liittyvästä toiminnasta, joka sisältää myös sosiaalihuollon kaltaisia huolenpidon ja kasvatustyön tukemiseen tähtäviä elementtejä sekä varhaiskasvatusta, vaikka toiminnassa ei ole kyse sosiaalihuollon palvelusta.

Päivähoidon hallinnonalasiirto toteutetaan siten, ettei päivähoitoon asiakkaan asemaan tule muutoksia. Koska opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta puuttuu sosiaalihuollon järjestelmän kaltainen asiakkaiden asemaa turvaava lainsäädäntö, päivähoitoon tullaan soveltamaan päivähoitoon liittyvää sosiaalihuollon lainsäädäntöä. Tämä järjestely on toistaiseksi tarkoituksenmukainen, kunnes valmisteltavassa varhaiskasvatuslaissa asiasta säädetään erikseen.

Päivähoidon voidaan katsoa muuttumattoman ydinsisältönsä vuoksi nauttivan myös hallinnonalasiirron jälkeen perustuslaissa tarkoitettua suojaa. Hallinnonalasiirron jälkeenkin perustuslaissa turvatut lapsen hyvinvoinnin ja kasvun turvaamiseen liittyvät sekä sivistykselliset oikeudet ohjaavat päivähoitoon sisältöä. Vaikka päivähoitoon hallinnonalasiirron jälkeen päivähoito ei enää ole sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, päivähoitoon tosiasiallinen sisältö ei muutu. Päivähoitojärjestelmä ei ole yksinomaan sosiaalipalvelu, vaan se koostuu päivähoitolain mukaisten päivähoitopalvelujen (päivähoidon) ja lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisten tukien yhdistelmästä. Lapsen vanhempien tai muiden huoltajien oikeus valita näiden välillä säilyy edelleen subjektiivisena oikeutena. Päivähoito täyttää jatkossa edelleen myös momentin toisen lauseen mukaisen julkisen vallan veloitteen tukea lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Perustuslain 10 §:n nojalla jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisen tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Lailla voidaan säätää

perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Esityksessä ehdotetaan päivähoitolakiin sisällytettävän sosiaalihuoltolain valvontaa ja siihen sisältyvää tarkastustoimintaa koskevia säännöksiä. Tarkastustoiminnassa yleisenä lähtökohtana olisi tarkastajan pääsy toimipaikan kaikkiin tiloihin. Tilanteissa, joissa kunta tai kuntayhtymä tuottaa päivähoitoa perhepäivähoitona, toimitilat kuuluvat usein kotirauhan suojan piiriin. Kyse on sekä perhepäivähoitajana toimivan henkilön että hänen perheenjäsentensä kotirauhan suojasta. Sääntelyyn ehdotetaan rajausta tältä osin. Toimipaikan tilojen ollessa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja, eli yksityisasuntoja, tarkastajalla olisi oikeus päästä tarkastamaan tiloja ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Siten kotirauhan suojaan voitaisiin puuttua muiden perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi.

Perhepäivähoito on yksi päivähoitoon muodoista. Toiminnassa on kyse, nykyisin sosiaalipalveluin järjestetystä, julkisen vallan tuesta perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaaville mahdollisuuksiin turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Perustuslakivaliokunta on katsonut hallituksen esitystä laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja lääkelain 54 a ja 54 e §:n muuttamisesta käsitellessään (PeVL 21/2010 vp), että viranomaisen tarkastus voi perhepäiväkodissa ulottua vakinaiseen asumiseen käytettäviin tiloihin eli kotirauhan suojan piiriin (ks. PeVL 37/2002 vp, s. 2/II). Valiokunnan käsittelemässä tapauksessa kiellon tarkoituksena oli suojata hyvin pieniä lapsia altistumiselta tupakansavulle. Kiellon ja siihen liittyvän tarkastusoikeuden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on valiokunnan mielestä otettava huomioon erityisesti lasten ikä sekä se, että perhepäivähoitopaikassa tupakansavulle altistuminen on hoitajan tupakoidessa sisätiloissa toistuvaa ja pitkäaikaista. Tähän nähden pienten lasten hyvinvoinnin turvaaminen perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti muodostaa hyväksyttävän perusteen rajoittaa kotirauhaa. Valiokunta piti johdonmukaisena kiellon

ulottamista koskemaan perhepäiväkotitoimintaa, joka on lakisääteinen lasten päivähoitomuoto samoin kuin päiväkoditkin. Valiokunta on myös katsonut, että kotirauhan suojan varsinainen ydin ei vaarannu tarkastettaessa tiloja, joissa harjoitetaan ammattitoimintaa (PeVL 21/2010 vp). Valiokunta on myös katsonut, että tupakointikiellon noudattamista on luontevaa valvoa samassa yhteydessä, kun kunnan sosiaalilautakunta päivähoidon harjoittamista koskevan ilmoituksen saatuaan suorittaa tarkastuksen päivähoitopaikassa muun muassa valvoakseen päivähoidolle ja päivähoitopaikalle asetettujen terveydellisten vaatimusten täyttymistä.

Perustuslakivaliokunnan edellä mainitusta käytännöstä käy ilmi viranomaisten tarkastusoikeuden ulottaminen kotirauhan suojan piiriin kuuluville alueille perhepäivähoitoa järjestettäessä. Lakiin asetettavia tarkastusoikeuden edellytyksiä on arvioitava suhteessa muiden perusoikeuksien suojaamiseen. Huomioiden perhepäivähoidossa olevien hyvin pienten lasten ikä, kuten valiokunta on käytännössään todennut, on huomiota kiinnitettävä lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamiseen, perustuslain 19 §:n 3 momenttiin. Pienen lapsen kohdalla perhepäivähoidon asianmukaisuus ja asiakkaan asema kytkeytyy erityisesti kyseiseen säännökseen. Lisäksi tarkastuksen välttämättömyyttä palvelujen asianmukaisuuden ja asiakkaan aseman turvaamiseksi voi määrittää myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto sekä 7 §:n oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

ja turvallisuuteen. Päivähoidon toteuttamisessa syrjinnän kielto ja oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kytkeytyy esimerkiksi päivähoidossa käytettäviin toimintatapoihin ja oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuden toimintatapojen lisäksi käytettäviin tiloihin. Kotirauhan suojan piiriin puuttuvan toiminnan voidaan tämän vuoksi katsoa olevan perusteltua asiakkaan aseman ja palvelujen asianmukaisuuden turvaamiseksi. Päivähoidon toiminnassa asiakkaana on aina pieni lapsi, jonka kohdalla toimintaan on aina kiinnitettävä huomiota myös lapsen edun turvaamisen näkökulmasta. Kotirauhan suoja perhepäivähoidon järjestämiseen käytettävien tilojen osalta arvioitaessa on myös huomattava, että kyseiset yksityiseen säännölliseen asumiseen käytettävien tilojen kotirauha on avattu julkiseen, kunnallisen toiminnan tuottamiseen. Siten perhepäivähoitoon ulottuvan tarkastustoiminnan sääntelyn, jonka ei ole myöskään tarkoitettu muuttavan vallitsevaa tilaa, voidaan katsoa vastaavan perustuslakivaliokunnan aiemmin hyväksymiä edellytyksiä kotirauhan suojan rajoittamiseksi.

Tällä perusteella hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, eikä sitä ehdoteta saatettavaksi eduskunnan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 11 §:n 3 momentti ja 33 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti laissa 1330/2006 ja 33 §:n 2 momentti laissa 95/1991,

muutetaan 4 a, 7 a, 11 c ja 12 §, 28 §:n 1 momentti, 29 ja 31 §,

sellaisina kuin ne ovat, 4 a § laissa 1255/2006, 7 a § laissa 1119/1985, 11 c § laissa 323/2011, 12 § laissa 1711/2009, 28 §:n 1 momentti ja 29 § laissa 1330/2006 ja 31 § laissa 1497/1994, sekä

lisätään lakiin siitä lailla 738/1992 kumotun 4 §:n tilalle uusi 4 §, lailla 698/1982 kumotun 8 §:n tilalle uusi 8 §, uusi 8 a—8 c §, lailla 698/1982 kumotun 9 ja 10 §:n tilalle uusi 9 ja 10 §, uusi 11 d §, lailla 698/1982 kumotun 13 §:n tilalle uusi 13 §, uusi 13 a §, lailla 956/1980 kumotun 14 §:n tilalle uusi 14 §, uusi 14 a §, lailla 698/1982 kumotun 3 luvun otsikon ja 15—18 §:n tilalle uusi 3 luvun otsikko ja 15—18 §, lailla 389/1979 kumotun 27 §:n tilalle uusi 27 §, uusi 30 a §, lailla 698/1982 kumotun 32 §:n tilalle uusi 32 § sekä uusi 32 a §, seuraavasti:

4 §

Kunnan on huolehdittava lasten päivähoidon järjestämisestä asukkailleen sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin tässä laissa säädetään.

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa sitä, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Jollei henkilöllä ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa, häntä pidetään sen kunnan asukkaana, jossa hän oleskelee.

Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava lasten päivähoidon järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle.

4 a §

Lasten päivähoidon henkilöstön kelpoisuusvaatimukseen sovelletaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettua lakia (272/2005) sekä sen nojalla annettuja säännöksiä, sellaisina kuin ne ovat voimassa tammikuun 1 päivänä 2013. Kunnassa on oltava sanottua henkilös-

töä lasten päivähoidon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten.

Kunnan käytettävissä on oltava lasten päivähoidossa esiintyvää tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan palveluja.

7 a §

Eryistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi lapselle laaditaan kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa.

2 luku

Hallinto

8 §

Lasten päivähoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Aluehallintovirastolle kuuluvat lasten päivähoidon suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi päivähoidon ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo päivähoitoa erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat:

- 1) periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat;
- 2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat;
- 3) asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kanssa tulostavoiteasiakirjan päivähoitoon liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi sovittuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

8 a §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat tarkastaa kunnan ja kuntayhtymän tässä laissa tarkoitettun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat, jos tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi lisäksi perustellusta syystä määrätä aluehallintoviraston tekemään tarkastuksen. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta.

Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia asiantuntijoita.

Poliisin on tarvittaessa annettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja

aluehallintovirastolle virka-apua tarkastuksen suorittamiseksi.

Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa.

Tarkastuksessa erityisesti huomioon otettavista asioista ja tarkastusmenettelyn tarkemmasta sisällöstä sekä tarkastuksessa pidettävästä pöytäkirjasta ja sen säilyttämisestä ja säilyttämisaikasta voidaan antaa säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 b §

Jos lasten päivähoidon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän lain vastaista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi velvoittaa kunnan tai kuntayhtymän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöstä toiminnan keskeyttämisestä taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käytön kieltämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

8 c §

Jos lasten päivähoidon ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että kunta tai kuntayhtymä on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menettänyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat antaa kunnalle tai kuntayhtymälle taikka virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle virkamiehelle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat, jos asia ei anna aihetta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

Tässä pykälässä tarkoitettuun Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto ei tutki lasten päivähoitoa koskevaa kantelua, joka kohdistuu yli viisi vuotta vanhaan asiaan, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

9 §

Päivähoitoon liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä hoitaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, josta säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetussa laissa (668/2008). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii tehtäviä hoitaessaan yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tulostavoiteasiakirjan päivähoitoon liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi sovittuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

10 §

Kunta voi järjestää lasten päivähoiton alaan kuuluvat tehtävät:

- 1) hoitamalla toiminnan itse;
- 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa;
- 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä;
- 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta;
- 5) antamalla palvelunkäyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään kunnasta, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitettua toimintaa hoitavaan kuntayhtymään.

Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Kunta ja kuntayhtymä ovat velvollisia suorittamaan yksityiselle palvelujen tuottajalle korvausta vain osoittamiensa henkilöiden käyttämistä lasten päivähoiton palveluista ja palveluseteliä käytettäessä hyväksymälleen yksityiselle palvelujen tuottajalle enintään palvelusetelin arvoon saakka.

11 c §

Kunta voi järjestää lasten päivähoitoa toisessa kunnassa asuvalle lapselle myös muulloin kuin 4 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

11 d §

Kunnalle tässä laissa säädettyistä tehtävistä huolehtii kunnan määräämä monijäseninen toimielin.

Toimielimen tehtävänä on myös edustaa kuntaa, valvoa sen oikeutta ja käyttää puhevaltaa lasten päivähoiton yksilöllistä toimeenpanoa koskevissa asioissa ja tehdä sen puolesta näissä asioissa sopimukset ja muut oikeustoimet.

Toimielimen laissa säädettyä päätösvaltaa ja oikeutta puhevallan käyttämiseen voidaan johtosäännöllä siirtää toimielimen alaisille viranhaltijoille.

Milloin kahden tai useamman kunnan koko lasten päivähoidosta huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten. Tälle toimielimelle on annettava myös muissa laeissa sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle säädetty lasten päivähoiton toimeenpanoa koskevat tehtävät.

Valtion virkamies, jonka tehtäviin kuuluu lasten päivähoiton ohjaus ja valvonta, ei ole virka-alueellaan vaalikelpoinen 1 momentissa tarkoitettuun toimielimeen.

12 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annettua lakia (1704/2009).

Kunnan on osoitettava voimavaroja valti-onosuuden perusteena olevaan lasten päivähoitoon.

Tämän lain mukaiseen toimintaan voidaan valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa myöntää kunnille ja kuntayhtymille valtionavustusta toiminnan kehittämistä, ko-keilua ja toiminnan käynnistämistä varten sekä perustamishankkeisiin. Avustuksen myöntämisestä säädetään opetus- ja kulttuu-ritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009).

13 §

Lasten päivähoidosta perittäviin maksuihin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia (734/1992) ja sen nojalla annettuja säännöksiä, sellaisena kuin ne ovat voimassa tammikuun 1 päivänä 2013.

13 a §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tämän lain perusteella järjestettyyn toimintaan sovelle-taan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000) sellai-sena kuin se on voimassa tammikuun 1 päi-vänä 2013.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oi-keuksista annetun lain 23 §:ssä tarkoitettu muistus tehdään päivähoidon osalta lasten päivähoidon toimintayksikön vastuuhenkilöl-le tai päivähoidon johtavalle viranhaltijalle.

14 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muussa lainsäädännössä olevia säännöksiä sosiaalihuollosta ja sosiaalipalveluista sovel-tuvin osin myös lasten päivähoitoon.

14 a §

Sen lisäksi mitä 11 §:n 2 momentissa sää-detään, suomen- tai ruotsinkielisen palvelun-käyttäjän oikeudesta käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään säädetään kielilain (423/2003) 10 §:ssä, oikeudesta tulkkaukseen 18 §:ssä ja oikeudesta saada toimituskirja omalla kielellään 20 §:ssä.

Kaksikielisessä kunnassa ja kaksikielisiä tai sekä suomen- ja ruotsinkielisiä kuntia kä-sittävässä kuntayhtymässä lasten päivähoito järjestetään kunnan tai kuntayhtymän mo-

lemmilla kielillä siten, että palvelunkäyttäjä saa palvelua valitsemallaan kielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi.

Kunnan tai kuntayhtymän on lisäksi huo-lehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalai-set voivat lasten päivähoitoon liittyvässä asi-oinnissaan tarvittaessa käyttää omaa kieltään, joko suomea, islantia, norjaa, ruotsia tai tanskaa. Kunnan tai kuntayhtymän on tällöin mahdollisuuksien mukaan huolehdittava sii-tä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tar-vittavan tulkkaus- ja käännösavun.

3 luku

Yksityinen lasten päivähoito

15 §

Yksityisellä lasten päivähoidolla tarkoite-taan lasten päivähoitoa, jonka yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhtei-sön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoitta-malla.

16 §

Jollei tässä laissa muuta säädetä, sovelle-taan yksityiseen lasten päivähoitoon tämän lain lisäksi yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia (922/2011). Lakia sovelletaan sellaisena kuin se on voimassa tammikuun 1 päivänä 2013.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle kuu-luvat yksityiseen lasten päivähoitoon liittyvät tehtävät ja toimivalta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Sen estämättä mitä yksityisistä sosiaalipal-veluista annetun lain 42 §:n 2 momentissa säädetään, tarkempia säännöksiä mainitun lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä ja tekemisestä sekä 41 §:n mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavi-rastolle suoritettavasta maksuosuudesta las-ten yksityisen päivähoiton osalta voidaan an-taa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksel-la.

17 §

Yksityisen lasten päivähoiton osalta yksi-tyisistä sosiaalipalveluista annetun lain 3 §:n 1 momentissa määriteltäjä valvontaviran-

omaisia ovat 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

18 §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, aluehallintovirasto tai opetus- ja kulttuuriministeriö ei tutki yksityistä lasten päivähoitoa koskevaa kantelua, joka kohdistuu yli viisi vuotta vanhaan asiaan, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

Tämän lain 17 §:n mukaisilla valvontaviranomaisilla tai opetus- ja kulttuuriministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada yksityiseltä lasten päivähoiton tuottajalta ja toisiltaan tehtäviensä suorittamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset makсутta.

27 §

Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoiton henkilöstö peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Tarkempia säännöksiä täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista voidaan antaa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

28 §

Yksityisen päivähoiton tuottajan, joka korvausta vastaan harjoittaa lasten päivähoitotoimintaa, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista lasten päivähoidosta vastaavalle 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettulle kunnan toimielimelle.

29 §

Jos 28 §:ssä tarkoitettu päivähoitopaikka tai siinä annettu hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimielimen on pyrittävä sopivilla keinoilla saamaan aikaan korjausasiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielin voi kieltää pitämästä lasta sanotussa päivähoitopaikassa.

30 a §

Lapsen päivähoitoon ottamista koskevaan päätökseen, jonka 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin tai sen alainen viranhaltija on tehnyt, ei saa valittamalla hakea muutosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saada päätös 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimielimen käsiteltäväksi, jos hän 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan sitä vaatii. Päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamisesta toimielimen käsiteltäväksi. Asia on käsiteltävä kiireellisenä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu viranhaltijan päätös voidaan toimittaa asianomaiselle tiedoksi kirjeellä postitse. Tiedoksisaannin katsotaan tällöin tapahtuneen, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös asianomaisen ilmoittamalla osoitteella varustettuna on annettu postin kuljetettavaksi. Muutoin on noudatettava, mitä oikaisuvaatimusmenettelystä hallintolaissa (434/2003) säädetään.

31 §

Sen estämättä, mitä 30 a §:ssä säädetään, 11 a §:ssä tarkoitettuun lapsen päivähoitoon ottamista koskevaan 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen monijäsenisten toimielimen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Valitus voidaan antaa sanottuna aikana myös toimielimelle, jonka on oman lausuntonsa ohella toimitettava se hallinto-oikeudelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos muutoksenhausta on säädetty toisin tai se on kielletty eikä milloin päätös kuntalain (365/1995) mukaan voidaan siirtää kunnanhallituksen käsiteltäväksi.

32 §

Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

32 a §

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa sellaiset tämän lain muutokset, joilla voi olla vaikutuksia lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisiin asioihin. Sosiaali- ja terveysministeriö val-

mistelee yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sellaiset kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutokset, joilla voi olla vaikutuksia päivähoitojärjestelmään.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

_____

2.

Laki**sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 581/2008, seuraavasti:

17 §

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, kehitysvammaisten erityis-
huollon, vammaisuuden perusteella järjestet-
tävien palvelujen ja tukitoimien sekä päih-
dyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon
kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle sää-
dettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvit-
tämiseen ja vahvistamiseen, ottolapsineuvon-
taan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huol-
toa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen

täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun
kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon
tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestä-
misestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta
annetussa laissa (189/2001) säädetyistä teh-
tävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erik-
seen säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

3.

Laki**lastensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 8 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti ja 36 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 25 §:n 1 momentti laissa 752/2011 ja 36 § laissa 1380/2010, seu-
 raavasti:

8 §

*Palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemi-
seksi*

Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, lasten päivähoitoa, opetustointa sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

25 §

Ilmoitusvelvollisuus

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoiton;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoiton tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdiskunnan;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä

tarkoitettun vastaanottokeskuksen ja järjeste-
lykeskuksen;

11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön; taikka

12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimin-
taa harjoittavan yksikön

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimek-
siantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinhar-
joittajina toimivat henkilöt sekä kaikki ter-
veydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvol-
lisia salassapitosäännösten estämättä viipy-
mättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta
vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtä-
vässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon
ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat
olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää
lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

36 §

Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on
 sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 ja 2 momentissa
 mainittujen sosiaalipalveluiden, kuten koti-
 palvelun sekä toimeentulotuesta annetun lain
 (1412/1997) mukaisen toimeentulotuen ja
 ehkäisevän toimeentulotuen sekä lasten päi-
 vähoidosta annetun lain (36/1973) mukaisen
 lasten päivähoiton lisäksi järjestettävä tarvit-
 taessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perus-
 tuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen
 lastensuojelun avohuollon tukitoimina:

- 1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilan-
teen selvittämiseen;

2) lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;

3) tukihenkilö tai -perhe;

4) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja;

5) perhetyötä;

6) koko perheen 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshoitoon;

7) vertaisryhmätoimintaa;

8) loma- ja virkistystoimintaa; sekä

9) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lasten päivähoito on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

4.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 1 ja 4 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Valtionosuuden myöntämisestä perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi- ja perusopetuksen, lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/1973) tarkoitetun lasten päivähoidon, taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) tarkoitetun asukaskohtaisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen, kirjastolaissa (904/1998) tarkoitettujen yleisten kirjastojen ja kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (728/1992) tarkoitetun kuntien kulttuuritoiminnan käyttökustannuksiin säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

Tässä laissa säädetään lisäksi valtionavustusten myöntämisestä perusopetuksen, yleisten kirjastojen, kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen perustamishankkeisiin. Tässä laissa säädetään myös valtionavustusten myöntämisestä lasten päivähoidon kehittämis- ja perustamishankkeisiin kunnille ja kuntayhtymille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyihin lasten päivähoitoon liittyviin perustamishankkeiden valtionavustuksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 b §, sellaisena kuin se on laissa 387/2008, seuraavasti:

14 b §

Tarkistettujen euromäärien julkaiseminen

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee indekseillä tarkistetut euromäärät Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana. Lasten päivähoitoon liit-

tyvät 7 a §:n 3—5 ja 9 momentissa tarkoitettut euromäärät julkaisee kuitenkin opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

6.

Laki**terveydenhuoltolain 32 ja 34 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 32 § ja 34 §:n 2 momentti seuraavasti:

32 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö

Kunnan perusterveydenhuollon tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on oltava terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä tämän lain mukaisia terveydenhuoltopalveluja järjestäessään, sen lisäksi mitä tässä laissa muualla säädetään, sellaisessa yhteistyössä sosiaalihuollon ja lasten päivähoidon kanssa, jota tehtävien asianmukainen hoitaminen sekä potilaan hoidon ja sosiaali- ja terveystalvelujen tarve edellyttävät.

34 §

Terveydenhuollon järjestämissuunnitelma

Suunnitelmassa on sovittava kuntien yhteistyöstä, terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevista tavoitteista ja vastuutahoista, terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä, päivystys-, kuvantamis- ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluista sekä tarvittavasta yhteistyöstä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon, lasten päivähoidon, lääkehuollon ja muiden toimijoiden kesken.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
 ta 20 .

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Peruspalveluministeri *Maria Guzenina-Richardson*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 11 §:n 3 momentti ja 33 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti laissa 1330/2006 ja 33 §:n 2 momentti laissa 95/1991,

muutetaan 4 a, 7 a, 11 c ja 12 §, 28 §:n 1 momentti, 29 ja 31 §,

sellaisina kuin ne ovat, 4 a § laissa 1255/2006, 7 a § laissa 1119/1985, 11 c § laissa 323/2011, 12 § laissa 1711/2009, 28 §:n 1 momentti ja 29 § laissa 1330/2006 ja 31 § laissa 1497/1994, sekä

lisätään lakiin siitä lailla 738/1992 kumotun 4 §:n tilalle uusi 4 §, lailla 698/1982 kumotun 8 §:n tilalle uusi 8 §, uusi 8 a—8 c §, lailla 698/1982 kumotun 9 ja 10 §:n tilalle uusi 9 ja 10 §, uusi 11 d §, lailla 698/1982 kumotun 13 §:n tilalle uusi 13 §, uusi 13 a §, lailla 956/1980 kumotun 14 §:n tilalle uusi 14 §, uusi 14 a §, lailla 698/1982 kumotun 3 luvun otsikon ja 15—18 §:n tilalle uusi 3 luvun otsikko ja 15—18 §, lailla 389/1979 kumotun 27 §:n tilalle uusi 27 §, uusi 30 a §, lailla 698/1982 kumotun 32 §:n tilalle uusi 32 § sekä uusi 32 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Kunnan on huolehdittava lasten päivähoidon järjestämisestä asukkailleen sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin tässä laissa säädetään.

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa sitä, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Jollei henkilöllä ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa, häntä pidetään sen kunnan asukkaana, jossa hän oleskelee.

Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava lasten päivähoidon järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle.

4 a §

Kunnan käytettävissä tulee olla lasten päivähoidossa esiintyvää tarvetta vastaavasti sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kel-

4 a §

Lasten päivähoidon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksiin sovelletaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaati-

poisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 9 §:n mukaisesti määräytyvän kelpoisuuden omaavan erityislastentarhanopettajan palveluja.

7 a §

Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi laaditaan *lapselle* kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan *muun* sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa.

muksista annettua lakia (272/2005) sekä sen nojalla annettuja säännöksiä, sellaisina kuin ne ovat voimassa tammikuun 1 päivänä 2013. Kunnassa on oltava sanottua henkilöstöä lasten päivähoidon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten.

Kunnan käytettävissä on oltava lasten päivähoitossa esiintyvää tarvetta vastaavasti sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 9 §:n mukaisesti määräytyvän kelpoisuuden omaavan erityislastentarhanopettajan palveluja.

7 a §

Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi *lapselle* laaditaan kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa.

2 luku

Hallinto

8 §

Lasten päivähoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Aluehallintovirastolle kuuluvat lasten päivähoiton suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi päivähoiton ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo päivähoitoa erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat:

1) periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat;

2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat;

3) asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kanssa tulostavoiteasiakirjan päivähoitoon liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi sovit-

tuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuri-
ministeriön kanssa.

8 a §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat tarkastaa kunnan ja kuntayhtymän tässä laissa tarkoitettun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja tilat, jos tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi lisäksi perustellusta syystä määrätä aluehallintoviraston tekemään tarkastuksen. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta.

Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisen palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia asiantuntijoita.

Poliisin on tarvittaessa annettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallinto-virastolle virka-apua tarkastuksen suorittamiseksi.

Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa.

Tarkastuksessa erityisesti huomioon otettavista asioista ja tarkastusmenettelyn tarkemmasta sisällöstä sekä tarkastuksessa pidettävästä pöytäkirjasta ja sen säilyttämisestä ja säilyttämisajasta voidaan antaa säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 b §

Jos lasten päivähoidon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän lain vastaista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta

tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi velvoittaa kunnan tai kuntayhtymän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakan uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöstä toiminnan keskeyttämisestä taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käytön kieltämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

8 c §

Jos lasten päivähoidon ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että kunta tai kuntayhtymä on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menettelyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat antaa kunnalle tai kuntayhtymälle taikka virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle virkamiehelle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat, jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

Tässä pykälässä tarkoitettuun Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto ei tutki lasten päivähoitoa koskevaa kantelua, joka kohdistuu yli viisi vuotta vanhaan asiaan, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

9 §

Päivähoitoon liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä hoitaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, josta säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetussa laissa (668/2008). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii tehtäviä hoitaessaan yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tulosavoiteasiakirjan päivähoitoon liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi sovittuaan tulostavoitteista opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

10 §

Kunta voi järjestää lasten päivähoidon alaan kuuluvat tehtävät:

- 1) hoitamalla toiminnan itse;
  - 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa;
  - 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä;
  - 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta;
  - 5) antamalla palvelunkäyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin.
- Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään kunnasta, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitettua toimintaa hoitavaan kuntayhtymään.

Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Kunta ja kuntayhtymä ovat velvollisia suorittamaan yksityiselle palvelujen tuottajalle korvausta vain osoittamiensa henkilöiden käyttämistä lasten päivähoidon palveluista ja palveluseteliä käytettäessä hyväksymälleen yksityiselle palvelujen tuottajalle enintään palvelusetelin arvoon saakka.

11 §

(kumotaan).

Kunnalle tässä laissa säädetyistä tehtävistä huolehtii sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin.

11 c §

Kunta voi järjestää lasten päivähoitoa toisessa kunnassa asuvalle lapselle myös muulloin kuin sosiaalihuoltolain (710/1982) 15 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

11 c §

Kunta voi järjestää lasten päivähoitoa toisessa kunnassa asuvalle lapselle myös muulloin kuin 4 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa

11 d §

Kunnalle tässä laissa säädettyistä tehtävistä huolehtii kunnan määräämä monijäseninen toimielin.

Toimielimen tehtävänä on myös edustaa kuntaa, valvoa sen oikeutta ja käyttää puhevaltaa lasten päivähoiton yksilöllistä toimeenpanoa koskevissa asioissa ja tehdä sen puolesta näissä asioissa sopimukset ja muut oikeustoimet.

Toimielimen laissa säädettyä päätösvaltaa ja oikeutta puhevallan käyttämiseen voidaan johtosäännöllä siirtää toimielimen alaisille viranhaltijoille.

Milloin kahden tai useamman kunnan koko lasten päivähoidosta huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten. Tälle toimielimelle on annettava myös muissa laeissa sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle säädetyt lasten päivähoiton toimeenpanoa koskevat tehtävät.

Valtion virkamies, jonka tehtäviin kuuluu lasten päivähoiton ohjaus ja valvonta, ei ole virka-alueellaan vaalikelpoinen 1 momentissa tarkoitettuun toimielimeen.

12 §

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan *sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia (733/1992) sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009), jollei lailla toisin säädetä.*

12 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009).

Kunnan on osoitettava voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan lasten päivähoitoon.

Tämän lain mukaiseen toimintaan voidaan valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa myöntää kunnille ja kuntayhtymille valtionavustusta toiminnan kehittämistä, koikeilua ja toiminnan käynnistämistä varten sekä perustamishankkeisiin. Avustuksen myöntämisestä säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009).

13 §

Lasten päivähoidosta perittäviin maksuihin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia (734/1992) ja sen nojalla annettuja säännöksiä, sellaisena kuin ne ovat voimassa tammikuun 1 päivänä 2013.

13 a §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tämän lain perusteella järjestettyyn toimintaan sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000) sellaisena kuin se on voimassa tammikuun 1 päivänä 2013.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 23 §:ssä tarkoitettu muistus tehdään päivähoidon osalta lasten päivähoidon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai päivähoidon johtavalle viranhaltijalle.

14 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muussa lainsäädännössä olevia säännöksiä sosiaalihuollosta ja sosiaalipalveluista soveltuvin osin myös lasten päivähoitoon.

14 a §

Sen lisäksi mitä 11 §:n 2 momentissa säädetään, suomen- tai ruotsinkielisen palvelunkäyttäjän oikeudesta käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään säädetään kielilain (423/2003) 10 §:ssä, oikeudesta tulkkaukseen 18 §:ssä ja oikeudesta saada toimituskirja omalla kielellään 20 §:ssä.

Kaksikielisessä kunnassa ja kaksikielisiä tai sekä suomen- ja ruotsinkielisiä kuntia käsitävässä kuntayhtymässä lasten päivähoito järjestetään kunnan tai kuntayhtymän molemmilla kielillä siten, että palvelunkäyttäjä saa palvelua valitsemallaan kielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi.

Kunnan tai kuntayhtymän on lisäksi huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat lasten päivähoitoon liittyvässä asiainnissaan tarvittaessa käyttää omaa kieltään, joko suomea, islantia, norjaa, ruotsia tai tanskaa. Kunnan tai kuntayhtymän on tällöin mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkkaus- ja käännösavun.

3 luku

Yksityinen lasten päivähoito

15 §

Yksityisellä lasten päivähoidolla tarkoitetaan lasten päivähoitoa, jonka yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvaustaan vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla.

16 §

Jollei tässä laissa muuta säädetä, sovelletaan yksityiseen lasten päivähoitoon tämän lain lisäksi yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia (922/2011). Lakia sovelletaan sellaisena kuin se on voimassa tammikuun 1 päivänä 2013.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat yksityiseen lasten päivähoitoon liittyvät tehtävät ja toimivalta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Sen estämättä mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 42 §:n 2 momentissa säädetään, tarkempia säännöksiä mainitun lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä ja tekemisestä sekä 41 §:n mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle suoritettavasta maksuosuudesta lasten yksityisen päivähoidon osalta voidaan antaa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

17 §

Yksityisen lasten päivähoidon osalta yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 3 §:n 1 momentissa määritellyjä valvontaviranomaisia ovat 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

18 §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, aluehallintovirasto tai opetus- ja kulttuuriministeriö ei tutki yksityistä lasten päivähoitoa koskevaa kantelua, joka kohdistuu yli viisi vuotta vanhaan asiaan, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

Tämän lain 17 §:n mukaisilla valvontavi-

ranomaisilla tai opetus- ja kulttuuriministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada yksityiseltä lasten päivähoidon tuottajalta ja toisiltaan tehtäviensä suorittamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset maksutta.

27 §

Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoidon henkilöstö peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Tarkempia säännöksiä täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista voidaan antaa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

28 §

Yksityinen henkilö tai yhteisö, joka korvausta vastaan harjoittaa lasten päivähoitotoimintaa, on velvollinen kahden viikon kuluessa toiminnan aloittamisesta tekemään ilmoituksen päivähoidosta vastaavalle sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentin tarkoittamalle toimielimelle.

28 §

Yksityisen päivähoidon tuottajan, joka korvausta vastaan harjoittaa lasten päivähoitotoimintaa, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista lasten päivähoidosta vastaavalle 11 d §:n 1 momentissa tarkoitetulle kunnan toimielimelle.

29 §

Jos 28 §:ssä tarkoitettu päivähoitopaikka tai siinä annettu hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, tulee sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentin tarkoittaman toimielimen pyrkiä sopivilla keinoilla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielin voi kieltää pitämästä lasta sanotussa päivähoitopaikassa.

29 §

Jos 28 §:ssä tarkoitettu päivähoitopaikka tai siinä annettu hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimielimen on pyrittävä sopivilla keinoilla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielin voi kieltää pitämästä lasta sanotussa päivähoitopaikassa.

30 a §

Lapsen päivähoidon ottamista koskevaan päätökseen, jonka 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin tai sen alainen viranhaltija on tehnyt, ei saa valittamalla hakea muutosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saada päätös 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimielimen käsiteltäväksi, jos hän 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan sitä vaatii. Päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamisesta toimielimen käsiteltäväksi. Asia on käsiteltävä kiireellisenä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu viranhaltijan päätös voidaan toimittaa asianomaiselle tiedoksi kirjeellä postitse. Tiedoksisaannin katsotaan tällöin tapahtuneen, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös asianomaisen ilmoittamalla osoitteella varustettuna on annettu postin kuljetettavaksi. Muutoin on noudatettava, mitä oikaisuvaatimusmenettelystä hallintolaissa (434/2003) säädetään.

31 §

Lapsen päivähoidon ottamista koskevaan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimitelimen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, saadaan siinä tarkoitettun toimitelimen päätökseen kuitenkin hakea muutosta valittamalla niin kuin sosiaalihuoltolain 46 §:ssä säädetään, milloin päätös koskee 11 a §:ssä tarkoitettun lapsen päivähoidon ottamista.

31 §

Sen estämättä, mitä 30 a §:ssä säädetään, 11 a §:ssä tarkoitettuun lapsen päivähoidon ottamista koskevaan 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettun monijäsenisen toimitelimen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Valitus voidaan antaa sanottuna aikana myös toimitelmelle, jonka on oman lausuntonsa ohella toimitettava se hallinto-oikeudelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos muutoksenhausta on säädetty toisin tai se on kielletty eikä milloin päätös kuntalain (365/1995) mukaan voidaan siirtää kunnanhallituksen käsiteltäväksi.

32 §

Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

32 a §

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa sellaiset tämän lain muutokset, joilla voi olla vaikutuksia lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisiin asioihin. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sellaiset kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutokset, joilla voi olla vaikutuksia päivähoidojärjestelmään.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.*

2.

Laki**sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 581/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, *lasten päivähoidon*, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, ottolapsineuvontaan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) säädettyistä tehtävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, ottolapsineuvontaan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) säädettyistä tehtävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .*

3.

Laki**lastensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 8 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti ja 36 §,
 sellaisena kuin niistä ovat 25 §:n 1 momentti laissa 752 /2011 ja 36 § laissa 1380/2010,
 seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

*Palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi**Palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi*

Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, *lasten päivähoitoa*, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

25 §

25 §

*Ilmoitusvelvollisuus**Ilmoitusvelvollisuus*

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdiskunnan;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vas-

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon *ja lasten päivähoidon*;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen, *lasten päivähoidon* tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdiskunnan;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vas-

taanotosta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä tarkoitetun vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen;

11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön; taikka

12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

taanotosta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä tarkoitetun vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen;

11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön; taikka

12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

36 §

Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 ja 2 momentissa mainittujen sosiaalipalveluiden, kuten *lasten päivähoidon ja kotipalvelun*, sekä toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisen toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen lisäksi järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen lastensuojelun avohuollon tukitoimina:

1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;

2) lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;

3) tukihenkilö tai -perhe;

4) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja;

5) perhetyötä;

6) koko perheen 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshoitoon;

7) vertaisryhmätoimintaa;

36 §

Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 ja 2 momentissa mainittujen sosiaalipalveluiden, kuten kotipalvelun sekä toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisen toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen *sekä lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) mukaisen lasten päivähoidon* lisäksi järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen lastensuojelun avohuollon tukitoimina:

1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;

2) lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;

3) tukihenkilö tai -perhe;

4) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja;

5) perhetyötä;

6) koko perheen 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshoitoon;

7) vertaisryhmätoimintaa;

8) loma- ja virkistystoimintaa; sekä
9) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.

-----

8) loma- ja virkistystoimintaa; sekä
9) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lasten päivähoito on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

4.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 1 ja 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi- ja perusopetuksen, taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) tarkoitetun asukaskohtaisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen, kirjastolaissa (904/1998) tarkoitettujen yleisten kirjastojen ja kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (728/1992) tarkoitetun kuntien kulttuuritoiminnan käyttökustannuksiin *myönnetään valtionosuutta siten kuin* kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) *säädetään*.

Valtionosuuden myöntämisestä perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi- ja perusopetuksen, *lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/1973) tarkoitetun lasten päivähoidon*, taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) tarkoitetun asukaskohtaisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen, kirjastolaissa (904/1998) tarkoitettujen yleisten kirjastojen ja kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (728/1992) tarkoitetun kuntien kulttuuritoiminnan käyttökustannuksiin *säädetään* kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

Tässä laissa säädetään lisäksi valtionavustusten myöntämisestä perusopetuksen, yleisten kirjastojen, kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen perustamishankkeisiin.

Tässä laissa säädetään lisäksi valtionavustusten myöntämisestä perusopetuksen, yleisten kirjastojen, kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen perustamishankkeisiin. *Tässä laissa säädetään myös valtionavustusten myöntämisestä lasten päivähoidon kehittämis- ja perustamishankkeisiin kunnille ja kuntayhtymille.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyihin lasten päivähoitoon liittyviin perustamishankkeiden valtionavustuksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 b §, sellaisena kuin se on laissa 387/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 b §

14 b §

Tarkistettujen euromäärien julkaiseminen

Tarkistettujen euromäärien julkaiseminen

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee indekseillä tarkistetut euromäärät Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee indekseillä tarkistetut euromäärät Suomen säädöskokoelmassa kunkin tarkistusvuoden marraskuun aikana. *Lasten päivähoitoon liittyvät 7 a §:n 3—5 ja 9 momentissa tarkoitetut euromäärät julkaisee kuitenkin opetus- ja kulttuuriministeriö.*

_____

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.*

_____

6.

Laki**terveydenhuoltolain 32 ja 34 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 32 § ja 34 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 §

32 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö

Kunnan perusterveydenhuollon tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on oltava terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä tämän lain mukaisia terveydenhuoltopalveluja järjestäessään, sen lisäksi mitä tässä laissa muualla säädetään, sellaisessa yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa, jota tehtävien asianmukainen hoitaminen sekä potilaan hoidon ja sosiaali- ja terveystalvelujen tarve edellyttävät.

Kunnan perusterveydenhuollon tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on oltava terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä tämän lain mukaisia terveydenhuoltopalveluja järjestäessään, sen lisäksi mitä tässä laissa muualla säädetään, sellaisessa yhteistyössä sosiaalihuollon ja lasten päivähoiton kanssa, jota tehtävien asianmukainen hoitaminen sekä potilaan hoidon ja sosiaali- ja terveystalvelujen tarve edellyttävät.

34 §

34 §

Terveydenhuollon järjestämissuunnitelma

Terveydenhuollon järjestämissuunnitelma

Suunnitelmassa on sovittava kuntien yhteistyöstä, terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevista tavoitteista ja vastuutahoista, terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä, päivystys-, kuvantamis- ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluista sekä tarvittavasta yhteistyöstä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon, lääkehuollon ja muiden toimijoiden kesken.

Suunnitelmassa on sovittava kuntien yhteistyöstä, terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevista tavoitteista ja vastuutahoista, terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä, päivystys-, kuvantamis- ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluista sekä tarvittavasta yhteistyöstä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon, lasten päivähoiton, lääkehuollon ja muiden toimijoiden kesken.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .